

80

Paed. Th.

2308.

~~Paed. 1958~~

No
Paed. Th.

2308

Kastorchis

8°

Paed. 195 JF

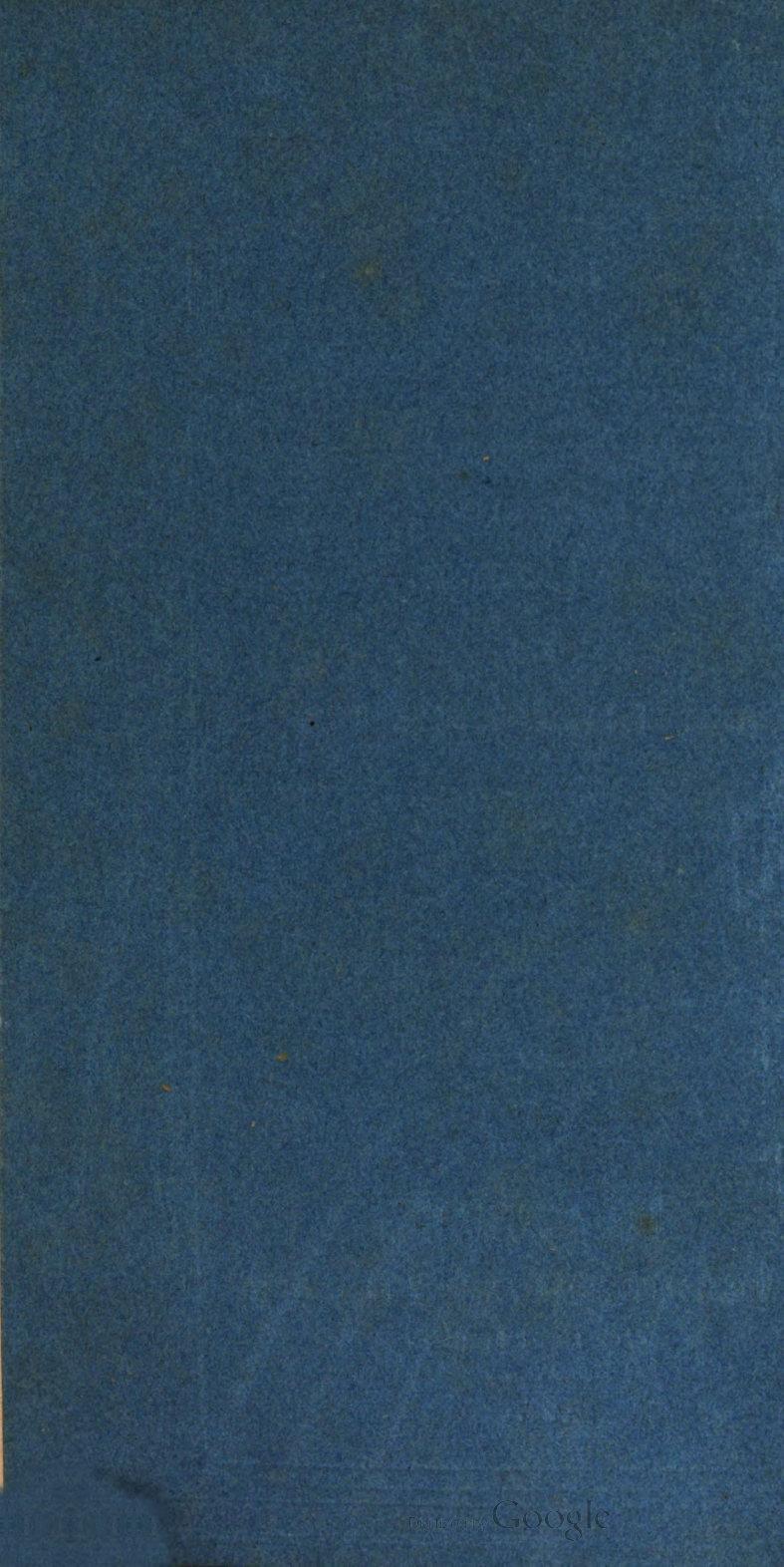
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΚΑΘΙΔΡΥΤΩΝ
ΚΑΙ
ΠΡΩΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ἄρ. 245.

1847.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΚΑΘΙΔΡΥΤΩΝ
ΚΑΙ
ΠΡΩΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

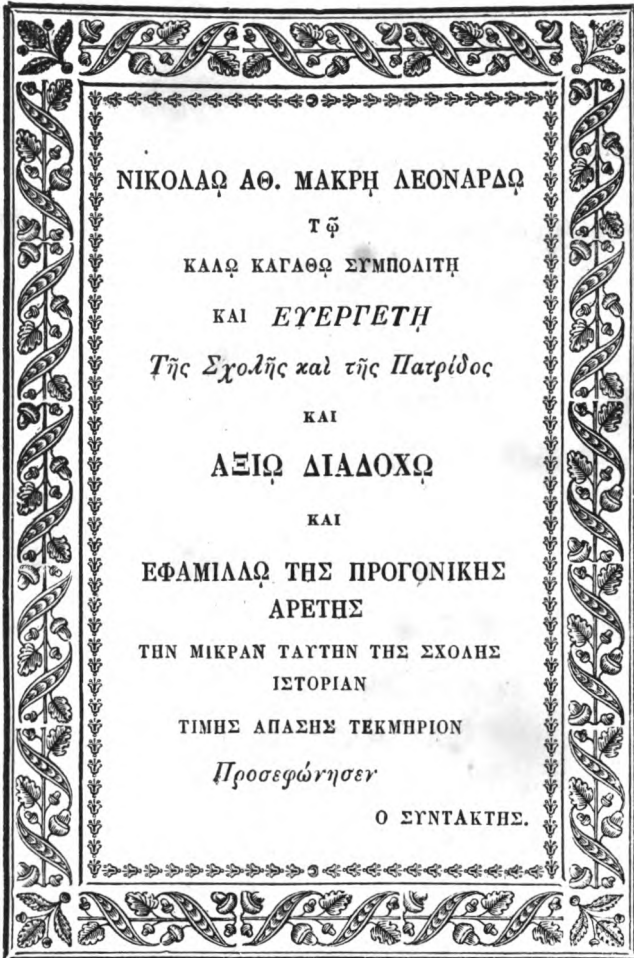

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ἄρ. 215.

1847.

ΝΙΚΟΛΑΩ ΑΘ. ΜΑΚΡΗ ΛΕΟΝΑΡΔΩ

ΤΩ

ΚΑΛΩ ΚΑΓΑΘΩ ΣΥΜΠΟΛΙΤΗ

ΚΑΙ *ΕΥΕΡΓΕΤΗ*

Της Σχολης και της Πατρίδος

ΚΑΙ

ΑΞΙΩ ΔΙΑΔΟΧΩ

ΚΑΙ

ΕΦΑΜΙΛΛΩ ΤΗΣ ΠΡΟΓΟΝΙΚΗΣ
ΑΡΕΤΗΣ

ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΙΜΗΣ ΑΠΑΣΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

Προσεφώρησεν

Ο ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ.

ΤΑΙΣ ΜΑΚΑΡΙΑΙΣ ΨΥΧΑΙΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΓΟΥΝΑ ΑΓΑΠΙΟΥ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ
ΑΓΑΠΙΟΥ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΩΝ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ
ΑΝΘ' ΩΝ ΖΩΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΕΣ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ
ΙΔΙΑ ΠΑΤΡΙΔΙ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙ
ΑΓΑΘΩΝ ΑΙΤΙΟΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ
ΕΙΣ ΑΙΔΙΟΝ ΜΝΗΜΗΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΝ ΔΕΙΓΜΑ
ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΟΙ ΔΗΜΗΤΣΑΝΙΤΑΙ.

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΟΥ.

« Ἡ εὐγνωμοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ μνημονεύωμεν
» τῶν ἀρχαιοτέρων διδασκάλων τοῦ γένους ἡμῶν,
» ἃ ὠφέλιμον εἶναι νὰ προτιθῆται ἡ ἀρετὴ ἐκεί-
» νων ἃ ὁ πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν τῶν ζῆ-
» λος παράδειγμα μιμήσεως εἰς τοὺς νεωτέρους, ἃ
» ἀρμόζει νὰ ἀπονέμηται εἰς αὐτοὺς δημοσίως ὁ
» προσήκων ἔπαινος. »

(ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ἐν τῷ εἰς Γρηγ.
Κωνσταντῶν ἀκαδημαϊκῷ λόγῳ.)

ΟΣΤΙΣ ἔτυχε ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἀνώνυμον περιγραφὴν τῶν Ἀθηνῶν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Λ. Ρόσς, ἐν ἣ καταφαίνεται παχυλωτάτη ἄγνοια καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἂν καὶ αὐτὴ συνετάχθη, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τινος λογίου, ἴσως καὶ διδασκάλου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 15^ο αἰῶνα, δὲν θέλει κατακρίνει τὸν μακαρίτην Κούμαν, ὄσις, λαλῶν (α) περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι πρὸ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, λαβὼν ἀφορμὴν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς συντάξεις καὶ ἀπιθάνους ἀνορθογραφίας ἀρχαίου τινὸς κώδικος τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἀρχιερατικῶν πρακτικῶν ἐπισήμου ἀρχιερατικῆς Μητροπόλεως, τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Λαρίσσης, ἐν ᾧ καὶ αὐταὶ τῶν Μητροπολιτῶν αἱ ὑπογραφαὶ γέμουσιν ἀνορθογραφιῶν, θαυμάζων ἐρωτᾷ· « Ἐὰν οἱ Μητροπολιταὶ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι δὲν

(α) Ἐν τῷ 1B'. τόμῳ τῆς Γενικῆς ἱστορίας σελ. 554.

» ἤξευραν νὰ ὑπογράψωσι τὰ ὀνόματά των· ἐὰν ὁ πλούσια
 » εἰσοδήματα πάντοτε ἔχων Μητροπολίτης τῆς Λαρίσσης
 » δὲν εὔρισκε γραμματέα νὰ τοῦ γράψῃ τὰ πρακτικά τῆς
 » Μητροπόλεώς του· ἐὰν οἱ συνυπογραφομένοι εἰς πολλὰ
 » συμφωνητικὰ γράμματα προκριτώτεροι τῆς ἐπαρχίας ἦσαν
 » ἀγράμματοι, ποῦ εὔρισκετο τότε ἡ παιδεία τοῦ γένους;
 » Ἦτο σπανιώτατον χρῆμα ἡ παιδεία, ἂν τις ὀνομάσῃ παι-
 » δεῖαν μετρίαν τινὰ εἶδησιν τῆς γλώσσης κατὰ γραμματικὴν·
 » μέρος τοῦ γένους ἐγνώριζε μόνον νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ γράφῃ
 » ὅπως ἔτυχε, καὶ τὸ περισσότερον ἦτο βυθισμένον εἰς ἀπό-
 » λυτον ἀγραμματίαν ». Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα φαίνεται,
 ὅτι πρὸ τοῦ 17. αἰῶνος ἦσαν κτῆμα μόνον ὀλίγων μάλιστα
 ἱερωμένων, τὸ δὲ πλῆθος οὐδεμίαν ἢ μικρὰν γνῶσιν αὐτῶν
 εἶχεν· ἀπόδειξις δὲ πρὸς πολλοὺς ἄλλοις εἶναι καὶ αὐταὶ αἱ
 τῶν πλείστων ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος, ὠκοδομημένων πρὸ
 τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπιγραφαί, καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων
 χειρογράφων, τὰς ὁποίας ἐπέγραψαν οἱ μετὰ ταῦτα ἀντι-
 γραφεῖς καὶ ἄλλοι (α). Οὐδεὶς ὁμως δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι
 καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤχμασαν ἀνά
 πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἄνδρες πολυμαθεῖς καὶ ἀκριβεῖς συγγρα-

(α) Αἰτοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν λίαν ζηλωτῶν τῆς ἐναντίας δόξης. Καὶ
 ἡμεῖς εὐχόμεθα μᾶλλον αὐτῶν νὰ ἀνευρεθῶσιν ἱστορικαὶ ἀποδείξεις δεικνύουσαι
 τὸ ἐναντίον. Ἄλλ' ἐνόσφ τοιαῦται μένουσιν ἄγνωστοι, ἅς συγχωρηθῇ εἰς ἡμᾶς
 τοὺς νεωτέρους νὰ δοῦμεν οὕτω περὶ τῶν προγεγεσμένων· καθ' ὅσον μᾶ-
 λιστα τοιαύτη δόξα οὐδὲν αἰσχος προσάπτει, ὡς νομίζομεν, εἰς τὸ ἔθνος, ὡς
 μὴ δυνάμενον κατὰ τοὺς τότε δεινοὺς τῆς δουλείας χρόνους νὰ ἀναδείξῃ δυ-
 νατὰ τὰ ἀδύνατα. Πολλὸ δὲ μᾶλλον ἐπαίνου ἄξιον εἶναι, ὅτι ἕως εἰς τοιαύτην
 κατάστασιν εὔρισκόμενον, ἠδυνήθη ὁμως διὰ πολλῶν πόνων ἕως ταλαιπωριῶν
 νὰ ἀνυψωθῇ ἐν διαστήματι 60 ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1760—1820, εἰς βαθμὸν παι-
 δείας, εἰς ὃν εὔρισκετο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

φείς, ἐφάμιλλοι σχεδὸν τῶν τότε λογίων τῆς Εὐρώπης (α). Ἄλλ' οἱ τοιοῦτοι ἦσαν μεμονωμένοι καὶ σπάνιοι. Ἡ παιδεία αὐτῶν ἦτο ἴδιον κτῆμα ἢ κοινὸν μετ' ὀλίγων, τὸ δὲ πλῆθος οὐδεμίαν μετοχὴν εἶχε, διότι δὲν ἐδιδάσκετο εἰς δημόσια σχολεῖα· ἐπειδὴ τοιαῦτα οὐδὲ μνημονεύονται πρὸ τοῦ 17. αἰῶνος. Ἴσως δὲ οὔτε δυνατὸν ἦτο κατὰ τὰς δεινὰς ἐκείνας περιστάσεις τοῦ ἔθνους νὰ συσταθῶσιν, οὐδὲ συσαινόμενα νὰ διατηρηθῶσιν ἐπὶ πολὺ. Τὸ μόνον δὲ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὰ μοναστήρια, καὶ πάλιν ὅχι πάντα ταῦτα, ἦσαν καὶ σχολεῖα τῶν γραμμάτων καὶ καταφύγιον τῶν τότε λογίων. Ἀλλὰ πόσον καρπὸν ἠδύναντο καὶ ταῦτα νὰ παράγωσι πρὸς νοερὰν τροφήν τοῦ παντὸς ἔθνους; πόσοι νέοι ἠδύναντο νὰ φοιτῶσιν εἰς αὐτὰ μακρὸν ἢ βραχὺν χρόνον, καὶ πρὸς τί ἤθελον μεταχειρισθῆ τὰ γράμματα ἐξερχόμενοι εἰς τὸν βίον; καὶ τίνα μαθήματα ἠδύνατό τις νὰ ἀκούῃ ἐν μοναστηρίοις; Καὶ ὅμως τίς δύναται πάλιν ν' ἀρνηθῆ, ὅτι ταῦτα, ἢ μᾶλλον ἢ ἱερά ἡμῶν θρησκεία, εἰς ἣν ὀφειλομεν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀγαθὰ, διετήρησε τὴν προγονικὴν παιδείαν καὶ γλῶσσαν καὶ μετὰ ταύτης τὴν ἐθνικὴν ὑπαρξιν; Ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ταύτην Γερμανός τις ἱστορικὸς κατὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἀναχρονίσας καὶ σοφιστικῶς μεταχειρισθεὶς ὑπὲρ τῆς σαθρᾶς ἑαυτοῦ δοξασίας περὶ τῆς παντελοῦς ἐκλείψεως τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος, δισχυρίσθη, ἔτι διὰ τῆς θρησκείας διεδόθη ἡ νῦν ὑφ' ἡμῶν λαλουμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα

(α) Πολλῶν τοιούτων ἀνδρῶν τὰ ὀνόματα βλέπε ἐν τοῖς προλεγομένοις εἰς τὴν λογικὴν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ἃ ἔτι πλείονων ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Φαβρικίου τόμ. 14. τῆς 6'. ἐκδόσεως, ὅθεν ἐρανίσθη ἃ ὁ Εὐγένιος· ἔτι δὲ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τοῦ Ἑλληνομνήμονος φύλλα, ἃ τὸν 8'. τόμον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Μελετίου σελ. 67. 136. 221.

εἰς τοὺς νέους τῆς Ἑλλάδος κατοίκους. Ὡς ἂν ἦτο κατορθωτὴ ἢ διὰ τῆς θρησκείας εἰς ξένους λαοὺς διάδοσις γλώσσης διεφθαρμένης, μὴ γραφομένης μηδὲ διδασκομένης εἰς τὰ σχολεῖα· ἢ ὡς ἂν δὲν ἐμαρτύρουν τὸ ἐναντίον οἱ κατὰ τὴν Ἑπείρον Ἄλβανοὶ καὶ οἱ κατὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν Βούλγαροι, οἵτινες ὑπέκυψαν μὲν εἰς τὴν αὐτὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ τὴν αὐτὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν παρὰ τῶν Βυζαντινῶν παρέλαβον, τὴν δὲ γλώσσαν, βάρβαροι τὸ γένος ὄντες, βάρβαρον καὶ πρότερον αὐτὴν εἶχον καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν. Ὁ ῥηθεις ἱστορικὸς θρασύτερον δογματίζων, δὲν ἐξέτασεν, ὡς ὤφειλε, πόθεν προῆλθον τοσαῦται ἑλληνικαὶ λέξεις συνηθέσταται εἰς τὸν ἀμαθῆ μάλιστα ὄχλον καὶ εἰς παραβύστους τῆς Ἑλλάδος γωνίας, αἵτινες οὔτε εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς σώζονται, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς τῆς ἐκκλησίας. Τοιούτων λέξεων πρὸ πάντων ἢ διατήρησις δεικνύει προδηλότατα τὴν ἄμεσον συνάφειαν ἡμῶν μετὰ τῶν προγόνων μας· διότι αὐταὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μόνον μεταβιβαζόμεναι, διετηρήθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (α). Εἰς τὰ μοναχῆρια λοιπὸν, ὡς προείπομεν, εἶχε καταφύγει ἡ ἑλληνικὴ παιδεία· εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας τινῶν πόλεων ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ ἱερέων τὰ κοινὰ γράμματα τὰ εἰς βιωτικὰς χρείας ἀναγκαῖα. Σχολεῖα

(α) Πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔργον ἤθελεν ἐκτελέσει, ὅστις ἀναδεχθῆ τὴν συλλογὴν τοιούτων παναρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων, μὴ σωζομένων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς, δι' ὧν ὄχι μόνον ἡ ἀλήθεια αὐτῆ θέλει γένηαι κατάδηλος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ λεξικά θέλουσι πλουτισθῆ καὶ πολλῶν ῥημάτων ἢ ἀρχέτυπος ρίζα ἀνευρεθῆ.

δὲ δημόσια φαίνονται ὅτι ἤρχισαν νὰ συσφαίνωνται ἀνὰ τὴν τουρκικὴν Ἑλλάδα κυρίως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17. αἰῶ-
νος. Οἱ δ' ἐπισημότεροι τῆς Ἑλλάδος διδάσκαλοι ἐξεπαι-
δεύθησαν ἅπαντες πλὴν ὀλιγίστων εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς
Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας· ὅθεν ἐπανερχόμενοι εἰς
τὴν πατρίδα, μετέδιδον νέας ιδέας εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς
μαθητὰς, εὐρύνοντες κατὰ μικρὸν τὸν κύκλον τῶν διδα-
σκομένων μαθημάτων, καὶ βελτιοῦντες τὴν τῆς διδασκαλίας
μέθοδον. Καὶ ὅμως ἡ ἐπαχθὴς μέθοδος τῆς δι' ἐπισωρεύσεως
ἀπάντων τῶν συνωνύμων ἐξηγήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμέ-
νου διετηρήθη μέχρι τέλους τοῦ 17. αἰῶνος· ὅτε πρῶτος
ὁ ἐν Ἀμπελακίῳ τῆς Θεσσαλίας διδάσκων Κωνσταντᾶς
καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τῆς Λαρίσσης διδάσκαλος Κούμας (α)
ἐτόλμησαν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν τὴν εἰς τὴν
κοινὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου μονο-
λεκτικῶς καὶ κατ' ἔννοιαν. Ὁ νέος δὲ οὗτος τρόπος τῆς ἐρ-
μηνείας τελειοποιηθεὶς μετὰ ταῦτα, καὶ μάλιστα διὰ τῶν
συμβουλῶν τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, εἰς τὸ ἐν Σμύρῃ φιλο-
λογικὸν γυμνάσιον ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, καὶ ἐν
Χίῳ ὑπὸ Βάμβα, εὔρε ταχέως ὑποδοχὴν καὶ εἰς τὴν λοι-
πὴν Ἑλλάδα παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν διδασκάλων, πλὴν
τινων ἐχθρῶν παντὸς νεωτερισμοῦ καὶ τῶν ἐξ Εὐρώπης
ἐρχομένων λογίων Ἑλλήνων καὶ νεωτέρων ιδεῶν ἀγνώ-
στων εἰς αὐτούς· οἷος ἦτο πρὸ πάντων ὁ ἐν Χίῳ scho-
λαρχῶν Ἀθανάσιος ὁ Πάριος. Ἐκαστος τῶν διδασκάλων

(α) Οὕτω λίγει ὁ Κούμας· ἀλλ' ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ἀρχηγὸς τῆς ποι-
αύτης μεθόδου ἦτο ὁ Φωτιάδης, ἡ μᾶλλον ὁ διδάσκαλος ἔ τούτου ἔ τοῦ Κων-
σταντᾶ, Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης. Πρβ. Ῥίζον ἐ. κ. σελ. 50. κ. ἐ.

ἐδίδασκε πάντα σχεδὸν τὰ μαθήματα, ἑλληνικὰ μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, μαθηματικά, φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἠδύνατο. Πρῶτος ὁ περικλεῆς Λάμπρος Φωτιάδης κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου τοῦ ἀπέσεισε τὸ μέγα τοῦτο βᾶρος ἀπὸ τῶν ὤμων του, οἵτινες παρὰ πάντα ἄλλον ἠδύναντο εὐκολώτερον νὰ φέρωσιν αὐτὸ, περιορισθεὶς εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ἑλλήνων μόνον συγγραφέων καὶ ποιητῶν, διερευνῶν ὄχι μόνον τὸ λεκτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικόν, καὶ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου χειραγωγήσας εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων κατάληψιν. Καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ δὲ ἢ περὶ τὰ μέσα τοῦ ἡ. αἰῶνος κατάστασις τῶν ἑλληνικῶν σχολείων δὲν φαίνεται λίαν εὐάρεστος, ἂν πρέπη νὰ πισεύσωμεν τὸν Κοραῆν, ὅστις, γράφων τὰ τοῦ βίου του, λέγει περὶ τοῦ ἐν Σμύρνη σχολείου, ἔνθα ἐπαιδεύθη καὶ αὐτὸς τὰ πρῶτα γράμματα περὶ τὰ 1760-65. « Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχολεῖον » ὁμοιάζον ὅλους τοὺς ἄλλου διδασκάλους καὶ τὰ σχολεῖα » λέϊα τῆς τότε Ἑλλάδος· ἤγουν ἐδίδον διδασκαλίαν πολλὰ » πτωχὴν, συνδευμένην μὲ ραβδισμόν πλουσιοπάροχον «.

Ἄλλὰ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν εἰρημένων ἰδωμεν νῦν, πότε καὶ ποῦ ἐσύστηθησαν ἐν Ἑλλάδι τὰ πρῶτα σχολεῖα, τίνες οἱ διαπρέψαντες ἐν αὐτοῖς διδάσκαλοι, καὶ ποῦ ἕκαστος αὐτῶν ἐξεπαιδεύθη ἵνα κρίνωμεν δικαίως καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐν Δημησάνῃ διδασκάλων. Ἡ ἀκριβὴς καὶ διεξοδικὴ τούτων ἔρευνα δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον, οὐδὲ τὰ πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν βοηθήματα ἰκανά. Διὸ θέλομεν περιορισθῆ νὰ ἀναφέρωμεν ὅσον τὸ δυνατόν συνοπτικώτερον τὰ τοιαῦτα, ἐρανιζόμενοι αὐτὰ ἐκ τῶν ἐφεξῆς βιβλίων τῆς ἑλληνικῆς

βιβλιοθήκης τοῦ Φαβρικίου τόμ. ιά. σελ. 521, τῶν προλεγομένων Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως εἰς τὴν λογικὴν του ἀπὸ σελ. 42. κ. ἐ., ἐκ τοῦ γ'. τόμου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Μελετίου σελ. 488, τοῦ γαλλιστὶ γεγραμμένου συγγράμματος περὶ τῆς φιλολογίας τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ρίζου, Cours de littérature grecque moderne. Genève. 1827. καὶ ἐκ τοῦ ιβ'. τόμου τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ Κούμα ἀπὸ σελ. 554. κ. ἐ.

Τὸ ἀρχαιότερον ἑλληνικὸν σχολεῖον φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδίδαξε περὶ τὰ τέλη τοῦ ιζ'. αἰῶνος ὁ πατρόθεν Χῖος τὸ γένος Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὅστις εἶχε διδαχθῆ ἐν Παταύῳ τὴν λατινικὴν καὶ ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ πᾶσαν ἐπισήμην κατὰ Μελέτιον ἐτελεύτησε δὲ τὸ 1709 (α). Ἔτερον ἀρχαῖον σχολεῖον εἶναι τὸ τῆς Πάτμου, ἐνθα ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ 1730 Γεράσιμος ἱερομόναχος ὁ Κρῆς, μετ' αὐτὸν ὁ μαθητὴς του Μακάριος καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Δανιὴλ ὁ Κεραμεύς. Γραμματικὴν μετεχειρίζοντο αὐτοὶ τὴν τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, καὶ ἡρμῆνευον συγγραφεῖς ἐκκλησιαστικούς καὶ ἑλληνας, ἀλλὰ μόνον τὸ λεκτικὸν αὐτῶν. Γεωγραφία δὲ, χρονολογία, ἱστορία κ. τ. τ. ἦσαν ὅλως ἄγνωστα εἰς αὐτοὺς κατὰ Κούμαν. Ὅθεν πλείων καρπὸς προσήλθεν ἐξ ἐτέρας μουσοτρόφου πόλεως, τῆς τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου

(α) Ὁ παρὰ Φαβρικίῳ ἐ. ἀ. Προκόπιος νομίζει, ὅτι ὁ Μαυροκορδάτος πρῶτος ἐσύστησε τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖον, λέγων » ἔ πολλῶν ἀγαθῶν τῷ » γένει τῶν Ἑλλήνων αἴτιος ἐγένετο, συστησάμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ » φροντιστήριον, ἵνα μὴ τῇ προόδῳ τοῦ χρόνου ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐξίτηλος » γένηται. »

ὁ μαθητὴς τοῦ Μαυροκορδάτου, Βησσαρίων Μακρῆς, ἱερεὺς μοναχός, ἐδίδαξεν εἰς τὸ νεωστὶ τότε συστηθὲν σχολεῖον τοῦ Γκιοῦμα καλούμενον, τελευτήσας τὸ 1699· καί μετ' αὐτὸν ὁ ἐν Βενετία διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν Γεώργιος Σουγδουρῆς Ἰωαννίτης, ὅσιν κατὰ Μελέτιον ἐδίδαξεν ἄριστα τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, « φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν· ἐν πολλοῖς δὲ διαρκέσας χρόνοις τῷ σχολείῳ, τοῖς ἰδίῳις μαθηταῖς τὴν ὑπὸ » τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων οὔσαν Εὐρώπην, καταβαρβαρωθείσάν πως, ἐξεπαιδεύσε, διασπαρθεῖσι κατὰ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν ταύτης ». Τὸν Σουγδουρῆν διεδέχθη ἕτερος Ἰωαννίτης ὁ Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, ὅστις μετέφερεν εἰς τὰ Ἰωάννινα τὰς πρὸ χρόνων ἀγνώστους εἰς τὴν Ἑλλάδα γεωμετρικὰς γνώσεις. Μετὰ τοῦτον ἐδίδαξεν ὁ Βαλάνος Βασιλόπουλος τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν. Μαθηταὶ τῶν διδασκάλων τούτων ἐσύστησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐτ. αἰῶνος σχολεῖα εἰς Μέτσοβον, Τρίκκην, Λάρισσαν, Τύρναβον, Θεσσαλονικὴν καὶ Ἀνδριανούπολιν.

Ἡ αὐτὴ τῶν Ἰωαννίνων πόλις ἠξιώθη νὰ ἔχη τὸ 1742 διδάσκαλον τὸν περικληθῆ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἄνδρα, τὸν πολυμαθῆ Εὐγένιον Βούλγαριν, γεννηθέντα ἐν Κερκύρα τὸ 1716 καὶ παιδευθέντα τὰ πρῶτα γράμματα παρὰ Ἱερεμίᾳ Καβαδία, εἶτα εἰς Παταύιον φιλοσοφίαν, μαθηματικὴν, θεολογίαν καὶ ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Ἐδίδαξε δὲ εἰς τὸ ἕτερον τῶν Ἰωαννίνων σχολεῖον, τὸ τῶν Μαρουτσαίων, παρὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν τοῦ Λωκίου, Λεῖβνιτίου καὶ Βολφίου. Ἄλλὰ φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν

δπαδῶν τοῦ Βαλάνου, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ τὴν πρόσκλησιν καὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ ἐν Κοζάνῃ τῆς Μακεδονίας σχολεῖον (α), ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1752. Ἐντεῦθεν δὲ γνωστοῦ γενομένου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὡς τοῦ πρώτου φιλολόγου καὶ φιλοσόφου τῶν τότε διαπρεπόντων Ἑλλήνων λογίων, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ σχολάρχης εἰς τὸ ἐν Βατοπεδίῳ τοῦ Ἁγίου Ὁρους νεωστὶ καθιδρυθὲν σχολεῖον, ὅπου αὐτὸς μὲν ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν, μαθηματικὴν, φυσικὴν καὶ θεολογίαν, ὁ δὲ Πελοποννήσιος Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης (β) μετὰ τοῦ Μεσολογγίτου Παναγιώτου Παλαμᾶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐντεῦθεν δὲ προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυριλλοῦ τὸ 1761 διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικὸν σχολεῖον, ὅθεν ἀπῆλθεν εἰς Λειψίαν καὶ Ῥωσίαν.

Ἔτερος Κερκυραῖος οὐχ ἤττον μέγας, Νίκη φ ὀρος δ

(α) Περὶ τοῦ σχολείου τούτου ἐτυπώθη τὸ 1819 μονογραφία, περιέχουσα, πρὸς τισὶν ἄλλοις μικροῦ λόγου ἀξίαις, σύντομον περιγραφὴν τοῦ βίου τῶν διδασκάλων ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ σχολείου μέχρι τοῦ 1819. Ἐπειδὴ τοιαῦται μονογραφίαι τῶν κατὰ τόπους σχολείων τῆς Ἑλλάδος θέλουσι βοηθήσει τὰ μέγιστα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὡς διερευνῶσαι ἀκριβέστερον τὰ καθ' ἕκαστα, τὰ ὅποια εἰς μόνος δυσκόλως ἤθελεν ἀνεύρει, καλὸν εἶναι ν' ἀποκτήσωμεν κατὰ μικρὸν ἐκάστου τῶν ἀρχαιότερων τούτων σχολείων ἰδίαν μονογραφίαν.

(β) Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς ἔ μάλιστα τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης κατ' ἐξοχὴν γραμματικός. Τὸ ἐκ 1300 σελίδων εἰς 4ον συνιστάμενον ὑπόμνημα αὐτοῦ εἰς τὸ συντακτικὸν Θ. Γαζῆ, ἐν Βουκουρεστίαις τὸ 1768 ἐκδοθὲν, δικαιοῖ πληρῆστα τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν τῶν συγχρόνων του· ἐτι δὲ ἔ αὐτοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι φιλόλογοι, ὅσοι ἐγνώρισαν τὸ σύγγραμμα τοῦτο (Villoison, Wolf), δὲν διέβασον νὰ ὀνομάσωσιν αὐτὸν ἄριστον γραμματικὸν, ἔ νὰ κατατάξωσι μετὰ τῶν πρώτων ἀρχαίων Ἑλλήνων γραμματικῶν.

Θεοτόκης, διδαχθείς εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ παρὰ Καβαδία καὶ εἰς Ἰταλίαν τὴν φιλοσοφίαν καὶ μαθηματικὴν, ἐδίδαξε πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ 1761 εἰς τὴν πατρίδα του· εἶτα δὲ εἰς τὸ ἐν Ἰασίῳ σχολεῖον, διαδεχθείς τὸν Νικόλαον Ζαρζούλην, παιδευθέντα καὶ τοῦτον εἰς Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ 1754—58, καὶ πρότερον σχολαρχήσαντα μετὰ τὸν Εὐγένιον εἰς τὸ ἐν τῷ Ὁρει σχολεῖον.

Ἐτέρα πόλις εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων πολὺ συντελέσασα εἶναι ὁ Τυρναβὸς τῆς Θεσσαλίας, ἐνθα ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ 1740 ὁ Τυρναβίτης Ἀλέξανδρος, ὅς τις, προσκληθείς εἰς τὴν ἐν Βουκουρεσίοις σχολὴν, διάδοχον κατέλιπε τὸ 1755 τὸν ἐξ Ἀγράφων Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον, προσκληθέντα εἰς Ἰάσιον, διεδέχθη τὸ 1766 ὁ Ἰωαννίτης Λάμπρος Πάσχου. Μετὰ τοῦτον ἀναφαίνεται τὸ 1782 Ἰωάννης Δημητριάδης ὁ Πέζαρος, μαθητὴς τοῦ Κοσμά Βαλάνου καὶ τοῦ ἐν τῷ Ὁρει σχολαρχήσαντος Κυπριανοῦ, μαθητοῦ τοῦ Εὐγενίου. Ὁ μαθητὴς τοῦ Πεζάρου Κούμας διαγράφει ἀκριβῶς τὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάξαντος ἀνδρός, περὶ οὗ προσθέτει, ὅτι « ἐὰν ἐσπούδαζεν εἰς » τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης, ἤθελε σκιάσει πολὺ τὸ » κλέος τοῦ Εὐγενίου· μετὰ τὸν εὐρυχωρότατον νοῦν του » ἦγωνε ζῆλον διακαέστατον πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας » καὶ βίον ἀληθῶς Σωκρατικόν ».

Πολλῆς ὠφελείας πρόξενον ἐγένετο καὶ τὸ ἐν Βουκουρεσίοις σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε προσκληθῆ, ὡς εἶπομεν, ὁ ἐκ Τυρναβοῦ Ἀλέξανδρος, καὶ μετ' αὐτὸν Νεόφυτος ὁ Κουσοκαλυβίτης, ὁ ἐνταῦθα ἐκδούς τὸ λίαν ὀγκῶδες ὑπόμνημα εἰς τὸ συντακτικὸν τοῦ Γαζῆ. Ἐκ τῶν μαθητῶν τούτου

τῶν ἐνταῦθα διδασκάντων, ἦτο Γρηγόριος Κωνσταντῆς ὁ Μηλιώτης, εὐφυῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τὰ μάλιστα ἐγκρατῆς, καὶ ὁ ἔτι περικλεέστερος Λάμπρος Φωτιάδης Ἰωαννίτης, ὅστις εἰς διάστημα 15 ἐτῶν ἀνέδειξε μαθητὰς, οἷους οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ πρῶτος ὠδήγησε διὰ τῆς βοήθειάς τοῦ πραγματικοῦ εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων. Τὴν πολυμαθειαν τοῦ ἀνδρὸς δεικνύει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ὑπό τινος τῶν μαθητῶν του ἐκδοθεῖσα ἐν Βιέννῃ τὸ 1803 μετρικὴ, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς τῶν ἐν Γερμανίᾳ πρῶτων φιλολόγων ἤθελεν ἀπαξιῶσθαι νὰ δεχθῆ ὡς ἴδιον πόνημα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν οὐδέποτε ἔκλεισε τὸ τοῦ Πατριαρχείου σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον περίφημοι διδάσκαλοι ἀνεφάνησαν Ἀντώνιος ὁ Βυζάντιος, Δωρόθεος ὁ Μυτιληναῖος, Ἀναγίας ὁ τοῦ σπλάγγνου γραμματικῆς ἢ περὶ μορίων συγγραφεύς. Ἄλλ' ἂν καὶ τὸ σχολεῖον τοῦτο διεκρίνετο τῶν ἄλλων κατὰ τὸν ἀκριβῆ καὶ κομψὸν ἑλληνισμόν, δὲν ὑπεδέχθη ὅμως ποτὲ φιλοφρόνως φιλοσοφίαν καὶ ἄλλα ἐπιστημονικὰ μαθήματα. Τὸ 1799 ἐσυστήθη δαπάνῃ Δημ. Μαρούζη, τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαναριωτῶν καὶ ἕτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖον, τὸ τοῦ Κουρουτσεσμέ, ἐνθα ἐδίδαξεν ὁ πολυμαθὴς Δωρόθεος Πρώτος ὁ Χῖος, ἐκπαιδευθεὶς εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν οὐχ ἦττον διαπρέποντες ἐπὶ παιδείᾳ ἄνδρες.

Εἰς Χίον διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἦτο πρὸ

τοῦ 1747 ὁ μητρόθεν πάππος τοῦ Κοραῆ Ἀδαμάντιος Ῥύσιος, ὅστις, κατὰ Κοραῆν ἐν ἀρχῇ τοῦ βίου του, ἐδίδαξε πρότερον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐδίδαξεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνταῦθα Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, μαθητῆς τοῦ Εὐγενίου, ἐχθρὸς ὁμῶς τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐρχομένων ἰδεῶν καὶ τῆς μαθηματικῆς, ἣτις ἦτο κατ' αὐτὸν πηγὴ τῆς ἀθείας. Τὸ ἀτέραμνον καὶ ιδιότροπον τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἠθέλησαν πολλάκις οἱ φρονιμώτεροι τῶν Χίων νὰ συγκεράσωσι, προσκαλοῦντες καὶ ἑτέρους διδασκάλους, ὡς τὸν ῥηθέντα Πρώιον καὶ μετ' αὐτὸν τὸν ἐν Ἰταλίᾳ παιδευθέντα Ἰωάννην Τζελεπῆν· ἀλλ' ὁ Βάμβας κατώρθωσε νὰ ἀναδείξῃ τὸ τῆς πατρίδος του σχολεῖον ἐφάμιλλον τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ γυμνασίου, καὶ διὰ τῶν γενναίων συνδρομῶν τῶν Χίων πλουσιώτερον.

Ὁ μαθητῆς τοῦ Παρίου καὶ Τζελεπῆ Βενιαμίν, παιδευθεὶς ὑψηλότερα μαθήματα εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, ἐσύστησε τὸ 1800 τὸ ἐν Κυδωνίαις σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συνῆλθεν ἐντὸς μικροῦ διὰ τὴν μεγάλην τοῦ διδάσκοντος φήμην μέγα πλῆθος μαθητῶν.

Καὶ εἰς τὴν Σμύρνην δὲ ὑπῆρχε πρὸ τοῦ 19. αἰῶνος τὸ εὐαγγελικὸν λεγόμενον σχολεῖον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κοραῆ ἐν τῷ βίῳ του εἶχε συστηθῆ περὶ τὰ 1760, ἢ μικρὸν πρότερον, καὶ ἐσχολαρχεῖτο τότε ἀπὸ μοναχόν τινα Ἰθακῆσιον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐδιδάχθη καὶ αὐτὸς τὰ ἑλληνικά· τοῦτον καλεῖ ὁ Κούμας Ἰερόθεον καὶ διδάσκαλον τοῦ Κοραῆ. Αὐτὸς οὗτος εἶναι ὁ Ἰερόθεος, παρ' ᾧ ἐμαθήτευσαν καὶ οἱ ἐν Δημητσάνῃ διδάσκαλοι συγχρόνως

μετὰ τοῦ Κοραῆ (α). Ἄλλὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο ἔμενε μικρὸν μέχρι τὸ 1808, ὅτε πρῶτον πεισθέντες καὶ οἱ Σμυρναῖοι ἀπὸ ἐπιστολῆν τινα τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν γνωστὸν τῆς Σμύρνης πρωτοψάλτην προσεκάλεσαν ἐμπειρότερον καὶ πολυμαθέστερον τοῦ μέχρι τοῦδε διδάσκοντος Χρυσάνθου διδάσκαλον καὶ διευθυντὴν τοῦ σχολείου, τὸν Κούμαν, μαθητὴν τοῦ Πεζάρου, καὶ πρότερον μὲν τὸ 1798 διδάξαντα ἐν τῷ σχολείῳ τῆς πατρίδος του Λαρίσσης καὶ ἀλλαχοῦ ἑλληνικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μαθήματα, καὶ ἀπὸ τοῦ 1804 διδαχθέντα καθαρὰ καὶ ἐφηρμοσμένα μαθηματικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βιέννης, ὅθεν προσεκλήθη τὸ 1808 εἰς Σμύρνην καὶ συνεκρότησε τὸ φιλολογικὸν γυμνάσιον, ἔνθα οὗτος μὲν ἀνεδέχθη τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν, φυσικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν, ὁ δὲ Κωνστ. Οἰκονόμος τὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ῥητορικῆς.

Ὁ 19. αἰὼν ἦτο λοιπὸν αἰὼν, ἂν ὄχι τῆς ἀναγεννήσεως, βεβαίως ὅμως τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Κατ' αὐτὸν ἐκάστη πόλις, μικρὸν εὐποροῦσα διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τεχνῶν, σπεύδει ν' ἀνεγειρήσῃ σχολεῖον, προσκαλοῦσα τοὺς ἀξιωτέρους διδασκάλους. Ἐκαστος νέος εὐφυῆς σπεύδει, ὑπερνικῶν ἅπαντα τῶν χρόνων ἐκείνων τὰ κωλύματα, νὰ διδαχθῇ τὰ ἐν τῇ πατρίδι του διδασκόμενα γράμματα, καὶ μεταβαίνει προθύμως εἰς τὰς ἀκαδημίας

(α) Ὁ Κοραῆς ἐγεννήθη τὸ 1748: τὸ δὲ 1764 ἤρχισεν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ βίῳ του λέγει, νὰ διδάσκηται ξένας γλώσσας, ἐβραϊκὴν ἔξ ἄλλας, διδαχθεὶς ἤδη τὰ τοῦ ἱεροθέου μαθήματα. Καὶ οἱ δύο πρῶτοι τῆς Δημητσάνης διδάσκαλοι Γ. Γούνας ἔξ Α. Λεονάρδος ἐμαθήτευσαν παρὰ τῷ αὐτῷ ἱεροθέῳ, ὡς θέλει ἀποδειχθῆ ἐφεξῆς, μέχρι τοῦ 1764. Ἦσαν ἄρα οὗτοι συμμαθηταὶ τῷ Κοραῆ ἐν τῷ ἐν Σμύρνῃ τοῦ ἱεροθέου σχολείῳ.

τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας, ἵνα μεταβιβάσῃ εἰς τὴν γενικὴν πατρίδα γνώσεις, ἔτι ἀγνώστους εἰς αὐτήν. Ὅθεν πάντες οἱ ἐπὶ παιδείᾳ διαπρέποντες, πλὴν ὀλιγίστων, περὶ τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς κοῦ ἐπαιδεύθησαν, καὶ πάντες οἱ εὐδοκίμως διδάξαντες εἶναι μαθηταὶ τῶν πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης, ἢ μαθηταὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ παιδευθέντων.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αἰῶνος τούτου τῆς γενικῆς τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς προγονικῆς παιδείας προθυμίας καὶ σπουδῆς ἀνοίγεται καὶ τὸ ἐν Δημητσάνῃ σχολεῖον τὸ 1764 ὑπὸ Γερασίμου Γούνα, καὶ Ἀγαπίου Λεονάρδου καὶ Ἀγαπίου Ἀντωνοπούλου, πάντων ἐκ Δημητσάνης, οἵτινες παιδευθέντες πρῶτον μὲν ἐν τῇ πατρίδι τῶν τὰ κοινὰ γράμματα, μετέβησαν ἔπειτα εἰς Σμύρνην, ὅπου ἤκουσαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν ἐκεῖ διδάσκοντα Ἰερόθεον τὸν Ἰθακήσιον. Ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὴν πατρίδα προσκαλοῦσι τοὺς παῖδας τῶν συμπολιτῶν τῶν καὶ ὄχι ὀλίγους τῶν παρακειμένων πόλεων καὶ νήσων, καὶ μεταδίδουσιν εἰς αὐτοὺς τὸν σπόρον, ὅστις ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ διασπαρῇ εἰς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ φέρῃ τὸν γενναῖον καρπὸν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ἴνα δὲ κρίνῃ τις ὀρθῶς περὶ τῆς ἀξίας τῶν διδασκάλων τούτων καὶ περὶ τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ὠφελήθη παρ' αὐτῶν ἡ Ἑλλάς, πρέπει νὰ παραβάλλῃ αὐτοὺς ὄχι πρὸς τοὺς ἐξ Εὐρώπης ἐρχομένους λογίους Ἑλληνας καὶ διδασκάλους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι αὐτῇ ὑπὸ Ἑλλήνων παιδευθέντας καὶ ἀείποτε σπεύδοντας νὰ ἀναδείξωσιν ἑαυτοὺς τελειότερους, καὶ παραδεχομένους προθύμως πᾶν

·νέον τὸ ἐξ Εὐρώπης ἐρχόμενον ἢ ὑπὸ ἐτέρων διδασκάλων διδασκόμενον. Ἐὰν ὁμως θελήσῃ τις νὰ ἐξετάσῃ τὸν διακαῆ ἔρωτα αὐτῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ αὐταπάρνησιν, τὴν καταφρόνησιν πάσης δόξης καὶ τιμῆς χάριν τῆς ὠφελείας τῆς κοινῆς πατρίδος, τὴν εὐσέβειαν καὶ φιλομάθειαν, θέλει εὔρει οὐδένα ἢ ὀλιγίστους ἐκ τῶν συγχρόνων τῶν Ἑλλήνων πρὸς οὓς ἠδύνατο νὰ συγκρίνῃ αὐτούς. Καὶ τρίτον ἐὰν χωρὶς προλήψεως καὶ φιλαυτίας διασκοπήσῃ τὴν ἐκ τῆς Σχολῆς Δημητσάνης προελθοῦσαν ὠφέλειαν τῆς τε Πελοποννήσου καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, θέλει ἀναγκασθῆ νὰ κατατάξῃ τὴν Σχολὴν Δημητσάνης μετὰ τῶν πρώτων ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Ἐπειδὴ πρῶτον μὲν οἱ ἄνδρες οὗτοι ἅμα ἐλθόντες εἰς τὴν πατρίδα τῶν, ἐβρύθμισαν καὶ διωργάνισαν τὴν ὑπ' αὐτῶν πρώτων καθιδρυθεῖσαν Σχολὴν κατὰ πάντα ὁμοίαν τῆς ἐν Σμύρνῃ τοῦ διδασκάλου τῶν Ἱεροθέου, διδάσκοντες ἐν αὐτῇ πάντα, ὅσα καὶ ὁ διδάσκαλός τῶν, ἀλλὰ μὴ ἐμμένοντες πάντοτε εἰς μόνον αὐτὰ, οὐδὲ ἀποσκυβαλίζοντες ὡς τοιοῦτο πᾶν τὸ νεοφανές, ἀλλὰ λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρνῃ καὶ Τεργέστη καὶ ἀλλαχοῦ Δημητσανιτῶν, ἐπιτρόπων τῆς Σχολῆς, τὰ αἰέποτε ἐκδιδόμενα νέα βιβλία τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐρχομένων λογίων Ἑλλήνων, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μεταρρυθμιζῶσι κατ' αὐτὰ καὶ εὐρύνωσι τὸν κύκλον τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκομένων μαθημάτων. Ἀπόδειξιν τῶν λόγων μας παρὰ τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σχολῆς ἔτι καὶ νῦν σωζόμενα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συγγράμματα τοῦ Εὐγενίου, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Κοραῆ καὶ ἄλλων, ἠθέλομεν ἔχει τὰ πολλὰ χειρόγραφα τῶν διδασκάλων τούτων, τὰ ὅποια ἐδαπανήθησαν

ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς κατασκευὴν φυσικῶν, ἀναγκαιοτέρων τότε εἰς τὴν Πατρίδα παρὰ πᾶν ἕτερον. Ἄλλ' οἱ ἔτι ζῶντες πολυάριθμοι μαθηταὶ αὐτῶν ὁμολογοῦσιν, ὅτι τὰ μαθήματα τῶν αἰδιμῶν ἐκείνων διδασκάλων δὲν περιωρίζοντο εἰς ἐρμηνείαν τῶν μονοστίχων τοῦ Χρυσολωρᾶ, τῶν Αἰσωπειῶν μύθων, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, ὡς τινες νομίζουσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Πατούσα, ἣτις ἦτο τότε τὸ μόνον βοήθημα τῶν μαθητῶν, ἐδίδασκον καὶ ἑτέρους συγγραφεῖς ὑπάρχοντας εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Σχολῆς, κοσμοῦντες τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου μὲ ἱστορικὰς, γεωγραφικὰς καὶ ἠθικὰς ἐξηγήσεις, ὡς δεικνύουσι τὰ ἔτι σωζόμενα τῶν μαθητῶν χειρόγραφα. Ὅδηγόν δὲ εἰς τὸ γραμματικὸν τῆς γλώσσης εἶχον τὴν γραμματικὴν τοῦ Θ. Γαζῆ μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑπομνημάτων Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου. Καὶ λογικὴν μάλιστα καὶ ρητορικὴν ἐδίδαξε περὶ τὰ τέλη τῆς ἡ. καὶ ἀρχὰς τῆς ιθ'. ἑκατονταετηρίδος ὁ ἐπὶ 32 ἔτη συνεχῶς σχολαρχήσας νεώτερος Ἀγάπιος.

Ἄνθρωπος δὲ τοιοῦτος, οἷος ὁ πρεσβύτερος Ἀγάπιος, προχειρισθεὶς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας οἰκουμενικὸς Ἱεροκήρυξ, καὶ ἀναδεχθεὶς θαρραλέως τὴν σὺλλογὴν, ἐρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ἐν Σμύρνη σχολαρχήσας, ἐξάπαντος ἦτον ὄχι εὐκαταφρόνητος τὴν παιδείαν. Αἱ εἰς τὸ περιθώριον τοῦ κειμένου τῶν ἀπάντων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων συγγραφέων σωζόμεναι αὐτόγραφοί του σημειώσεις παρέχουσι μικρὸν δεῖγμα τῆς μετὰ κρίσεως καὶ προσοχῆς μεγάλης τοῦ ἀνδρὸς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης.

Τίς ὅμως ἐκ τῶν τότε λογίων Ἑλλήνων ἀποδημήσας εἰς

τὴν ξένην, ἐξεπαιδευθὴ μόνον χάριν τῆς γεννησάσης αὐτὸν, καὶ ἐπανελθὼν οἴκαδε κατέβαλε πᾶσαν ἢν εἶχε χρηματικὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν πρὸς οἰκοδομὴν σχολείου· εἶτα δὲ περιελθὼν συνήθροισε τὰ πρὸς τελειοποίησιν λαμπρᾶς καὶ καταλλήλου πρὸς διδασκαλίαν καὶ κατοικίαν διδασκάλων καὶ ἀλλοδαπῶν μαθητῶν οἰκοδομηῆς, κοί οὕτω τελέσας τὸ ἔργον, ἔμενον ἐν αὐτῇ διδάσκων σχεδὸν ἀμισθὶ ὅχι μικρὸν χρόνον, ἀλλὰ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, 32 ὅλα ἔτη, μὴ διακόψας ἐν τῷ μεταξύ οὐδὲ ἐβδομάδα τὴν διδασκαλίαν, ὡς ἔπραξαν οἱ τῆς Δημητσάνης διδάσκαλοι; Τίς ἄλλος περιήρχετο πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀθροίζων παρὰ τῶν πλουσιῶν αὐτοῦ συμπολιτῶν χρήματα καὶ βιβλία ὑπὲρ τῆς Σχολῆς, μεριμνῶν ὅχι περὶ τῆς πρὸς ὥραν, ἀλλὰ περὶ τῆς εἰσαεὶ διατηρήσεως καὶ αὐξήσεως αὐτῆς, ὡς ἔπραξεν ὁ πρεσβύτερος Ἀγάπιος; Πόσοι εἶχον τὴν γενναιότητα νὰ ἀποκλείσωσι τοὺς συγγενεῖς των ἀπὸ τῆς κληρονομίας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, ὡς οἱ τρεῖς τῆς Δημητσάνης διδάσκαλοι; ὥστε ἀποθανόντες νὰ μὴ ἔχωσιν οὐδὲ τὰ τῆς ταφῆς ἔξοδα, οἱ περιουσίαν, βίον, παιδείαν, ἐλπίδας προσκαιρῶν ἀγαθῶν θυσιάσαντες ὑπὲρ τῆς Σχολῆς; Καὶ αὐτοὶ βέβαια ἠδύναντο, χαίρειν εἰπόντες μετὰ μικρὸν χρόνον εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, νὰ ἔλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ Ῥωσίαν, ὡς πολλοὶ πρὸ αὐτῶν συμπολιταὶ των καὶ σύγχρονοὶ των λόγιοι, καὶ νὰ τύχωσι διὰ τῆς παιδείας των μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματικῶν, Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων. Ἀλλὰ ταῦτα εἰς οὐδὲν ἐλογίσαντο πρὸς τὴν τῆς Πατρίδος

ὠφέλειαν οἱ γενναῖοι καὶ ὄντως τοῦ Χριστοῦ μιμηταί, ἱεροδιδάσκαλοι τῆς Πελοποννήσου.

Ἄλλὰ τίς ἦ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπὸ τοῦ σχολείου των προσγενομένη εἰς τὴν Πατρίδα ὠφέλεια; Ὁ Εὐγένιος καὶ Θεοτόκης, ὁ Κοραῆς καὶ Κούμας, ὁ Δούκας καὶ μυρίοι ἄλλοι εἰς Εὐρώπην παιδευθέντες, ἐπλούτισαν τὴν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων φιλολογίαν μὲ σοφὰ συγγράμματα, καὶ μετωχέτευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα γνώσεις Εὐρωπαϊκάς. Ὁ Πελοποννήσιος Καυσοκαλυβίτης ἀναδεικνύει μαθητὴν τὸν Λάμπρον Φωτιάδην καὶ πολλοὺς ἑτέρους σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ τῆς Δημητσάνης διδάσκαλοι δὲν συνέγραψαν βιβλία, ἀλλ' ἐδίδαξαν μόνον καὶ ἀνέδειξαν μαθητὰς φλεγομένους ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἐλευθερίας, Γρηγόριον τὸν Πατριάρχην, Γερμανὸν τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Ἱεράρχην, τοῦ ὁποῖου τὸν μεγαλουργὸν νοῦν καὶ τὰς ἀρετὰς διέγραψε δεξιὰ χεὶρ ἢ τοῦ ἐκδότου τῶν ὑπομνημάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, συγγραφέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Γερμανοῦ. Ἀνέδειξαν πολλοὺς ἄλλους Ἱεράρχας κοσμήσαντας ἐξόχους ἀρχιερατικοὺς θρόνους. Ἀνέδειξαν μαθητὰς, οἵτινες, συστήσαντες εἰς πλείστας τῆς Πελοποννήσου πόλεις σχολεῖα, ἐδίδαξαν καὶ παρεσκεύασαν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τοὺς Πελοποννησίους ἅπαντας πλὴν ὀλιγίστων ἀλλαχόθι παιδευθέντων.

Μαθητὴς αὐτῶν ἦτον ὁ μεταβιβάσας εἰς τὴν Πελοπόννησον τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον Νεόφυτος Νικητόπλος, ὁ διδάσκων κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου του ἀμισθὶ ἐν Ναυπλίῳ τοὺς παῖδας, ὅτε ὁ Ἱμπραήμης μὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ξίφος κατέστρεφε τὰ περίξ τῆς πόλεως. Μαθητὴς αὐτοῦ ἦτον ὁ τὰ στρατεύματα τῆς Πελοποννήσου μετὰ τοῦ ἀειμνήστου

Θ. Κολοκοτρώνη και άλλων όπλαρχηγών παρακολουθῶν, και εἰς αὐτὰ τὸν ὑπὲρ πίστεως και ἐλευθερίας λόγον κηρύπτων, ἱεροκήρυξ Καλλίνικος Κασόρχης, ὁ νῦν τῆς Πρωτευούσης ἱεροκήρυξ. Ἔτερος νῦν μὲν και αὐτὸς ἱεροκήρυξ, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ναυπλίῳ και ἐν Δημητσάνῃ διδάσκων τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, Δανιήλ Γεωργόπουλος, και ὁ Εὐγένιος Διογενειδης, ὁ νῦν Σχολάρχης Τριπόλεως, και ἄλλοι πολλοὶ ἦσαν μαθηταὶ τῶν διδασκάλων τούτων. Καὶ μήπως πάντες οἱ συνελθόντες Πελοποννήσιοι εἰς τὴν ἐν Καλτετσαῖς συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων, και συστήσαντες τὴν πρώτην Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν, δὲν ἦσαν ἄμεσοι ἢ ἔμμεσοι αὐτῶν μαθηταὶ; Μήπως νῦν ἐτι ὀλίγοι Πελοποννήσιοι, κατέχοντες ἀξίως ὑπουργικὰς, δικαστικὰς, οἰκονομικὰς, διδασκαλικὰς και ἄλλας θέσεις, δὲν εἶναι μαθηταὶ ἐκείνων;

Τοσοῦτοι και τοιοῦτοι ἄνδρες ἐπαιδεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἁγαπίων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ εἰς τὴν Πατρίδα προσγεγόμενα ἐκ τῆς Σχολῆς Δημητσάνης ἀγαθὰ. Εἰς ἡμᾶς ἀνήκει νῦν μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας νὰ προβιάσωμεν τὰ γράμματα και ἐπιστήμας και τέχνας, ὅπερ ἐκεῖνοι δὲν ἠδυνήθησαν. Χάριν τοιούτων μακαρίων ἀνδρῶν ἀνεδέχθην προθύμως και συνηρμολόγησα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐγγράφων και ἐκ τῶν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν συμπολιτῶν μου διατηρουμένων εἰδήσεων τὴν ἱστορίαν τῆς Σχολῆς και τὰ τοῦ βίου τῶν διδασκάλων, ὡς μικρὸν δεῖγμα εὐγνωμοσύνης ἐνεκα τῶν μεγάλων ἀγαθῶν, τὰ ὅποια παρέσχον εἰς τὴν Πατρίδα. Τὸ ἔργον μου, οἷονδῆποτε και ἂν ἦναι, θέλει χρησιμεύσει, νομίζω, και ὡς μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν συνταχθησομένην ἱστο-

κ' ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΟΥ.

ρίαν τῶν γραμμάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἄλλος εὐχομαι ν' ἀνερευνήσῃ καὶ διαγράψῃ ἀκριβέστερον τὰ τοῦ σχολείου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀναλογιζόμενος ὅμως, ὅτι, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖσαν αὐτὰ, παρεσκεύασαν τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἀπολαμβάνομεν σήμερον ἐλευθερίαν, δι' ἧς ἐλπίζομεν νὰ προβῶμέν ποτε καὶ εἰς τὴν εἰς ἔθνος ἐλεύθερον ἀνήκουσαν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐδαιμονίαν.

Ἐγραψα ἐν Ἀθήναις· 1847 κατὰ μῆνα Ἰούλιον.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗ, ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΚΑΘΙΔΡΥΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΩΝ ΑΥΤΗΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

Η ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ κεῖται ἐν Ἀρκαδίᾳ πρὸς βορρᾶν τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς ἔτι ἀρχαιοτέρας Γόρτυνος καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ πάλαι ποτὲ Γορτυνίου ἢ Λουσίου νῦν δὲ ποταμοῦ τῆς Δημητσάνης καλουμένου. Οἱ νεώτεροι ὀνοματοθετοὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν δήμων τοῦ βασιλείου ὠνόμασαν αὐτὴν Θεισόαν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Πausανίου μνημονευομένης ἀρκαδικῆς ταύτης πόλεως (α). Καὶ ὁ περιβολὸς δὲ κυκλωπικῶν τειχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι

(α) Πaus. Ἄρκ. 28, 2. « Τὴν δὲ Γόρτυνα ποταμὸς διέξεισιν ὑπὸ μὲν τῶν » περὶ τὰς πηγὰς ὀνομαζόμενος Λούσιος· οἱ δὲ ἀπωτέρω τῶν πηγῶν καλοῦσιν » ἀπὸ τῆς κώμης Γορτύμιον. . . . Ἔχει μὲν δὴ τὰς πηγὰς ἐν Θεισόφᾳ » τῇ Μεθυδριεῦσιν ὁμόρφ. . . . Τῇ χώρῃ δὲ τῇ Θεισόφᾳ προσεχῆς κώμη » Τευθίς ἐστὶ. Πάλαι δὲ ἦν πόλις ἢ Τευθίς. ἐπὶ δὲ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς » Ἰλίφ ἰδίᾳ παρεῖχοντο οἱ ἐνταῦθα ἡγεμόνα· ὄνομα δὲ αὐτῷ Ταῦθις ».

Κατὰ ταύτην τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πausανίου ἀμφίβολον εἶναι, ἂν ἡ νῦν Δημητσάνα κῆται ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Θεισόας· διότι ὁ Γορτύμιος ποταμὸς πηγάζει ὄχι ἐν αὐτῇ (τῇ Δημητσάνῃ), ὡς λέγει ὁ Πausανίας περὶ τῆς Θεισόας, ἀλλὰ δύο ὥρας βορειότερον ταύτης, εἴθα σώζονται τφόντι ἀρχαῖα ἑρείπια. Ἄλλ' ἂν καὶ ἦναι δύσκολον νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς, ὡς ἔξ τῶν πλείστων ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, τὴν θέσιν τῆς Θεισόας ὡς πρὸς τὴν Δημητσάναν, εἰκάζομεν ὅμως ἐκ τῆς περὶ τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ μαρτυρίας τοῦ Πausανίου, ὅτι αὕτη κεῖται ἐπὶ τῶν ἑρειπίων ἐτέρας τινὸς ἀρκαδικῆς πόλεως ἢ τῆς Θεισόας.

κτισμένη ἢ πόλις, καὶ τὰ κατὰ καιροὺς τυχαίως ἀνευρισκόμενα λείψανα τῆς γλυπτικῆς τέχνης (α) δεικνύουσιν, ὅτι ἡ πόλις αὕτη κεῖται βεβαίως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας ἀρκαδικῆς πόλεως, ἂν καὶ ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν αὐτήν· διότι μέχρι τοῦδε οὔτε ἐπιγραφὰς οὔτε ἑτέραν τινὰ μαρτυρίαν περὶ τοῦ ὀνόματος ἔχομεν.

Τὸ δὲ νεώτερον ὄνομα αὐτῆς, Δημητσάνα, ὅπερ ὀνομάζεται νῦν κοινῶς, εἶναι μὲν ξενικὸν καὶ νέον, ὅχι δὲ γαλλικῆς καταγωγῆς (διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι τῶν Γάλλων ἀρχήν), ἀλλ' ἀρχαιότερον τούτων ὑπὲρ τὰ 200 ἔτη, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐνταῦθα ὑπὸ στοιχεῖον Α κατωτέρω μετατυπωθέντος σιγγιλιώδους γράμματος τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Πολυεύκτου, γεγραμμένον τὸ 506' = 6472 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἡτοι 963 μ. Χ. (β) καὶ ἐπιχορηγηθέντος εἰς τὴν παρὰ τὴν Δημητσάναν ὑπὸ Ἰωάννου Λαμπαρδοπούλου ἐκ βάρων ἀνεγερθεῖσαν Μονὴν τῆς Παναγίας· οὗ ἡ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως μαρτυρία ἔχει οὕτως. « Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ οἰκεῖος τοῦ κρατίστου » καὶ ἀγίου μου βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ [963—69], τοῦ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ποθεινοτάτου υἱοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος, Κύριος » Ἰωάννης Λαμπαρδόπουλος, Φιλόσοφος, ὁ » Πρωτοσηκρήτης, ἄτε φύσεως ὦν ἀγαθῆς καὶ πολ-

(α) ΒΓ: λέων τῆς μακεδονικῆς ἐποχῆς, ὡς εἰκάζομεν ἀπὸ τῆς ἐργασίας, καὶ τινες ἐπιτύμβιοι σῆλαι ἔτι ἀρχαιότεραι κατὰ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφάς.

(β) Τὸ ἔγγραφο ἐξεδόθη τὸ ἔτος τοῦτο· ἀλλ' εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου σώζεται μόνον ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, γεγραμμένον ἐπὶ Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1623, ἡτοι πρὸ 22½ ἐτῶν. Βλέπε κατωτέρω τὸ ἔγγραφο αὐτό.

» λῶ· περί τὰ θεῖα ποιούμενος τὴν φροντίδα, ζήλόν τε ἀνα-
 » λαβὼν ἔνθεον καὶ διάπυρον ἔρωτα, φιλοτίμῳ χρησάμενος
 » χειρὶ, ἀνήγειρεν ἐκ βάρθρων Μονὴν ἱεράν ἐν τῇ Πελο-
 » ποννήσῳ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μητροπόλεως Παλαιῶν Πα-
 » τρῶν, κατὰ τὴν ἐνορίαν τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ Λακεδαι-
 » μονίας πλησίον χώρας Δημητσάνης, ἐν τῇ τοποθε-
 » σίᾳ τῆς μονοπόρου, ἐπ' ὀνόματι τετιμημένην τῆς ὑπερ-
 » αγίας μου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου
 » Μαρίας, ἣν διὰ τὴν τοῦ φιλοσόφου ἐπωνυμίαν Μονὴν τοῦ
 » Φιλοσόφου ἐκάλεσαν » κτλ.

Τὸ ὄνομα λοιπὸν Δημητσάνα εἶναι κατὰ ταῦτα ἀρχαιό-
 τερον τῶν 884 ἐτῶν. Πότε δὲ κατὰ πρῶτον ὠνομάσθη ἡ
 πόλις οὕτω, καὶ εἰς τίνα γλῶσσαν κυρίως ἀνήκει τὸ ὄνομα,
 θελοῦσι προσδιορίσει οἱ μέλλοντες νὰ ἀνερευνήσωσι τὴν με-
 σαίαν τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν, καὶ ἐξηγήσει πολλὰ τῆς
 αὐτῆς κατηγορίας ὀνόματα.

Ὁ εἰς τὸ μνημονευθὲν σιγγιλιῶδες γράμμα ἀναφερό-
 μενος Ἰωάννης Λαμπαρδόπουλος, Φιλόσοφος ἐπικαλούμενος,
 καὶ Πρωτοσηκρήτης (Protosecretarius) τὸ ἀξίωμα, κατήγετο
 ἐκ τῆς πόλεως ταύτης· διὸ καὶ ἐφρόντισε νὰ ἀνεγείρῃ ἐν
 τῇ Πατρίδι του τὴν ῥηθεῖσαν Μονὴν, ἣτις κεῖται μίαν ὥραν
 μακρὰν τῆς πόλεως πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τῆς δυτικῆς
 ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ κτίστου ἔτι
 καὶ νῦν ἡ τοῦ Φιλοσόφου Μονὴ καλεῖται. Καὶ τὸ γένος δὲ
 αὐτοῦ οὐχ ἦττον σώζεται μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (α), τὸ
 τῶν Φιλοσοφαίων καὶ Λαμπαρδαίων καλούμενον.

(α) Εἰς ὀλιγοτάτας πόλεις τῆς Ἑλλάδος δύναται τις νὰ εὔρῃ τοσοῦτον ἀρ-
 χαίαν γενιάν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ πόλις Δημη-
 τῶνα κεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας τινὸς καὶ ὄχι μι-
 κρᾶς πόλεως, καὶ ὅτι τὸ νέον ὄνομα αὐτῆς εἶναι περὶ τὰ
 900 ἔτη ἀρχαῖον, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐξῆλθε κατὰ τὸν Γ'.
 μ. Χ. αἰῶνα Πρωτοσηκρήτης (πρῶτος μυστικοσύμβουλος ἢ
 πρωτογραμματεὺς) τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ.
 Ἡ ἀκριβὴς ἔρευνα τῶν τοιούτων καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἱστο-
 ρίας τῆς πόλεως δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον. τοῦτο δὲ μό-
 νον λέγομεν, ὅπερ ἀκριβῶς γινώσκομεν, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς
 ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἡμερῶν μας
 οὐδέποτε ἔπαυσαν ν' ἀναφαίνωνται ἐκ τῆς πόλεως ταύτης
 ἄνδρες ἐπίσημοι κατὰ τὰ γράμματα καὶ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα·
 ἐπειδὴ, ὡς ἀλλαχοῦ ῥηθήσεται, ἐξῆλθον ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ τοὺς
 26 Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους πάντες ἰθαγενεῖς, ὧσων
 τὰ ὀνόματα εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστά. Ὅθεν δικαίως ἡδύνατό
 τις νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν φυτώριον τοῦ κλήρου τῆς
 Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς δεινὰς τοῦ ἔθνους περι-
 στάσεις καὶ τοὺς χρόνους τῆς ἀμαθείας. Αἰτία δὲ τούτου
 ἦτον ἡ Σχολὴ πρὸ πάντων, καὶ τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἡ
 πόλις ἔχαιρεν ἐπὶ Τουρκοκρατίας· δι' ὧν ἀνετώτερον παρὰ
 τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας βίον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύ-
 τῆς διάγοντες, καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τῆς ἀφορήτου τῶν
 Τούρκων καταπίεσεως, καὶ τὰς προπατορικὰς Μούσας ἡδύ-
 ναντο κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ θεραπεύωσι, καὶ νὰ ἀναδεικνύωνται
 δι' αὐτῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας ἄξιοι λειτουργοί.

Τὰ προνόμια δὲ αὐτῆς ἦσαν τὰ ἐφεξῆς· ἦτο τετιμημένη με
 ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, καὶ ὑπήκουεν ὄχι εἰς τὰς ἐν Πελο-
 πονήσῳ τουρκικὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἀμέσως εἰς τὸ ὑπουργεῖον

τῆς θρησκείας, καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἔφορον ἑνὸς τῶν ἐν Κων-
 σταντινουπόλει Τσαμίων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέδιδε κατ' ἔτος μι-
 κρόν τινα φόρον, ὡς ὑπαγομένη εἰς τὴν τάξιν τῶν Βακου-
 φίων (α). Ὑπὸ τὴν προστασίαν λοιπὸν τούτων διατελοῦντες
 οἱ τῆς Δημητσάνης κάτοικοι ἔμενον προσέτι ἐλεύθεροι τῆς
 μετὰ Τούρκων ἐπιμιξίας· διότι ἦτον ἀπηγορευμένον εἰς
 τοὺς Τούρκους νὰ κατοικῶσιν ἐπὶ πολὺ ἐν Δημητσάγῃ καὶ
 ν' ἀποκτῶσιν ἐν αὐτῇ κτήματα. Ὡς μὴ συντελοῦντες δὲ μετὰ
 τῶν λοιπῶν τῆς Πελοποννήσου πόλεων εἰς τοὺς δημοσίους
 φόρους, ἐφθονοῦντο ὄχι ὀλίγον καὶ ἐπολεμοῦντο ὑπὸ τῶν
 Προεστώτων τῆς Πελοποννήσου, καὶ μάλιστα τῶν τῆς
 γείτονος Καρυταίνης. Διὰ τὸ ὄρεινόν δὲ καὶ λίαν ἄκαρπον
 τῆς χώρας ἠσχολοῦντο, ὡς καὶ νῦν ἔτι, πάντες σχεδὸν οἱ
 κάτοικοι εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον· μετερχόμενοι
 ταῦτα καὶ ἐν τῇ Πατριδί των καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐν Πελο-
 ποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀποδημοῦντες πολλάκις εἰς λίαν
 μακρὰς χώρας· ἀλλὰ τούτου ἕνεκα ἦσαν καὶ πλουσιώτεροι
 τῶν συνεπαρχιωτῶν των καὶ μᾶλλον πολιτισμένοι. Διὰ τὰς
 συνεχεῖς ὁμως ταύτας ἀποδημίας ἐγένετο, οὐχ ἦττον καὶ
 νῦν ἔτι γίνεται, ὥστε πολλοὶ νὰ παροικῶσιν εἰς πλείστας

(α) Ἐξ ἑνὸς τῶν ἔτι σωζομένων Σουλτανικῶν διαταγμάτων, τὸ ὁποῖον προ-
 θύμως μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ὁ ἀγαθὸς
 νέος Κύριος Δ. Α. Κουμουνδρακῆς, ὁ παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλη-
 νικῇ Πρεσβείᾳ διατελῶν, ἐξάγεται, ὅτι τὰ πρόνομια ταῦτα ἐδωρήθησαν τὸ
 1744, ἃ ὅτι ἀντ' αὐτῶν ἔδιδεν ἡ πόλις εἰς τὸ Τσαμίον φόρον ἐτήσιον 1000
 γροσίων (νῦν οἱ ἐτήσιοι φόροι τῆς αὐτῆς πόλεως ὑπερβαίνουσι τὰς 20,000
 δραχμῶν), ἐλευθέρᾳ οὔσα παντὸς ἐτέρου βασιλικοῦ φόρου. « Ἐὰν δὲ τις, λέγει
 » που τὸ μεταφρασθὲν διάταγμα, τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πολιτικῶν καὶ δικα-
 » στικῶν ὑπαλλήλων ἀπειθήσας, γείνη αἴτιος ἀδικίας εἰς τοὺς Ῥαγιαδες τῆς
 » πόλεως αὐτῆς, ἃ ἐπιφέρῃ ὡς ἐκ τούτου παράπονα καθ' ἑαυτοῦ, νὰ τῷ ἐπι-
 » θάληται οὐχὶ μόνον παῦσις καὶ ἀποβολὴ ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ
 » θάνατος .

πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀλλαχοῦ· διὸ καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς φαίνεται ὅτι δὲν αὐξάνει πολὺ. Ὅπου ὁμως καὶ ἂν ζῶσι παροικούντες, οὐδέποτε παύουσι νὰ ποθῶσι καὶ φροντίζωσι περὶ τῆς προόδου καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἰδίας Πατρίδος, παρέχοντες πάντοτε τὰ πρὸς τοῦτο συντελεστικά μέσα ἀφθονα. Τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ περὶ τὰ καλὰ ζήλου τῶν Δημητσανιτῶν θυγάτηρ εἶναι καὶ ἡ ἑλληνικὴ αὐτῆς Σχολή, περὶ ἧς ἔστιν ἡμῖν ὁ λόγος.

Ἐκ παραδόσεως γινώσκομεν, ὅτι πρὸ ἑκατὸν καὶ ἔτι πλέον ἐτῶν ἡ διδασκαλία τῶν γραμμάτων ἐγένετο κατ' οἶκον καὶ ἐν ἐκκλησίαις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἱερομονάχων εἰς τε τὴν Δημητσάναν καὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον (α). Εἰς τὴν διατήρησιν δὲ τῶν προγονικῶν γραμμάτων καὶ τὴν κραταίωσιν εἰς τὴν ἱερὰν θρησκείαν συνετέλει οὐχ ἥττον ἐν τῇ πόλει αὐτῇ μάλιστα καὶ ἡ περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴρηται Μονὴ τοῦ Φιλοσόφου, ἣτις ἀνεπλήρου τότε τὴν ἑλκεῖψιν τακτικοῦ σχολείου, καὶ ἐξ ἧς ἐξήλθον πρὸ τῆς συστάσεως τούτου ὄχι ὀλίγοι Ἀρχιερεῖς. Τοιαύτην τινὰ παιδείαν παιδευθεὶς καὶ ὁ περὶ τὸ 1730 ἀποδημήσας Γεώργιος Γούνας ἐκ Δημητσάνης καὶ κατασταθεὶς ἐν Σμύρνῃ, μετῆρχετο ἐκεῖ τὸ ἐμπόριον· ἐλθὼν δὲ εἰς προσκύνησιν τῶν ἀγίων ἐν Ἱερουσαλήμ τόπων ἐπωνομάσθη Χριστός. Ἐπὶ τινος δὲ τότε ἐν Σμύρνῃ συμβάσεως πυρκαϊᾶς σπεύδων νὰ σώσῃ τὰ ἐμπορεύματά του καὶ μετακομίζων αὐτὰ ἀπωτέρω, ἐπληγώθη ὑπὸ ἐκσφενδονισθέντος ἀπὸ τοῦ πυρὸς καρφίου. Ἄλλ' ἂν καὶ

(α) Οὕτω γινώσκομεν, ὅτι πρὸ τῆς καθιέρωσεως τοῦ ἐν Δημητσάνῃ σχολείου ἐδίδασκεν εἰς Τρίπολιν τὰ ἑλληνικά ὁ ἐξ Ἀραχόβης τῶν Καλαβρύτων ἱεροδιάκονος Παρθένιος, οὐδενὸς ἐτέρου δημοσίου σχολείου κατὰ τὴν Πελοπόννησον ὑπάρχοντος.

ἡ πληγὴ ταχέως ἐθεραπεύθη, ἔμεινεν ὁμως τὸν ἕτερον πόδα χωλός. Ὅθεν τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῷ κόσμῳ χαίρειν εἰπὼν, ἐφοίτα εἰς τὸ ἐν Σμύρῃ σχολεῖον τοῦ Ἱεροθέου, τὸ ὅποιον οὗτος εἶχεν ἀνοίξει πρὸ μικροῦ, καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεῖς, ἀπὸ Χατοῦ Γεωργίου Χατοῦ Γεράσιμος μετονομασθεῖς, ἐδιδάσκετο εἰς προβεβηκυῖαν ἤδη ἡλικίαν τὰ ἐλληνικὰ γράμματα παρὰ τοῦ ῥηθέντος Ἱεροθέου, μαθητῆς αὐτοῦ καὶ φίλος καὶ βοηθός γενόμενος. Κατὰ δὲ τὸ 1758, ὅτε ἤδη εἶχε διαδοθῆ φήμη περὶ τοῦ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος καθιδρυθέντος σχολείου, ὁ Ἀσημάκης Λεονάρδος ἐκ Δημητσάνης, τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων, καὶ ἐν Τριπόλει παρὰ τῷ Παρθενίῳ μαθητεύσας (α), τελειωτέρας παιδείας ὀρεγόμενος, ἀπεδήμησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα μεταβῆ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος· ἀλλὰ κωλυθεὶς μετέβη εἰς Σμύρνην, ὅπου εὔρε παρὰ τῷ Χ. Γερασίμῳ ὑποδοχὴν καὶ προστασίαν διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν συγγένειαν· ἐπειδὴ ὁ πατὴρ τοῦ Ἀσημάκη ἦτον ἀνάδοχος τοῦ Γερασίμου. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν συμβιώσεως χρόνον κατιδὼν ὁ Γεράσιμος τοῦ νέου τὸν

- (α) Παρὰ τῷ Παρθενίῳ ἐμαθήτευσαν ἔτι δύο ἕτεροι Δημητσανῖται, ὁ ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Βουσόπουλος ἔτι ὁ Δαμασκηνὸς Παναγιωτόπουλος, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἀποδημήσας εἰς Ἀθήνας, μετήρχειτο τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τῆς ἀποδημιᾶς του περὶ τὸ 1790, ὅτε ἀφιέρωσε πάλιν τὰ βιβλία του εἰς τὸ τῆς Πατρὸδος σχολεῖον. Οἱ ἐν Ἀθήναις ἐτι ζῶντες πρεσβύτεροι διατηροῦσιν ζωηρὰν τὴν μνήμην τοῦ ἱεροδιδασκάλου τούτου, ἐπαινοῦντες ἔτι τὸ ἦθος ἔτι τὴν πρὸς διδασκίαν τῶν γραμμάτων ἀγαθὴν προαίρεσιν ἔτι τὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ δεύτερος μεταβὰς εἰς Ζάκυνθον ἀπέβησεν ἐκεῖ τὸ 1814 ὀγδοηκοντοῦτης ἡδὴ τὴν ἡλικίαν, ἀφ' οὗ πρῶτον εἶχε τυπώσει ἐν Βενετίᾳ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Συναεῖου, τοὺς Δίσωπέλους μύθους τοὺς φαρμακικοὺς κανόνας καὶ τινὰ ἄλλα, τὰ ὅποια ἐδίδασκεν ὁ Παρθένιος μετὰ τῆς συνήθους τότε ἐπαχθοῦς πολυλεξίας. Τὰ ὑπὸ τούτου ἐκδοθέντα μαθήματα τοῦ Παρθενίου ἐξέλαβόν τινες ὡς τῶν ἐν Δημητσάνῃ διδασκάλων, ἀλλ' ἠπατήθησαν· ἐπειδὴ ὁ Δαμασκηνὸς οὗτος εἶναι μὲν Δημητσανῆς, ὄχι ὁμως ἔτι μαθητῆς τοῦ σχολείου Δημητσάνης.

ζήλον καὶ τὴν εὐφυΐαν πρὸς τὰ γράμματα, ἐνόμισεν ὅτι εὖρε καταλληλότατον καὶ προσφύεστατον ἄνδρα πρὸς κατόρθωσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ μελετωμένου σκοποῦ, περὶ συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ Πατρίδι, καὶ περὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλὰ πρὶν προβῆ εἰς τοῦτο ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν νέον πᾶσαν τὴν τότε παιδείαν, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς ἴδια αἰσθήματα· ὅθεν κατώρθωσε νὰ καταταχθῇ ὁ Ἀσημάκης ὑπότροφος τῆς ἐν Σμύρνῃ Σχολῆς, ὅπου παρέμεινεν ἐκπαιδευόμενος μέχρι τοῦ 1764, ἀείποτε τῶν πρώτων δειχθεὶς διὰ τε τὴν εὐφυΐαν καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὠριμον κρίσιν. Ἴνα ἀπαλλαχθῇ δὲ διὰ παντὸς καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου φροντίδων, καὶ ἀφιερωθῇ ὅλως εἰς τὴν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν ὠφέλειαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑφ' αὐτὸν, ἀνεδέχθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα Ἄ γ ά π ι ο ς μετονομασθεὶς.

Οὕτω λοιπὸν παρασκευάσας ὁ Γεράσιμος τὸν βοηθὸν του, καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου Ἱεροθέου συμβουλῶν ἐνισχύσας εἰς τὸν μέγαν τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀγῶνα, ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ ἐκ Σμύρνης, καὶ ἦλθον ἀμφότεροι εἰς τὴν Πατρίδα τῶν Δημητσάνων. Ἄμα δὲ ἐλθόντες καὶ κοινώσαντες εἰς τοὺς συμπολίτας τῶν τὴν πρόθεσιν περὶ συστάσεως Σχολῆς, εὗρον παρ' αὐτῆς πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀρωγὴν, ὡς ἐφεξῆς ἔσται λόγος. Ὅθεν ἄνευ ἀναβολῆς ἐπιλαβόμενοι τοῦ ἔργου ἐνοικίασαν πρὸς ὥραν οἰκίαν τινα, καὶ συνήγαγον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐκ τῶν ἐν τῇ Πατρίδι καὶ τῶν περίξ ὑπὲρ τοὺς 40 μαθητὰς καὶ ἤρξαντο νὰ διδάσκωσιν ἀμισθὶ τὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων συγγράμματα κατὰ τὴν τότε συνήθη μέθοδον τῆς διδασκαλίας.

Ἄλλ' ἂν καὶ οὕτως ἐπέτυχον οἱ φιλόμουσοι καὶ γενναῖοι οὗτοι ἄνδρες ὃν προέθεντο σκοπὸν, δὲν ἠρκέσθησαν ὁμως εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ προβῶσι καὶ περαιτέρω, ἵνα καταστήσωσι μόνιμον καὶ βεβαίαν καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τὴν Σχολήν. Πρὸς τοῦτο δύο ἐφάνησαν τότε τὰ μάλιστα πρόσφορα καὶ κατάλληλα μέσα, οἰκοδομὴ ἰδία καὶ πρὸς διδασκαλίαν κατάλληλος, καὶ δεύτερον ἢ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχου προςασία καὶ διὰ Πατριαρχικῶν ἐγγράφων παγίωσις καὶ ὑπεράσπισις τῆς Σχολῆς, ὅπερ κατ' ἐκείνους τῆς δουλείας τοὺς χρόνους ἦτο τὸ μόνον εἰς τὰ τοιαῦτα ἔργα βοήθημα. Ὅθεν πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σχολείου προσέφερε πᾶσαν ἣν εἶχεν ὁ Γεράσιμος χρηματικὴν περιουσίαν εἰς ἀγορὰν ξυλίας καὶ λοιπῶν ἀναγκαίων. μὴ ἐπαρκούσης δὲ ταύτης εἰς τὴν πᾶσαν τῆς οἰκοδομῆς δαπάνην, ἀπέστειλεν εἰς Σμύρνην τὸν Ἀγάπιον, ἵνα προτρέψῃ εἰς συνδρομὴν πάντας τοὺς ἐκεῖ Δημητσανίτας καὶ λοιποὺς φιλομούσους Πελοποννησίους. Ἐλθὼν δὲ οὗτος καὶ ἄριστα τὸν τῆς ἀποστολῆς του σκοπὸν ἐκτελέσας, ὄχι μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ βιβλία ὄχι ὀλίγα πρὸς σύστασιν βιβλιοθήκης συλλέξας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα. καὶ ἐντὸς μικροῦ ἀνηγέρθη διὰ τῶν χρημάτων αὐτῶν καὶ τῆς τῶν κατοίκων βοηθείας εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς καὶ θέσιν τὴν ἐπιφανεστάτην τῆς πόλεως οἰκία πολύδομος καὶ λίαν εὐρύχωρος πρὸς διδασκαλίαν 300 μαθητῶν καὶ κατοικίαν τῶν διδασκάλων καὶ ὑπηρετῶν. πρὸς τούτοις δὲ ἐφυτεύθη παρ' αὐτῇ καὶ κήπος ὄχι εὐκαταφρόνητος δένδρων εὐσκίων πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν σχολαζόντων γέων.

Ὁ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πατριαρχεῦον ἐν Κωνσταντινουπόλει Θεοδόσιος δεχθεὶς εὐμενῶς μετὰ τῆς περιστοιχούσης αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου τὴν αἴτησιν τῶν μοναχῶν διδασκάλων, ἐξέδωκε κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ 1769 ἔτους τὸ κατωτέρω ὑπὸ σοιχείου Β. πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, δι' οὗ ἐξασφαλίζει πληρέστατα διὰ τῆς θρησκείας τὸ ἀρτισύστατον τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν καταγώγιον ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιβρότης καὶ ἐπιβουλῆς, καὶ ὀρίζει ἀκριβῶς τὰ πρὸς διηνεκὴ διατήρησιν αὐτοῦ μέσα, ἀπειλῶν τοὺς λυμαντήρας καὶ ἐπιβούλους μὲ ἀράς καὶ βαρύτατα ἐπιτίμια. Ἐπειδὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγει ὁ φιλόμουσος Πατριάρχης, ὅτι ἀποδέχεται εὐμενῶς κατὰ τὴν θερμὴν αἴτησιν τῶν κτιτόρων Γερασίμου καὶ Ἀγαπίου ν' ἀναθέσωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον τὸ δι' ἰδίων μάχθων καὶ ἀναλωμάτων κατὰ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ χώραν Δημητσάνης νεωστὶ καθιδρυθὲν φροντιστήριον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ἵνα παραμένῃ εἰς τὸ διηνεκὲς ἀκέραιον καὶ ἀβλαβὲς ἀπὸ χειρῶν ἀδίκων καὶ ἀπὸ πάσης ἀπαιτήσεως τῶν συγγενῶν, ἀποφαίνεται συνοδικῶς κατὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν τούτων « ἵνα ὑπάρχη καὶ λέ-

» γηται διὰ παντὸς σχολεῖον τῆς αὐτῆς χώρας Δημητσάνης

» εἰς γύμνασιν καὶ παιδείαν τῶν ἐν αὐτῇ εὐσεβῶν παίδων,

» καὶ δὴ καὶ τῶν ἀλλαχόθεν ἔρωτι παιδείας προσφοιτῶν-

» των· καὶ ἐν ὧσιν μὲν περίεστιν ἑκάτερος τούτων τῶν μο-

» ναχῶν ἔχη προϊστασθαι τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἐπιμελῶς, καὶ

» φροντίζειν τῆς συστάσεως καὶ αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως

» αὐτῆς· θανόντων δὲ, μηδεμίαν ἔχωσι μετοχὴν ἐπ' αὐτῶ

» οὔτε οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι αὐτῶ », οὔτε μὴν ὁ κατὰ

» τόπον Ἀρχιερεὺς ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει· ἀλλὰ διαμένη κτή-
 » μα τῆς κοινότητος τῆς ῥηθείσης χώρας Δημητσάνης, τὴν
 » ἀναφορὰν ἔχον πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς πατριαρχικὸν θρό-
 » νον· ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσα περ ἂν προσκτήσῃται κτήματά τε καὶ
 » ἀφιερώματα τὸ αὐτὸ σχολεῖον, ὑπάρχωσι κάκεινα φνα-
 » φαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πρὸς κυβέρνησιν καὶ σύστασιν
 » αὐτοῦ· ἐφ' οἷς ἔχωσι καθίστασθαι καὶ ἐπίτροποι ἐκ τῶν
 » χρησίμων προεστώτων καὶ γερόντων τῆς αὐτῆς χώρας,
 » καὶ συμφροντίζειν μετὰ τῶν αὐτῶν δύο ὀσιωτάτων μονα-
 » χῶν τῆς συστάσεως καὶ αὐξήσεως αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων
 » ἀπάντων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅσα πρὸς σύστασιν ἀφορᾷ
 » τοῦ αὐτοῦ σχολείου· ὅπερ διαμένον ἐλεύθερον καὶ ἀνεπη-
 » ρέασον παρά τε τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως καὶ παρά παν-
 » τὸς ἄλλου προσώπου, ἔχη εἰς αἰετὴν τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν
 » καθ' ἡμᾶς Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς ἂν διενερ-
 » γουμένης ἐν αὐτῷ διηνεκῶς τῆς διδασκαλίας, ἐπιγίγνη-
 » ται καρπὸς προκοπῆς καὶ ἐπιδόσεως ἐν μαθησεί πρὸς κοι-
 » νὴν τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν ὠφέλειαν. Ὅς δ' ἂν τολμήσῃ
 » διασεῖσαι τὰ περὶ τοῦ σχολείου τούτου καὶ προξενῆσαι κώ-
 » λυμά τι καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν, ἀφω-
 » ρισμένος εἶη . . . καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεένης κτλ.

Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος
 γίνεται κατάδηλον, ὅτι οἱ αἰμίμηστοι μοναχοὶ ἐξηφάλισαν
 κατὰ πάντα τὸ ἀρτισύστατον σχολεῖον, ὑποβαλόντες αὐτὸ
 ὑπὸ τὴν ἄμεσον τῆς θρησκείας προστασίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐφε-
 ξῆς πάλιν, ἐν ὅσῳ ἦσαν ἐν τῷ βίῳ, ἐφρόντισαν νὰ ἀνανεώσωσι
 πρὸς πλείονα κραταιώσιν καὶ κῦρος τὰς πατριαρχικὰς ταύ-
 τας διατάξεις. Ἐπειδὴ μετὰ 14 ἔτη, τὸ 1783, (ἀπώλειαν τοῦ

προτέρου γράμματος προτείνων), ὁ τότε περιζῶν Ἀγάπιος ἐξή-
τήσατο παρὰ τοῦ τότε πατριαρχεύοντος ἐν Κωνσταντινου-
πόλει Γαβριήλ ἕτερον τοιοῦτο γράμμα, ὅπερ ἐτυπώθη ἐν
τέλει τῆς παρουσίας ὑπὸ στοιχείον Γ., δι' οὗ ἀνανεοῦται
καὶ ἐπικυροῦται τὸ πρότερον σιγγιλιῶδες γράμμα κατὰ
πᾶν αὐτοῦ τὸ περιεχόμενον.

Ἄλλὰ καὶ οἱ τῆς πόλεως κάτοικοι δὲν ἔμενον ἀπλοῖ θεα-
ταὶ τῆς ἀπαραμίλλου προθυμίας καὶ τοῦ μεγάλου ζήλου
τῶν συμπολιτῶν των ὁσίων μοναχῶν ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὴν
οἰκοδομὴν τῆς Σχολῆς προσέφεραν ἕκαστος τὸ καθ' ἑαυτὸν,
καὶ, ἵνα παράσχωσι μικρὸν δεῖγμα ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης
πρὸς τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας, συνέταξαν τὴν 5 Μαρτίου 1768
πάντες οἱ τῆς πόλεως Ἱερεῖς καὶ Πρόκριτοι τὸ ὑπὸ στοι-
χείον Δ. ἔγγραφον, δι' οὗ ἀπαλλάττουσι διὰ παντός, ἐφ' ὅσον
ὑπάρχει τὸ σχολεῖον καὶ ἡ πόλις, τοῦ χαρατσίου καὶ
παντός ἄλλου βασιλικοῦ φόρου τὸν τε Γεράσιμον καὶ Ἀγά-
πιον, ἔτι δὲ ὄντινα ἄλλον διδάσκαλον ἤθελον οὗτοι προσ-
λάβει πρὸς διδασκαλίαν τῶν προκαταρτικῶν μαθημάτων,
τὸν πνευματικὸν τοῦ σχολείου καὶ τὸν εὐλογοῦντα αὐτὸ
ιερέα. Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ ἐγγράφου παραγγέλλουσι καὶ εἰς
τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν νὰ τηρῶσιν ἀκριβῶς τὰ προνόμια
ταῦτα τῶν πέντε ρηθέντων ἀνδρῶν. Πρὸς μικρὰν δὲ βοή-
θειαν τῶν διδασκάλων (ἴσως διὰ μισθὸν τοῦ γ'. διδασκάλου,)
ὀρίζουσιν οἱ αὐτοὶ, ἵνα δίδωσιν διδάκτρα οἱ εὐποροῦντες καὶ
οἱ τὰ προκαταρτικὰ μαθήματα ἀκούοντες πλην τῶν ὀρ-
φανῶν καὶ ἀπόρων. Τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα προνόμια ἀνεγνώρισαν
καὶ ἐπεβεβαίωσαν οἱ εὐγνώμονες κάτοικοι μετὰ 25 ἔτη
ἐπειδὴ τὸ 1793 κατὰ μῆνα Ἰούνιον συνέταξαν τὸ ὑπὸ

ςοιχειον Ε ἔγγραφον, δι' οὗ ὄχι μόνον ἀναγνωρίζουσι πάντα
 τὰ εἰρημένα τῶν πέντε ἀνδρῶν προνόμια, ἀλλὰ καὶ κηρύτ-
 τουσιν ἐλευθέρους χαρατσίου πάντας τοὺς εἰς τὸ σχολεῖον
 φοιτῶντας νέους, ἀπόρους τε καὶ εὐπόρους ἀδιακρίτως, ἵνα ἔτι
 μᾶλλον παροτρύνωσι τοὺς νέους εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἀνακου-
 φίσωσι μικρὸν τοὺς γονεῖς αὐτῶν. Περὶ μισθοῦ δὲ ἡ ἑτέρας
 ἀμοιβῆς τῶν διδασκάλων οὐδαμοῦ οὐδεὶς λόγος· διότι ἄνδρες
 ἀληθῶς μιμηταὶ καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες ὄχι μόνον
 τὴν περιουσίαν αὐτῶν πᾶσαν, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ὑπὲρ τοῦ
 ἀγαθοῦ τῆς Πατρίδος προσέφερον, ἑτέραν ἀμοιβὴν παρ'
 οὐδενὸς ἀπῆτουν εἰμὴ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν εὐεργετου-
 μένων καὶ συναρωγὴν πρὸς κατόρθωσιν τοῦ ἀγαθοῦ. Τὰ δὲ
 πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς χρειώδη, μικρά τε καὶ ὀλίγα ὄντα,
 προθύμως παρεῖχον εἰς αὐτοὺς βέβαια οἱ τῶν μαθητευο-
 μένων γονεῖς. Καὶ οὕτω μὲν διετέλουν διδάσκοντες ἀμφο-
 τεροὶ τὰ τε ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἠθικὴν ἀπὸ τῆς
 καθιδρύσεως τοῦ σχολείου μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1769 γενο-
 μένης Πελοποννησιακῆς πρώτης τῶν Ἑλλήνων ἀποπειρας
 πρὸς διάρρηξιν τῶν δουλικῶν δεσμῶν καὶ ἀνάκτησιν τῆς
 προγονικῆς ἐλευθερίας. Ἄλλ' ἅμα ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις
 αὐτῇ, καὶ πολλαὶ τουρκικαὶ δυνάμεις εἰσέβαλον εἰς Πελο-
 πόννησον, καὶ μάλιστα οἱ ὦμοι καὶ θηριώδεις Ἄλβανοὶ περι-
 ἤρχοντο πᾶσαν τὴν Χερσόνησον φονεύοντες καὶ γυμνόνοντες
 τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους, καὶ ἱερά τε καὶ βέβηλα ἀδιακρίτως
 συλῶντες καὶ ληστεύοντες, τότε καὶ οἱ ἀγαθοὶ διδάσκαλοι
 ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Πατρίδα, καὶ νὰ ζη-
 τήσωσιν ἀλλαχοῦ σωτηρίαν ζωῆς, ἵνα μὴ διὰ τοῦ προώρου
 θανάτου των μείνη ἀτελεῖς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ κατασραφῆ

τὸ καταρτισθὲν ἤδη σχολεῖον. Ὅθεν ὁ μὲν Ἀγάπιος ἀπῆλθεν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Γεράσιμος εἰς Σμύρνην πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Ἱεροθέον, παρὰ τῷ ὁποίῳ φιλόφρονα ὑποδοχὴν εὐρῶν καὶ παρηγορίαν, διέτριβεν ἐν τῇ Σχολῇ, ἀναμένων μέχρις οὗ παρέλθωσιν αἱ δειναὶ τῆς Πατρίδος τρικυμῖαι, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Σχολὴν του. Ὑπὸ τῶν αὐτῶν δὲ τότε περιστάσεων ἀναγκασθεὶς καὶ τις τῶν ἐν Δημητσάνῃ μαθητῶν τοῦ Γερασίμου Ἀντώνιος Ἀντωνόπουλος, τὸ 17 ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων, ἠκολούθησεν εἰς τὴν ἀποδημίαν τὸν διδάσκαλον. Καὶ αὐτὸς μὲν ἠθέλησε νὰ διατρέξῃ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ἐκωλύθη ὁμως ὑπὸ τοῦ φιλομούσου καὶ ἀείποτε τὸ κοινὸν καλὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντος, καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα τοῦ νέου εὐφυῆς κατιδόντος διδάσκαλου, καὶ συστάσει αὐτοῦ ἐγένετο τῆς ἐν Σμύρνη Σχολῆς ὑπότροφος, ἔνθα διαμείνας μέχρι τοῦ 1778 ἐξεπαιδεύθη πᾶσαν τὴν τότε συνήθη παιδείαν.

Περὶ τοὺς χρόνους δὲ τούτους συστήσαντες καὶ οἱ Χίοι ἐν τῷ ἐκτὸς τῆς πόλεως των μονυδρίῳ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ σχολεῖον, καὶ διδάσκαλον μεταπεμφάμενοι ἓνα τῶν μαθητῶν τοῦ Θεοτόκη, προσεκάλεσαν διὰ τῶν ἐν Σμύρνη συμπολιτῶν των καὶ τοῦ διδάσκαλου Ἱεροθέου ἔφορον καὶ διευθυντὴν τοῦ σχολείου τὸν ἡμέτερον Γεράσιμον, ὅστις δεχθεὶς τὴν ἀξίωσιν, διότι ἔβλεπε τὰ ἐν Πελοποννήσῳ ἔτι ταραχῶδη καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ συμπαραλαβὼν ἕξ Πελοποννησίους μαθητὰς ἐκ τῶν ἐν Σμύρνη, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀντώνιον, ἵνα παρατείνωσιν ἐκεῖ τὰς μελέτας των, μετέβη εἰς Χίον, καὶ ἀνεδέχθη πάλιν τὴν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπηρεσίαν. Ἀλλὰ μετὰ τινος μῆνας ἀσθενήσας

νόσον βαρείαν ἐτελεύτησε, κληρονόμον καταλιπὼν καὶ διδάσκαλον τῆς ἐν Δημητσάνῃ Σχολῆς, καὶ ἐφάμιλλον τοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας καὶ τῆς παγιώσεως τῆς Σχολῆς ἰδίου ζήλου τὸν μέχρι τῆς τελευτῆς καὶ κηδείας παραμείναντα αὐτῷ Ἀντώνιον, ὅστις ἐξεπλήρωσεν ἀκριβῶς μετ' οὐ πολὺ τὰς τοῦ διδασκάλου καὶ προστάτου εὐχάς.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ ἀοίδιμος Γεράσιμος ὡς πρὸς τὴν Σχολὴν καὶ τὸν βίον, καθ' ἃ ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διδασκάλων καὶ ἄλλων παρελάβομεν, ἀπλοῦς, εὐθύς, μέτριος καὶ ἡσύχιος τὸν τρόπον ἔμπορος δὲ διατελῶν, θεοσεβής, ἐλεήμων, δίκαιος καὶ τίμιος περὶ τὰ συναλλάγματα, φιλόπατρις καὶ φιλογενής ὑπὲρ πάντα· ἀφ' ἧς δὲ ἐξελέξατο τὸν μονασικὸν βίον, μεθήρμωσε τὴν μὲν δίαίταν ἐπὶ τὸ ἀσκητικώτερον, τὴν δὲ ζωὴν ἐπὶ τὸ εὐαγγελικώτερον, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν δαπανήσας ὑπὲρ τῆς Σχολῆς, καὶ οὔτε πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἐπιχειρήματος ἀποδειλιάσας, οὔτε διὰ τὴν αὔριον μεριμνήσας, ἀνέθεσε πάσας τὰς ἐλπίδας περὶ τῆς ἀγαθῆς τοῦ ἔργου ἐκβάσεως εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ δὲ Ἀγάπιος Λεονάρδος μεταβάς ἐκ Ζακύνθου εἰς Πάργαν, διετέλει διδάσκων ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1780 ἔτους, ὅτε καταστραφέντων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀλβανῶν καὶ τῆς ἡσυχίας ἀποκατασταθείσης, ἐπανελθὼν εἰς Δημητσάναν ἀνέλαβεν αὐθις τὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ Σχολῇ, καὶ παρηγορῶν διὰ τῆς γλυκύτητος τῶν εὐαγγελικῶν λόγων του τοὺς τὸ ξίφος τῶν ὠμῶν Ἀλβανῶν διαφυγόντας συμπολίτας του, ἐπέχεεν ἔλαιον καὶ οἶνον εἰς τὰς ἐτι ἀνοικτὰς πληγὰς τῶν βασάνων καὶ τῆς πενίας. Ἐπὶ οὗτος, πῶς ἐν μέσῳ τοιούτων ἤθελε δυνηθῆ νὰ πορισθῆ τὰ πρὸς διδασκαλίαν

χρειώδη, μὴ ἔχων μάλιστα διάδοχον, εἰς ὃν ἠδύνατο νὰ διαπιστευθῆ τὰ τῆς Σχολῆς, ἵνα αὐτὸς ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου εὐπόρους Δημητσανίτας καὶ ἄλλους, καὶ ζητήσῃ ἐπικουρίαν πρὸς ἀνόρθωσιν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι εἶχον γυμνώσει, καὶ διαρπάσει πάντα τὰ ἐν αὐτῇ σκεύη. Ἐν τούτοις ἀποθανόντος τοῦ Ἱεροθέου ἐν Σμύρνη, οἱ ἔφοροι τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς θεωρήσαντες ὡς διάδοχον ἄξιον μόνον τὸν Ἀγάπιον, προσεκάλουν αὐτὸν ν' ἀναδεχθῆ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς ἐκείνης, λέγοντες, ὅτι τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Δημητσάνῃ εἶναι ἤδη κατηρτισμένους καὶ ἱκανὸς ν' ἀναδεχθῆ ὁ Ἀντώνιος Ἀντωνόπουλος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γερασίμου διέτριβεν ἔτι ἐν Σμύρνη, ἀναμένων τὸν καιρὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Πατρίδα κατὰ τὰς εὐχὰς τοῦ τελευτήσαντος διδασκάλου του. Οἰκονομίαν τῆς θείας προνοίας νομίσας ὁ Ἀγάπιος τὴν πρόσκλησιν ταύτην, μετέβη τὸ 1781 εἰς Σμύρνην, ὅπου συνδιαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Ἀντωνοπούλου, καὶ ἐνθαβρύνας αὐτὸν ν' ἀναδεχθῆ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν τῇ Πατρίδι Σχολῆς, ἐκούρευσε καὶ μοναχὸν ἀνέδειξεν, ἵνα μὴ στρατευόμενος ἐμπλέκηται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, Ἀγάπιον καὶ αὐτὸν μετονομάσας. Ἀνεδέχθη δὲ αὐτὸς τὴν περὶ τῶν ἄλλων φροντίδα ὑποσχεθεὶς, ὅτι θέλει ἐπιμεληθῆ νὰ συλλέξῃ ἰδίαν τοῦ σχολείου περιουσίαν ἀπὸ συνδρομῶν εὐπόρων Δημητσανιτῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρεπιδημούντων καὶ ἄλλων φιλογενῶν καὶ φιλομούσων ἀνδρῶν, ἵνα ἐξ αὐτῆς ἔχωσιν οἱ διδάσκαλοι τὰ πρὸς τὸν βίον καὶ τὰ πρὸς διηνεκὴ τῆς Σχολῆς διατήρησιν ἀναγκαῖα, ὅπερ καὶ ἐξετέλεσεν ὁ ἀκάματος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ μετ' οὐ πολὺ. Ὅθεν ὁ μὲν νέος μοναχὸς

Ἄγαπιος χαίρων ἦλθεν εἰς τὴν Πατρίδα τὴν 26 Αὐγούστου 1781, καὶ ἀνοίξας πάλιν τὰς θύρας τοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἀργοῦ μένοντος σχολείου, ἤρχισε, τὰ ἔχνη τῶν προκατόχων του βαδίζων, νὰ διδάσκη τοὺς εἰς αὐτὸ φοιτῶντας φίλους τῶν γραμμάτων νεανίσκουσ. Ὁ δὲ πρεσβύτερος Ἄγαπιος, ἀφ' οὗ διέτριψεν ἔτος ὅλον ὡς διδάσκαλος καὶ διευθυντὴς τῆς τοῦ Ἱεροθέου Σχολῆς, διότι ἐκωλύετο ἐν Σμύρνῃ μένων, νὰ ἐκπληρώσῃ ὅν προέθετο σκοπὸν περὶ συλλογῆς χρημάτων ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ πατρίδι Σχολῆς, παρητήθη τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολαρχίας, καὶ πρῶτον μὲν ἀπήλθεν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ ὡς προσκυνητὴς Χατοσὴ Ἄγαπιος ἀπὸ τοῦδε ὀνομαζόμενος, ἐπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου χειροτονηθεὶς ἱερεὺς, ἀνηγορεύθη ἱεροκέρυξ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ 45 ἔτος τῆς ἡλικίας του, κατὰ τὸ ὑπὸ σοιχείον Ζ γράμμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχου Προκοπίου. Ἀναχωρήσας δ' ἐντεῦθεν καὶ περιελθὼν τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας καὶ τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον, συνάγων πανταχοῦ χρήματα καὶ βιβλία ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ Πατρίδι Σχολῆς. Ἐκ τῶν συλλεχθέντων δὲ χρηματικῶν κεφαλαίων κατέθεσεν ἐπὶ τόκῳ τὰ μὲν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ταμεῖον, τὰ δὲ εἰς ἄλλα δημόσια ταμεῖα τὰ τῶν συντεχνιῶν καὶ ἑτέρουσ συμπολίτας του εἰς τὰς κυριωτάτας πόλεις ἀναδείξας ἐπιμελητάς, ἐπανῆλθεν εἰς Δημητσάναν, κομιζὼν τὰ τε συνειλεγμένα βιβλία καὶ μέρος χρημάτων, δι' ὧν ἐπεσχεύασε καὶ ἐκαλλώπισε τὸ σχολεῖον. Κατέγραψε δὲ ὁ αὐτὸς εἰς τὸν τοῦ σχολείου κώδικα εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας, ὡς

αὐτὸς λέγει, καὶ διηνεκῆ μνήμην, πάντα τὰ κατὰ καιροὺς ἀφιερῶματα, βιβλία, χρήματα καὶ κτήματα, προσθέσας ἐκάστου δωρητοῦ τὸ ὄνομα. Ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ ἐνταῦθα μετατυπωθέντος μέρους τοῦ κώδικος γίνεται κατάδηλον, ὅτι ὁ ἀκάματος οὗτος ἀνὴρ εἶχε κατορθώσει νὰ συλλέξῃ ὄχι μικρὸν κατ' ἐκείνους μάλιστα τοὺς χρόνους κεφάλαιον 17,000 γροσίων, ὅπερ ὀσημέραι ἤϋξανεν. Ἀπὸ τὸν τόκον τούτων ἐλάμβανον τὰ πρὸς τὸ ζῆν οἱ διδάσκαλοι.

Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ τούτους χρόνους εἶχεν ἔλθει εἰς Δημητσάναν ὁ τρῆτε μὲν Πρωτοσύγγελος τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης, μετ' οὐ πολὺ δὲ (1783) τοῦ Πατριάρχου Προκίπλου, τελευταῖον δὲ τρεῖς πατριαρχέσας ἐν Κωνσταντινουπόλει (1797, 1806, 1819) αἰδίδιμος Γρηγόριος (α), ὁ ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος μαρτυρήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐθνικῆς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεως, ἵνα μεταφέρῃ εἰς Σμύρνην τοὺς γονεῖς καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ οικογένειαν. Ὁ αὐτὸς ἀναχωρῶν ἔδωκε κατ' αἴτησιν τοῦ διδασκάλου Χ. Ἀγαπίου 1500 γρόσια, δι' ὧν ὠκοδομήθησαν ἐν τῷ τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας περιβόλῳ πολλὰ δωμάτια, ἵνα κατοικῶσιν ἐν αὐτοῖς ἀμισθὶ οἱ ἐκ Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων φοιτῶντες εἰς τὸ σχολεῖον μαθηταί, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ὀσημέραι ἤϋξανεν, αὐξανούσης καὶ τῆς τοῦ σχολείου φήμης· ὥστε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἐφοίτων εἰς αὐτὸ περὶ τοὺς 150 μαθητάς, ὧν τὸ τρίτον

(α) Ἐγεννήθη ἐν Δημητσάνῃ τὸ 1746 παρὰ πατρὸς Γεωργίου Ἀγγελοπούλου· καὶ πρῶτον μὲν ἐπαιδεύθη εἰς τὸ τῆς Πατρίδος ἀρτισύστατον σχολεῖον, εἶτα δὲ εἰς τὸ ἐν Σμύρνη.

ἦσαν ἀλλοδαποὶ ἐκ τῶν τῆς Πελοποννήσου πόλεων, τῶν παρακειμένων νήσων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σμύρνης τινές.

Ἐπειδὴ δὲ προβεβηκῶς ἦδη τὴν ἡλικίαν ὁ Χ. Ἀγάπιος δὲν ἠδύνατο ν' ἀντέχῃ εἰς τοὺς βαρεῖς τοῦ διδάσκοντος πόνους, οὐδὲ εἰς τὸ ὑπερβολικὸν τῆς ὀρεινῆς Πατρίδος ψύχος, ἅμα εὗρεν ἄξιον διάδοχόν του καὶ διδάσκαλον τῆς Σχολῆς, καὶ ἐπορίσατο τὰ πρὸς διατήρησιν αὐτῆς μέσα, ἀνεδέχθη τὴν τοῦ Εὐαγγελίου μόνον διδασκαλίαν, καὶ μετοικήσας εἰς Ἄργος, ἔνθα διὰ τῆς προτροπῆς καὶ βοήθειας αὐτοῦ ἐσυστήθη ἑλληνικὸν σχολεῖον, περιήρχετο αὐτὸς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους ἀπὸ Ἄργους καὶ Δημητσάνης, ὡς ἀπὸ ὀρμητηρίων, ἐξερχόμενος, κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς νέος τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος τὸ ἔργον καὶ τὸν βίον, καὶ προτρέπων πρὸς σύστασιν σχολείων.

Ὁ δὲ Ἀγάπιος Ἀντωνόπουλος ἀπολαμβάνων μόνους τοὺς ἐκ τοῦ μικροῦ κεφαλαίου τῆς Σχολῆς τόκους, καὶ ἐξ αὐτῶν διὰ τε τὴν ἄκραν ὀλιγάρκειαν καὶ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀπερίττον τοῦ βίου του δαπανῶν ἐλάχιστον μέρος εἰς τὰς βιωτικὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας, τὸ δὲ πλεῖστον εἰς μισθὸν ὑποδιδασκάλου καὶ διατήρησιν τοῦ σχολείου καὶ περίθαλψιν ἐνδεῶν μαθητῶν καὶ ἄλλων πτωχῶν, διετέλεσε διδάσκων καὶ διευθύνων τὰ τῆς Σχολῆς ἐπὶ τριάκοντα δύο ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1781 μέχρι τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1812, ὅτε τελευτήσας ἐτάφη παρὰ τῇ Σχολῇ. Τὰ 32 ἔτη τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀγαπίου εἶναι τὰ λαμπρότερα τῆς Σχολῆς· ἐπειδὴ πρὸ τούτου μὲν, διὰ τὸ ἀρτισύστατον αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ἐπὶ χρόνον τινὰ διακοπὴν τῶν μαθημάτων ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προέλθῃσι μεγάλοι

αί ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαι, οὐδὲ ὁ ἔρωσ τῶν γραμμάτων εἶχε διαδοθῆ τοσοῦτον, ὅσον μετὰ ταῦτα· οἱ χρόνοι ὁμῶς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀγαπίου ἦσαν ἐλεύθεροι τῶν ἐλλείψεων τούτων· διότι παρὰ τὴν παγίωσιν ἤδη τῆς Σχολῆς καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ καλοῦ αὐτῆς ὀνόματος καὶ τοῦ ἔρωτος τῶν γραμμάτων, ἔτι δὲ παρὰ τὸν σταθερὸν πόρον τῶν πρὸς διδασκαλίαν ἀναγκαίων, συνέτεινε πολὺ μᾶλλον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς καὶ τὴν συβρότην πολλῶν μαθητῶν ἀπανταχόθεν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξωθεν αὐτῆς ὁ βίος καὶ τὸ ἦθος τοῦ διδασκάλου καὶ ἡ τακτικὴ αὐτοῦ παιδεία. Ἐπειδὴ ὁ ἀνὴρ ἦτο θεοσεβέστατος, στωϊκὸς ἢ ἀσκητικὸς τὴν δίαίταν, λίαν φιλόπonos καὶ τὸ λέγειν δεινὸς καὶ παθητικώτατος· ὡς κυριωτάτην δὲ φροντίδα του ἐνόμιζε τὴν τῶν ἡθῶν ρύθμισιν καὶ ἐξημέρωσιν. Διὸ συχνότατα ἐδίδασκεν ἐπὶ ἀμβωνος οὐ μόνον εἰς τὰς τῆς Πατρίδος ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς τῶν παρακειμένων πόλεων, βροντῶν ἀπ' αὐτοῦ καὶ κεραυνοβολῶν κατὰ πάσης ἀνομίας. Τὸ δὲ κήρυγμα του οὐ μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐνθα ἐγένετο, παρῆγε τὸ προσδοκώμενον ὄφελος, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον· ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Προύχοντας καὶ Ἀρχιερεῖς πάντας τῆς Πελοποννήσου δὲν ἦτον ἀδιάφορος ὁ ἐπὶ ἀμβωνος ἔπαινος ἢ ψόγος αὐτῶν διὰ τὴν μεγίστην τοῦ ἱεροκῆρυκος ὑπόληψιν παρὰ τῷ λαῷ καὶ μάλιστα τοῖς ἐξοχωτέροις, τῶν ὁποίων ἢ τὰ τέκνα ἢ αὐτοὺς τούτους εἶχεν ἐκπαιδεύσει αὐτὸς ὡς διδάσκαλος, καὶ καθοδηγήσει διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Τὴν δὲ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλίαν περιώρισεν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐρμηνεύων Ἑλλη-

νας συγγραφείς και ποιητάς και τούς έκκλησιαστικούς πατέρας, χρώμενος ὄχι τῇ ἐπαχθεί ἀλλὰ τῇ μετρίᾳ και διὰ τὴν παντελῆ τῶν λεξικῶν ἔλλειψιν ἀναγκαιοτάτῃ τότε φαινομένη συμφορῆσει τῶν συνωνύμων. Ἴνα δὲ συνδέσῃ τὴν τῶν γραμμάτων διδασκαλίαν μετὰ τῆς ἠθικῆς και θρησκείας, λαμβάνων καθ' ἐκάστην πρὸ τοῦ μαθήματος ἀφορμὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀναγινωσκομένου συγγραφέως, ἠγόρευε περὶ ἠθικῆς και θρησκείας βραχεῖαν ἀγόρευσιν, παροτρύνων οὕτω τούς μαθητάς εἰς τὴν ἀρετὴν, και μετὰ τοῦτο προέβαινεν εἰς τὸ κύριον ἔργον. Καὶ ταῦτα μὲν ἔπραττε καθ' ἐκάστην τῆς ἑβδομάδος· τὰς κυριακάς δὲ και τὰς λοιπὰς ἑορτάς ἡρμήνευε τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Εὐαγγελίου και τῶν Ἀποστόλων, και ἄλλα ἐπίτομα βιβλία κατηχητικὰ και ἠθικά. Ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἐρμηνείας τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων και ποιητῶν ἀφορμὰς λαμβάνων ἐκ τοῦ κειμένου ἀνέπτυσε τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν και μυθολογίαν. Εἰς δὲ τούς μαθητάς τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἐδίδασκε σύντομον μετρικὴν και τὴν λογικὴν τοῦ Βλεμμίδου και ἐπίτομον ρητορικὴν. Διὰ τὴν ἔλλειψιν δὲ βιβλίων διδασκτικῶν κατεδαπάνη ὄχι μικρὸν χρόνον εἰς σύνταξιν συνοπτικῶν και καταλλήλων πρὸς διδασκαλίαν βιβλίων. Ἐφρόντιζε δὲ νὰ ἐπιστέλλῃ εἰς τούς ἀπανταχοῦ διατρίβοντας μαθητάς του και πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον και ἄλλους ἐν Κωνσταντινουπόλει Δημητσανίτας, προσκαλῶν αὐτούς εἰς ἀποστολὴν τῶν κοινοτέρων και πολλαπλασιασμένων βιβλίων πρὸς τὴν καθημερινὴν τῶν μαθητῶν χρῆσιν και τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἐπαχθῶν τῆς ἀντιγραφῆς πόνων. Ὅχι δὲ μικροτέραν φροντίδα κατέβαλεν, ἵνα πλουτισθῇ κατὰ μικρὸν τὴν ἰδίαν τοῦ σχολείου βιβλιοθήκην· ὅπερ

καὶ ἐξετέλεσεν ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ, ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατόν του εἶχεν ἡ βιβλιοθήκη ἅπαντας τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς καὶ ἐτέρας ὕλης συγγράμματα ὄχι ὀλίγα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς κατὰ τὸν τοσοῦτον μακρὸν χρόνον τῶν 32 ἐτῶν ἐδίδασκε. Τὴν δὲ τῶν μικροτέρων μαθητῶν διδασκαλίαν ἀνέθετεν ἀείποτε εἰς δύο ἢ ἓνα ὑποδιδάσκαλον, ὅστις παρεσκευάζεν αὐτοὺς εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὰ στοιχειώδη μαθήματα, καὶ ἀνεδείκνυεν ἱκανοὺς νὰ ἀκούσωσι τὰ τοῦ Ἀγαπίου. Οἱ δὲ μαθηταί, ἐν ὅσῳ μὲν ἐφοίτων εἰς τὴν Σχολήν, ἦσαν οἱ συνήθεις ἀναγνώσται, οἱ δὲ τελειότεροι καὶ εὐφωνότεροι ψάλλται εἰς τὰς ἐκκλησίας. Πλείστοι δὲ ἐξ αὐτῶν, ἅμα ἐξεληθόντες τῆς Σχολῆς, τὸν θώρακα τῆς θρησκείας καὶ ἠθικῆς τεθωρακισμένοι, καὶ προσηκόντως εἰς τὴν παιδείαν κατηρτισμένοι, ἐσύστησαν εἰς πολλὰς τῆς Πελοποννήσου πόλεις σχολεῖα, τὸ παράδειγμα καὶ τὰς προτροπὰς τοῦ ἀγαθοῦ διδασκάλου ἀκολουθοῦντες. Ἐπειδὴ πρῶτοι ἐν ἄλλοις δύο ἐνάρετοι ἀδελφοὶ Παρθένιος καὶ Δανιὴλ Γαβραῖοι ἐκ Δημητσάνης, ὡς καὶ πάντες οἱ ἐφεξῆς, ἐσύστησαν ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς Βυτίαν ὄχι εὐκαταφρόνητον ὁ Γεράσιμος Παπαδόπουλος εἰς Καλάμας, ὁ Μεσσήνης Ἰωσήφ, πρὶν ἀρχιερατεύσῃ εἰς Δολιανὰ καὶ Τρίπολιν, ὁ Τριπόλεως Δανιὴλ, ὡσαύτως πρὶν ἀναγορευθῆναι Ἀρχιερεὺς, εἰς Λαγκάδια, ὁ Ἰωάννης Καραβελῆς πρῶτον μὲν εἰς Ἀνδρίτσαιναν, ἔπειτα δὲ εἰς Τρίπολιν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη ὥστε οὔτοι διὰ τῆς συστάσεως σχολείων καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀληθῶς

συνετέλεσαν ὄχι μικρὸν εἰς γνῶσιν τῆς προγονικῆς δόξης, καὶ εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας αἰσθήματος, καὶ εἰς προπαρασκευὴν τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐκραγείσης κατὰ τῶν Γούρκων ἐπαναστάσεως. Ἀπόδειξις δὲ, ὅτι πολλοὶ τῶν προϊσταμένων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μάλιστα πάντες οἱ ἐν Πελοποννήσῳ ἦσαν εἴτε ἄμεσοι εἴτε ἔμμεσοι μαθηταὶ τοῦ σχολείου Δημητσάνης ἢ τῶν ἐκ τούτου ἐξεληθόντων διδασκάλων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀγαπίου Ἀντωνοπούλου ἀνέβη ὁ Χ. Ἀγάπιος ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν Δημητσάναν τὸ 1812, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς Σχολῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ αὐτὸς ἐν Δημητσάνῃ διδάσκαλος, ἀλλὰ βλέπων ὅτι, 74 ἐτῶν ἤδη ὢν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντέχῃ πλέον εἰς τοὺς διδασκαλικοὺς πόνους, καὶ ὅτι ἡ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἔνεκα τούτου καὶ τῆς σφαλερᾶς ὑγείας του τοσαύτη, ὅση ἢ ἐκ νεωτέρου τινὸς διδασκάλου, παρητήθη τῆς διδασκαλίας· ἐφρόντισεν ὅμως νὰ καταστήσῃ ἐφόρου τῆς Σχολῆς καὶ νὰ διορίσῃ σχολάρχην τὸν καταλληλότετον εἰς τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ Ἀγαπίου μαθητῶν (α). Καὶ οὕτω διαθέσας κατὰ τὸ ἐνὸν τὰ τῆς Σχολῆς, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Ἄργος, ἔνθα μετ' οὐ πολὺ τὴν 14 Φεβρουαρίου 1815 ἐτελεύτησεν εἰς ἡλικίαν 78 ἐτῶν, προστάτας καὶ κηδεμόνας τῆς ἐν τῇ Πατρίδι Σχολῆς καταλιπὼν τοὺς συμπολίτας του Γρηγόριον τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην καὶ Γερμανὸν τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Μητροπολίτην.

(α) Ἀσυντελὲς πρὸς τὸν ἡμέτερον σκοπὸν εἶναι νὰ καταλέξωμεν τὰ ὄγματα πάντα τῶν ἐν Δημητσάνῃ σχολαρχησάντων μετὰ τοὺς τρεῖς πρώτους διδασκάλους.

Πρὶν δὲ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐφεξῆς ἱστορίαν τῆς Σχολῆς, εἴπωμεν ὀλίγα τιὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ φιλογενοῦς τούτου ἀνδρός. Ὁ Χ. Ἀγάπιος Λεονάρδος ἦτον ἀναστήματος μᾶλλον ὑψηλοῦ καὶ ἰσχυροῦ, ἤθους γλυκυτάτου καὶ γενναίου, μεγαλοπρεπῆς, παρρησιαστικὸς καὶ σεβασμοῦ ἄξιος, κρίσεως βαθείας καὶ μνήμης ἰσχυρᾶς, τὰ μέγιστα φιλόπατρις, θεοσεβέστατος, ἐλεύθερος τῶν προλήψεων τῶν τότε χρόνων, μέτριος τὴν δίαιταν, ἐλεήμων καὶ ἀκτήμων. Τὰς ἠθικὰς ταύτας ἀρετὰς ἠύξησε καὶ ἐκραταίωσε διὰ τῆς παιδείας· ἐπειδὴ ἐκ νεότητος ἐνέκυψεν εἰς τὰ γράμματα, καὶ περιῆλθε πάσας τὰς τότε ὑπαρχούσας κατὰ τε τὰς νήσους καὶ τὴν ἡπειρον Σχολὰς, ὁμιλητὴς τῶν ἐν αὐταῖς διδασκάλων καὶ ἄλλων πεπαιδευμένων ἀνδρῶν γενόμενος· ἔτι δὲ καὶ ὡς οἰκουμενικὸς Ἱεροκῆρυξ περιῆλθε πολλὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ἀραβίας, τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ Ἡπείρου καὶ τὰς νήσους. Ὅθεν ἡ μεγάλη αὐτῆ τοῦ κόσμου πείρα καὶ ἡ μετ' ἀρετῆς πολυμάθεια καθίστα αὐτὸν σεβαστὸν εἰς πάντας· καὶ ὁ γλυκὺς δὲ καὶ μελίρρυτος λόγος του διὰ τὰς προσφυσάτας καὶ καταλλήλους παραβολὰς καὶ παραδείγματα εἶχε πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ καταπειστικόν, ἀπὸ τε τοῦ ἄμβωνος καὶ ὀθενδῆποτε ἄλλοθεν ἐξεφέρετο· ἔτι δὲ εἶχε πρόχειρον καὶ ἐτοιμὴν τὴν λύσιν παντὸς ζητήματος ἀφορῶντος τὰ κοινωνικὰ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Διὸ καὶ ἡ ὑπόληψις τοῦ ἀνδρός παρὰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Προεσῶσι καὶ ἄλλοις ἦτο μεγίστη· καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ δὲ ἐσέβοντο τὸν ἄνδρα, καὶ αὐτὸς ὁ Βελλῆ-Πασᾶς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, Σατράπης τῆς Πελοποννήσου, ἀνασχάπτων τὸν ἐν Μυκῆναις θησαυρὸν τοῦ

Ἄτρώς, παραστάντα ἐσεβάσθη μεγάλως καὶ προσεκάλεσε νὰ προσέρχηται πρὸς αὐτὸν συχνά, ἀλλ' ὁ Ἀγάπιος εὐσχήμως ἀπέφυγε τὴν μετὰ τοῦ τυράννου κοινωνίαν.

Εἰς τὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους περιουδεῖας ἐπισκεπτόμενος ὁ Χ. Ἀγάπιος τὰς ἐνδεεῖς καὶ τὰς εἰς συμφορὰν τινα περιπεσούσας οἰκογενείας, καὶ πληροφορούμενος περὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ μάλιστα πρὸς προίκισιν θυγατέρων, ἀφ' οὗ ἐπαρηγόρει αὐτάς, ἐπέστελλεν εἰς τοὺς εὐπόρους τῶν Ἀρχιερέων, Προϋχόντων, Ἡγουμένων τε καὶ Προηγουμένων τῶν ἐπισημοτέρων μοναστηρίων, καὶ παρεκάλει νὰ δώσωσι ποσότητα ἀνάλογον τῆς ἀνάγκης· ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ ἐγίνετο εὐθὺς ἔργον· οἱ μὲν ἔδιδον μὴ γνωρίζοντες εἰς τίνα δι' αὐτοῦ δίδουσιν, οἱ δὲ ἐλάμβανον μὴ γνωρίζοντες τίνες οἱ δίδοντες· καὶ ὑπὸ τὴν μυστικότητα ταύτην ἀπείρους οἰκονομίας κατώρθου, διότι οὐδέποτε οἱ ζητούμενοι ἠρνοῦντο, ἀλλ' ἐδέχοντο τὰς ἐπιστολάς του ὡς συναλλαγματικὰς. Πολλάκις μάλιστα καὶ οἱ ἐξ οἰκείας προαιρέσεως θέλοντες νὰ πράξωσιν εὐεργεσίαν, ἐνεπίστευον εἰς αὐτὸν νὰ διανείμῃ τὰ πρὸς ἐλεημοσύνην διδόμενα χρήματα κατ' ἴδιαν ἀρέσκειαν· μάρτυρες τούτων ζῶσιν ἔτι καὶ νῦν πολλοὶ ἐν Ὑδρᾷ καὶ Πέτσαις καὶ πολλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου. Ὡσαύτως ἐβοήθει καὶ ἐνεψύχου τοὺς παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἀπανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου· καὶ κεφάλαια ἐπὶ τούτῳ συνήργει νὰ καταθέτωνται εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κοινοτήτων, ἵνα διατηρῶνται διὰ τοῦ τόκου αὐτῶν τὰ σχολεῖα.

Ὡς Ἱεροκλήρῃς δὲ περιερχόμενος καὶ τὴν κατάστασιν καὶ διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκ τοῦ σύγγεγυς βλέπων, ἡσθάνθη

τὴν μεγίστην ἔλλειψιν βιβλίου, περιλαμβάνοντος εἰς ἓν συνευλεγμένους ἅπαντας τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας, δι' ὧν ὄφειλε νὰ διοικῆται ὁμοιομόρφως, ἀσφαλῶς καὶ ἀπλανῶς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα. Ὅθεν, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, συνήθροισε τούτους, καὶ ἐκδοὺς τὸ πρῶτον ἐν Βενετία τὸ 1787 ἄνευ σχολίων καὶ ἐξηγήσεων, διένειμε δωρεὰν εἰς τὰς ἀπανταχοῦ ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ συνείδε καὶ αὐτός, ὅτι τὸ ἔργον ἐγένετο ἡμιτελές· ἐπειδὴ οἱ Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ Χριστιανοὶ δὲν ἦσαν ἔτι ἱκανοὶ νὰ ἐννοήσωσιν αὐτοὺς ἐν τῇ πρωτοτύπῳ γλώσσῃ. Διὸ ἤρchiσε νὰ φροντίζῃ περὶ ἐτέρας τελειότερας ἐκδόσεως, εἰς ἓν περιλαμβανούσης τὸ πρωτότυπον κείμενον, μεταφρασιν καὶ ἐξηγήσεις. Ἀλλὰ δὲν ἐξέφυγε τὴν κρίσιν τοῦ ἀνδρός, ὅτι τοιοῦτον ἔργον δὲν ἦτον ἐνός μόνον, ἀλλὰ πλειόνων, καὶ ὅτι ἀπῆτει πολυμάθειαν περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλολογίαν καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ ὄχι μικρὰν δαπάνην. Ὅθεν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ συμπαραλάβῃ βοηθὸν εἰς τὸ ἔργον τὸν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει μονάζοντα πολυμαθῆ Νικόδημον, ὅστις ἤρεμον βίον διάγων, καὶ βιβλιοθήκας πλουσίας παρ' αὐτῷ ἔχων, ἠδύνατο παρὰ πάντα ἄλλον νὰ συντελέσῃ τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἐκδοσιν. Εἰς τοῦτον λοιπὸν παραδοὺς ὁ Ἀγάπιος ἦν εἶχε συναθροίσει ὕλην καὶ ἰδίας σημειώσεις, αὐτὸς μὲν περιήρχετο τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος ἀθροίζων χρήματα πρὸς τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως, ὁ δὲ Νικόδημος εἰργάζετο ἀναπληρῶν καὶ διορθῶν τὰ διορθώσεως χρῆζοντα. Ἀμα δὲ τελεσθὲν τὸ ἔργον ἀνεθεώρησαν ἀμφότεροι τὸ ὄλον, καὶ Πηδάλιον ὀνομάσαντες, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδώσωσι διὰ τοῦ τύπου. Ἴνα δὲ ἔχωσι πρὸς τοῦτο καὶ

τὴν συναίνεσιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπῆλθεν ὁ Ἀγάπιος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καθυπέβαλε τὸ ἔργον εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου· οὗτος δὲ εἰς τὴν Δωροθέου τοῦ Ἱεροκλήρου, Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ἱεροδιδασκάλου ἐν Χίῳ, καὶ Μακαρίου τοῦ Νοταῆ, πρώην Κορίνθου. Μετὰ τοῦτο τυχὼν τῆς ἀδείας, ἀφίερωσε τὸ βιβλίον εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ ἔλθων εἰς τὸ Ὅρος καὶ προετοιμάσας τὰ πρὸς ἐκτύπωσιν χρήματα, παρέδωκεν αὐτὸ ἵνα τυπωθῆ ἐν Λειψία εἰς Θεοδώρητον τὸν ἐξ Ἰωαννίνων, ἀπερχόμενον ἐκεῖσε· οὗτος ἐτύπωσε μὲν τὴν βίβλον, ἐνόθευσε δὲ παρατόλμως χωρὶα τινὰ, τῶν ὁποίων ἡ νοθεία ἐξηλέγχθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου. Οὕτως ἔφερεν εἰς πέρας καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ὁ ἀοίδιμος δι' ἀτρύτων πόγων καὶ μεγάλων δαπανῶν, καὶ γευσάμενος ἕνεκα τούτου καὶ πικριῶν οὐκ ὀλίγων· διότι ἠγαντιοῦντο εἰς τὴν ἔκδοσιν πολλοὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνοδικῶν καὶ μάλιστα Γεράσιμος ὁ τότε Δέρκων καὶ μετ' ὀλίγον Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Λαρίσσης Μελέτιος· καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν δὲ ὅχι μικροῦς κινδύνους ὑπέστη διὰ τὴν παρεισφρήσασαν νοθείαν. Τὸ αὐτὸ τοῦτο βιβλίον, καθαρισθὲν ἀπὸ τὰς προσθήκας καὶ μεταβολὰς τοῦ Θεοδώρητου, ἐξεδόθη τὸ δεύτερον ἐν Ἀθήναις 1841 παρὰ Γκαρμπολά.

Ἐκτὸς δὲ τούτου συνέγραψε καὶ τινὰς ἀσματικοὺς ὕμνους, ἐκδοθέντας ἐν Τεργέστη, καὶ πλείστας εὐχὰς σωζομένας εἰς χεῖρας διαφόρων ἐν χειρογράφοις, ἃ πάντα ἐμφαίνουσι τὴν ἄκραν αὐτοῦ θεοσεβείαν καὶ πολλὴν τῶν γραφῶν ἀνάγνωσιν.

Οὕτως ἀπεβίωσαν οἱ ὄντως μακάριοι τρεῖς οὗτοι ἄνδρες καὶ μέγιστοι τῆς Πατρίδος των καὶ ἀπάσης σχεδὸν τῆς Ἑλ-

λάδος ευεργέται, ὡς πρῶτοι ἀνακαλέσαντες εἰς τὴν Πελοπόννησον τὰς Μούσας, δείξαντες τὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ πρὸς τὴν προγονικὴν εὐκλειαν ἄγουσαν ὁδὸν, καὶ παρασκευάσαντες τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Μόνοι αὐτοὶ ἐξ ἀπάντων τῶν συγχρόνων των Πελοποννησίων ἐγνώρισαν τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὰς θείας βουλὰς, καὶ μόνοι κατὰ δύναμιν ἔσπευσαν νὰ χειραγωγήσωσι πρὸς αὐτὸν τοὺς ὁμογενεῖς των. Μόνοι αὐτοὶ κατεφρόνησαν καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ ἀρχιερατικὰ ἀξιώματα, τὰ ὅποια εὐκόλως ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσωσι, κάτοχοι τῆς τότε παιδείας ὄντες· προετίμησαν δὲ μᾶλλον νὰ δαπανήσωσι πάντα τὸν βίον των εἰς τὴν ἀληθῆ τῶν συμπολιτῶν των ὠφέλειαν, καθοδηγοῦντες αὐτοὺς εἰς τὴν ὄντως εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, παρηγοροῦντες καὶ ἐμψυχοῦντες νὰ ὑποφέρωσι γενναίως τὰς τῶν χρόνων ἐκείνων ἀφορήτους δυστυχίας. Δικαίως λοιπὸν ἡ πατρίς αὐτῶν μάλιστα ὀφείλει νὰ διατηρῆ ἀνεξάλειπτον τὴν μνήμην τῶν ἀγαθῶν τούτων τέκνων τῆς, καὶ νὰ προτείνῃ αὐτοὺς ἀείποτε παράδειγμα ἀρετῆς, πατριωτισμοῦ καὶ φιλομαθείας εἰς τοὺς νεανίσκους, ὅσοι δὲν θέλουσι νὰ ἐξέλθωσι τῆς ζωῆς ταύτης ὡς ἄλογα ζῶα, οὐδὲν ἀρετῆς ἀνθρωπίνης ἔχνος ἐπὶ γῆς καταλιπόντες. Αὐτῶν μάλιστα ὀφείλει ποτὲ νὰ ἀνεγείρῃ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Σχολῆς τοὺς ἀνδριάντας (α), ὡς μικρὸν δεῖγμα αἰωνίου εὐγνωμοσύνης, κρίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου

(α) Τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον Γόρτυνος κατὰ πρότασιν τοῦ φιλαγᾶθου Κ. Κωνσ. Θ. Κολοκοτρώνη ἐψηφίσαιτο κατὰ τὸ 1842 νὰ ἀνεγερθῇ ἐπαρχιακῆ δαπάνη ἐν τῇ περιόδῳ τῆς Σχολῆς μνημεῖον τῶν αἰδίδιμων τριῶν διδασκάλων, τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.

αὐτῶν πρὸς τοὺς χρόνους καὶ τὰ τότε μέγιστα ἐμπόδια καὶ τὴν γενναίαν προαίρεσιν. Βεβαίως θέλουσιν ἀναφανῆ μετὰ ταῦτα ἐξ αὐτῆς σοφώτεροι, καὶ θέλουσι δαπανήσει μεγαλειτέρας ποσότητος χρημάτων πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος των· ἀλλὰ νῦν μὲν τὰ τοιαῦτα εἶναι εὐκόλα, τότε δὲ σχεδὸν ἀδύνατα. Πρὸς τὰς περιστάσεις λοιπὸν παραβάλλοντες τὰς πράξεις, ἐσόμεθα δίκαιοι κριταί.

Ἀπεβίωσαν μὲν οὗτοι, ἀλλὰ τὰ σπέρματα τῆς διδασκαλίας των ἔμενον ἔτι μαθηταί των πολυάριθμοι ἔζων πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου, καὶ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα ἔχοντες, καὶ τὸ παράδειγμα τῶν διδασκάλων διατηροῦντες ἔτι ἀκμαῖον εἰς τὴν μνήμην. Οἱ περὶ τῆς διηγεοῦς διατηρήσεως τῆς Σχολῆς φροντίσαντες ἐν τῷ βίῳ διδάσκαλοι, κατέλιπον μετὰ θάνατον μικρὰ μὲν ἀλλ' ἀρκοῦντα σχεδὸν χρήματα πρὸς μισθὸν ἑνὸς διδασκάλου· διάδοχος δὲ μόνον τῆς δραστηριότητος καὶ φιλοπατρίας ἐκείνων ἔπρεπε ν' ἀναφανῆ. Καὶ τοιοῦτος ἀναφαίνεται εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαπίου ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ πρῶτος ἀνυψώσας τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας ἐν Ἀχαΐᾳ, τοῦ ὁποίου ὁ πρόωρος θάνατος ἀφῆρπασεν ἀπὸ τὴν τότε ἔτι παλαίουςαν Ἑλλάδα τὸ μέγιστον στήριγμα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐλευθερίας. Ὁ κλεινὸς οὗτος Ἱεράρχης, ἵνα ἐπαυξήσῃ τὰ τῆς Σχολῆς ἐτήσια εἰσοδήματα, καὶ ἵνα χορηγηῇ εἰς τοὺς διδασκάλους τακτικῶς τὸν μισθὸν των, ἐνόμισε πρὸς τοῦτο συντελεστικώτατον μέσον νὰ προσλάβῃ πρὸς τοὺς τόκους τῶν χρημάτων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς παρακειμένης Μονῆς τοῦ Φιλοσόφου, προσκαλῶν καὶ ταύτην εἰς οὐχ ἥττον θεάρεστον ἔρ-

γον συνεργόν, τὴν διατήρησιν τοῦ σχολείου καὶ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων δι' ὧν ἤθελον σωθῆ ὅχι οἱ 5 ἢ 10 ἐν τῇ Μονῇ κεκλεισμένοι μοναχοὶ, ὠφελούντες ἑαυτοὺς μόνους, ἀλλὰ πολυπλάσιος τούτων ἀριθμός. Ὅθεν διατρίβων τότε ὁ Παλαιῶν Πατρῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, προέτρεψε τὸν ἐν Δημητσάνῃ Ἀρχιεπίσκοπον Φιλόθεον καὶ τοὺς Προκρίτους τῆς πόλεως, νὰ γράψωσιν εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ζητήσωσι νὰ ἐνωθῆ ἡ Μονὴ μετὰ τοῦ σχολείου, καὶ τὰ μικρὰ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῆς ἔσοδα νὰ δαπανῶνται πρὸς διατήρησιν τοῦ σχολείου. Καὶ αὐτὸς δὲ μεταβάς τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν συνήργησεν, ὅπως εὐκόλως ἐγκριθῆ ἡ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν Προκρίτων Δημητσάνης αἴτησις. Τούτοις ὑπακούων ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχεὺν αἰδιδίμος Πατριάρχης Κύριλλος, ἐξέδωκε κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1816 ἔτους τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Θ σιγγίλιον τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου συγχωρεῖ νὰ ἐνωθῶσι διὰ παντὸς τὸ μοναστήριον καὶ τὸ σχολεῖον, καὶ πάντα μὲν τὰ τοῦ μοναστηρίου κινήτὰ καὶ ἀκίνητα κτήματα νὰ ᾖναι τοῦ λοιποῦ περιουσία τοῦ σχολείου, ἵνα ἐκ τῶν πόρων αὐτῶν δίδηται ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων καὶ διατηρῆται εἰς ἱερεὺς εἰς τὴν τοῦ μοναστηρίου ἐκκλησίαν, τελῶν ἀενάως τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν. Πρὸς ἀκριβῆ δὲ ἐκτέλεσιν τούτων παραγγέλλει νὰ ἐκλέγωνται ἐπίτροποι, καὶ διορίζει ὁ αὐτὸς Πατριάρχης κατ' αἴτησιν τῶν κατοίκων τὸν Μητροπολίτην Π. Πατρῶν ἔφορον καὶ προστάτην τοῦ σχολείου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὠφείλον ν' ἀναφέρωνται οἱ ἐπίτροποι, αἰτοῦντες τὴν συμβουλήν καὶ ὁδηγίαν αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ παρεμπύπτοντα τοῦ σχολείου· ἀφορίζει δὲ καὶ με φρικώδεις ἀράς καὶ ἐπι-

τίμια ἐπιβαρύνει τὸν τολμήσοντά ποτε νὰ διασπάσῃ τὴν ἔνωσιν ταύτην τοῦ σχολείου καὶ μοναστηρίου δι' οἰονδήποτε σκοπόν. Ἔχει δὲ ἡ περὶ τούτου περιχοπὴ τοῦ γράμματος οὕτως.

« Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, ἵνα τὸ
 » εἰρημένον ἱερὸν μονύδριον, τοῦ Φιλοσόφου ἐπιφημιζομέ-
 » νον, ὑπάρχη ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρό-
 » νον μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων αὐτοῦ
 » κινήτων καὶ ἀκινήτων προσηλωμένον ἀδιαλείπτως καὶ
 » ἡνωμένον ἀδιασπᾶστως μετὰ τῆς ἐκεῖσε τῶν ἑλληνικῶν
 » μαθημάτων Σχολῆς, ἀμφοτέρᾳ τε μετὰ τῶν προσόντων
 » αὐτοῖς ὑπάρχουσιν, ὡς καὶ πρότερον, καὶ λέγωνται καὶ γι-
 » νώσκωνται παρὰ πάντων ἡμέτερα πατριαρχικᾶ, τὴν ἀνα-
 » φορὰν ἔχοντα πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸν καὶ οἰ-
 » κουμενικὸν θρόνον· ἔχωσι δὲ διορίζεσθαι ἐπίτροποι τῆς
 » Σχολῆς οἱ τῶν ἄλλων ἐκεῖ ἀξιώτεροι καὶ ἐμπειρίαν ἔ-
 » χόντες πραγμάτων, ἐκλεγόμενοι παρὰ τε τοῦ κατὰ τό-
 » πον Ἀρχιερέως καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τὰ πρῶτα φερόν-
 » των, καὶ δι' ἐκκλησιαστικῆς ἐντεῦθεν ἐπικρίσεως καὶ ἐπι-
 » νεύσεως ἀποκαθιστάμενοι, ὀφείλουσι δικικεῖν ἐν φόβῳ
 » Θεοῦ τὰ τοῦ σχολείου καὶ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἔχειν
 » ἀείποτε τεταγμένον ἱερέα ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὅπως ἀεν-
 » νάως ἐκτελῇ τὰς θείας μυσταγωγίας... ἐπιμελεῖσθαι
 » τε τῆς καλλιεργείας καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως τῶν
 » κτημάτων αὐτοῦ, καὶ παραλαμβάνειν τὰς προσόδους,
 » καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποδιδόναι μὲν τρυὸς συμπεφωνημένους
 » τοῖς διδασκάλοις μισθούς... Ἴνα δὲ τὰ τῆς Σχολῆς
 » ἀρίστην ἐν πᾶσιν ἔχωσι τὴν ἁρμονίαν, ἀποκαθιστῶμεν

» συνωδὰ τῇ αἰτήσει καὶ ἐνθέρμῳ παρακλήσει τῶν ἐγγω-
 » ρίων, ἔφορον αὐτῆς τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Π.
 » Πατρῶν, Κύριον Γερμανὸν, ὅπως τῷ ἐνόντι ζήλω ἐπι-
 » στατῶν διαπραττήται πᾶν εἶτι συμβάλλον αὐτῇ. Πρὸς
 » ὃν ἔχουσιν ἀναφέρεσθαι οἱ κατὰ καιροὺς ἐπίτροποι, παρα-
 » λαμβάνοντες τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τῆς αὐτοῦ ἱερό-
 » τητος, καὶ μηδὲν πράττοντες μονομερῶς καὶ ἰδιορρύθ-
 » μως. Ὅς δ' ἂν τολμήσῃ καθ' οἰονδήποτε τρόπον δια-
 » σπάσαι καὶ διαλύσαι τὴν ἔνωσιν ταύτην τοῦ ἱεροῦ μονα-
 » στηρίου καὶ σχολείου καὶ ἀνατρέψαι τι, ὁ τοιοῦτος, ὡς
 » πολέμιος τῶν καλῶν καὶ θεαρέστων, ἀφωρισμένος ὑπ-
 » ἄρχει... καὶ ἔνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γεένης ».

Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἱεράρχης Γερμανὸς ἀναλαβὼν ὑπὸ τὴν
 προστασίαν του τὴν Σχολήν, καὶ διαθέσας ἀκριβέστερον τὰ
 τῶν πόρων καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, παρεῖχε μέτριον μὲν
 ἄλλ' ἀρκοῦντα μισθὸν εἰς τὸν ἀείποτε διοριζόμενον διδά-
 σκαλον. Ἀφοῦ δὲ μετὰ μικρὸν προσεκλήθη τὸ τρίτον εἰς
 τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀοι-
 δμος Γρηγόριος (α), ἐπιβεβαίωσεν διὰ τοῦ ὑπὸ στοιχείου Ι
 πατριαρχικοῦ γράμματος τὰ περὶ τῆς Μονῆς καὶ τοῦ
 σχολείου, καὶ διορίζει καὶ ἕτερον ἔφορον αὐτῆς τὸν ἐν
 Κωνσταντινουπόλει παροικοῦντα Δημητσανίτην Βελισσά-

(α) Ὁ φιλόμουσος οὗτος Πατριάρχης, ὁσάκις ἀνέβη εἰς τὸν πατριαρχικὸν
 θρόνον, ἔδειξε τὸν ὑπὲρ τῆς παιδείας μέγαν ζῆλόν του. Ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς πρώ-
 τῆς πατριαρχείας του ἐσυστήθη τότε πρῶτον τυπογραφεῖον ἐν τῷ Πατριαρ-
 χείῳ· ἔτι νῦν οὐκ ἔστι μόνον περὶ τοῦ σχολείου τῆς ἰδίας Πατρίδος φροντίζει, ἀλλ'
 ἐκδίδει πατριαρχικὸν γράμμα τὸ 1819, προσκαλὼν πάντας τοὺς Μητροπολί-
 τας ἔτι Ἐπισκόπους ἔτι Προεστῶτας τῶν ἐλληνίδων πόλεων, ἵνα συστήσωσιν
 ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος σχολεῖα. πλεῖον περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρὸς βλ. ἐν
 τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ 1819 σελ. 113 κ. ε. Καθῆκον ἱερώτατον ἤθελεν ἐκτελέσει,

ριον Διογενειδην διὰ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποθέσεις τοῦ σχολείου, καὶ δύο ἐτέρους ἐπιτρόπους ἐν Δημητσάνῃ, παραγγέλλων αὐτοῖς « ἐπιμελεῖσθαι περὶ τῆς βελτιώσεως » καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως τῆς Σχολῆς, καὶ προνοεῖν καὶ » περὶ τῆς ἐσωτερικῆς εὐτάκτου διοικήσεως αὐτῆς καὶ οἰκο- » νομίας, τῆς τε φιλοπόνου ἐπιμελείας τοῦ διδάσκοντος καὶ » τῆς ἐπίδοσεως καὶ προόδου τῶν ἔρωτι παιδείας προσφο- » τῶντων καὶ μαθητευομένων, μάλιστα δὲ περὶ τῆς χρησ- » τητος τῶν ἡθῶν αὐτῶν ».

Διὰ τῶν πόρων τούτων, τοῦ τε τόκου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαγῆς χρημάτων τῆς Σχολῆς καὶ τῶν ἐσόδων τῆς Μονῆς καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκουσίων προσφορῶν τῶν κατοίκων, ἠδυνήθησαν οἱ ἔφοροι καὶ ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς νὰ διατηρῶσι δύο διδασκάλους μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἄλλ' αὕτη, ἐξ ἧς ἐμελλε μετὰ μακρὸν καὶ δεινὸν ἀγῶνα νὰ προέλθῃ ἡ ἐλευθερία τῆς γενικῆς Πατρίδος, κατέστρεψε σχεδὸν εἰς τὸ παντελές τὰ τῆς Σχολῆς. Ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἀπηγχονίσθη ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει προστάτης αὐτῆς, Γρηγόριος ὁ Πατριάρχης, δεῦτερον δὲ ἀπωλέσθησαν πάντα τὰ χρηματικὰ κεφάλαια τὰ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ τῶν συντεχνιῶν κατατεθειμένα. Ἀλλὰ πολὺ μεγαλειτέραν τῆς χρηματικῆς ζημίας, καὶ ὅλως ἀθεράπευτον ὑπέστη ἡ Σχολή

νομίζομεν, ἢ νῦν μάλιστα Ἑλληνικῆ Κυβέρνησις, φροντίζουσα νὰ μετακομίσῃ ἀπὸ Ὀδησοῦ, καὶ καταθέσῃ μετὰ τῶν ὁστῶν τῶν γονέων του καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἀποθανόντων τὴν ἱεράν κόνιν τοῦ φιλομούσου καὶ φίλου μάλιστα τῆς Πατρίδος ἀοιδίμου τούτου Πατριάρχου. Ἡ ἴδια αὐτοῦ Πατρὶς ἤθελεν ἐκτελέσει τοῦτο πρὸ πολλοῦ, ἂν ἠδύνατο νὰ νικήσῃ πάντα τὰ κωλύματα· ἀλλ' ὅ,τι εἰς αὐτὴν εἶναι δύσκολον, δύναται νὰ ἐκτελέσῃ εὐκολώτατα πατρικὴ καὶ εὐγνώμων εἰς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντας Κυβέρνησις.

τὴν καταστροφὴν τῆς πολυτόμου βιβλιοθήκης, τὴν ὁποίαν ἐκουσίως καὶ προθύμως προσέφερον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος. Ὁμολογούμενον εἶναι, ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως πᾶσα ἢ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου ἀναγκαῖα πυρῖτις κατεσκευάζετο εἰς μόνην τὴν Δημητσάναν· ὅθεν ὡς ἀπὸ γενικῆς πυριταποθήκης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐξεπέμπετο καθ' ἐκάστην εἰς τὰ κατὰ τόπους στρατόπεδα μεγίστη ποσότης (α). Καὶ τὸ μὲν πρὸς κατασκευὴν ταύτης νίτρον καὶ θεῖον ἐπορίζοντο οἱ τότε ἐπιμελούμενοι τῆς παρασκευῆς καὶ ἀποστολῆς αὐτῆς εἰς τὰ διάφορα μέρη, ἀδελφοὶ Σπηλιωπόπουλοι, ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀλλαχόθεν. Χαρτίου δὲ πρὸς κατασκευὴν φουσεκιῶν ἦτο μεγίστη ἔλλειψις καὶ ὄλως ἀδύνατος ἢ ἀλλαχόθεν προμήθεια αὐτοῦ. Πρὸς ἀναπλήρωσιν λοιπὸν τῆς ἄλλως ἀνοικονομήτου ἔλλειψεως ταύτης, ἣτις ἤθελε σβέσει τὰς πρῶτας φλόγας τοῦ πυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ καταπαύσει εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχάς της ὡς τὴν τοῦ 1769, ὠφείλε νῦν καὶ ἡ Σχολή, ἣτις εἶχε παρασκευάσει τὸ καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐπαναστασιν, νὰ προσφέρῃ τὸν μέγιστον ἔρανον, τὴν βιβλιοθήκην

(α) Π. Πατρῶν ὑπομνήματα περὶ τῆς ἐπανασ. τῆς Ἑλλάδος σελ. 22. « Ἡ »
 » Πατρίς ἐκινδύνευεν ἐκ τῆς ἔλλειψεως τούτου τοῦ εἴδους (τῆς πυρῖτιδος)· ἀλλ'
 » εἰς τοῦτο κατ' ἐξαιρέσιν συνεισέφερον ἡ Δημητσάνα, ὅπως εὐρέθη ἀρκετὴ ὕλη
 » εἰς κατασκευὴν μπαρούτης. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατεσκευάσθησαν 14
 » μπαρουτόμυλοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξήρχοντο τὸ ἡμερονύκτιον 300 σχεδὸν
 » ὀκάδες μπαρούτης. σελ. 34. Ἐφόδια δὲ πολεμικὰ εἶχον εἰς ἀφθονίαν· ἐπεὶ δὴ
 » οἱ ἐν Δημητσάνῃ Σπηλιωτόπουλοι, οἵτινες ἐπεστάτουσαν τοὺς ἐκεῖ μπαρουτομύ-
 » λους, διένεμον εἰς ὅλα τὰ στρατεύματα μπαρούτην ἀνευ πλη-
 » ρωμῆς, ἀλλὰ μὲ μόνους ἀποδείξεις διὰ νὰ πληρωθῶσιν ἐν καιρῷ ἀπὸ τὸ Γένος».

αὐτῆς, ἥτις διὰ τῶν ἐπὶ 58 ἔτη διηνεκῶν συλλογῶν τῶν πρώτων διδασκάλων καὶ μάλιστα τοῦ πρεσβυτέρου Ἀγαπίου, περιερχομένου πάσας τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας τὰς πόλεις καὶ μοναστήρια, καὶ λαμβάνοντος πᾶν ἄξιον λόγου βιβλίον πρὸς πλουτισμὸν τῆς ἐν τῇ Πατρίδι Σχολῆς, καὶ διὰ τῶν προσφορῶν τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ ἄλλων φιλομούσων Δημητσανιτῶν, παρεπιδημούντων εἰς τὰς μεγάλας τῆς Τουρκίας πόλεις καὶ διηνεκῶς πεμπόντων εἰς τὴν Σχολὴν βιβλία, εἶχεν ἤδη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως ὄχι εὐκαταφρόνητον ἀριθμὸν βιβλίων, ἀρχαίων καὶ σπανίων ἐκδόσεων ἀπάντων τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς πολυτόμου ταύτης βιβλιοθήκης προσέφερεν ἡ Σχολὴ Δημητσάνης κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς σωτηρίαν τῆς Πατρίδος· ὥστε μόλις διεσώθησαν καὶ μέχρι τοῦδε διετηρήθησαν περὶ τοὺς 1500 τόμους. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἤθελε σερεῖσθαι νῦν ἡ Σχολή, ἂν ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐφρόντιζε νὰ φέρῃ ἕξωθεν χαρτίον. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὄχι μόνον ἡ Δημητσάνα προσέφερεν εἰς τὴν παλαιούσαν Πατρίδα μεγίστην καὶ ἀναγκαιοτάτην ὑπηρεσίαν, τὴν κατασκευὴν τῆς πυρίτιδος, ἥτις εἰς οὐδὲν ἕτερον τῆς Ἑλλάδος μέρος ἦτο δυνατὸν νὰ παρασκευασθῇ, ἀλλὰ καὶ ἡ Σχολὴ αὐτὴ ὄχι μικροτέραν, τὴν δαπάνην τῆς ἰδίας βιβλιοθήκης. Ὅθεν χρέος πατρικῆς καὶ εὐγνώμονος Κυβερνήσεως ἦθελεν εἶσθαι ἡ ἀποτίσις τῆς παρὰ τῆς Πατρίδος ὀφειλομένης προσφορᾶς τῆς Σχολῆς ταύτης. Ἀλλ' ὅμως τί ἐγένετο; Αἱ μὲν πρῶται προσωριναὶ λεγόμεναι Διοικήσεις τῆς Ἑλλάδος ἀνεγνώρισαν

τὰ δίκαια τῆς Σχολῆς, καὶ θέλουσαι νὰ μὴ σβέσῃ οὐδέποτε ὁ τῶν φώτων πυρσὸς οὗτος ἐν Πελοποννήσῳ, ἔδειξαν προθυμίαν βοθηθείας. Οὕτως ὁ νῦν τῆς Ἑλλάδος πρωθυπουργῶν ἐξέδωκεν ἐν Κορίνθῳ τὴν 2 Μαρτίου 1822, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ Πολέμου τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Κ. ἔγγραφο, δι' οὗ συσταίνει ἐπιτροπὴν ἐκ Δημητσανιτῶν καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ ἐπεξεργασθῶσι τὰ τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῆς καὶ ἀναφέρωσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, λέγων·

« Εἶναι γνωστὸν τὸ πόσον συνήργησεν ἡ ἀξιοσέβαστος αὐτῆ
 » Σχολὴ εἰς τὴν ἠθικὴν πρόοδον τοῦ Γένους· ἐπειδὴ ἀπὸ
 » αὐτὴν, ὡς ἀπὸ ἱερὰν κολυμβήθραν, ἐξῆλθον τοσοῦτοι πε-
 » παιδευμένοι ὁμογενεῖς, πρόδρομοι τῆς τοῦ Γένους ἀπο-
 » λυτρώσεως. Ἄλλ' ἂν τότε ἡ Πατρίς δι' αὐτοὺς τοὺς λό-
 » γους εἶχε χρεῖαν τῆς ἐκ τῶν σχολείων βοθηθείας, ἀσυγ-
 » κρῖτως περισσότερον τῶρα, ὁπότεν καὶ τὰ εὐρισκόμενα
 » ἐκεῖνα ὀλίγα ὡς ἀπὸ ἀνεμοστρόβιλον τὸν ἄγριον τύ-
 » ραννον ἠφανίσθησαν. Τῶρα μάλιστα, ὁπότεν οἱ μέλλοντες
 » νὰ διοικήσωσιν αὐτὴν μὲ εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην, εἰς
 » αὐτὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια μέλλωσι νὰ μορφω-
 » θῶσι καὶ νὰ μάθωσι τὸ ἀξιόλογον μάθημα τῆς ἀρετῆς,
 » χωρὶς τῆς ὁποίας ἡ ἐλευθερία ἄλλο δὲν προξενεῖ, εἰμὴ
 » νὰ ἐτοιμάζῃ βαρυτέρας ἀλύσεις. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Μινι-
 » στέριον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὡς ἀγρυπνοῦν διὰ τὴν μετά-
 » δοσιν τῶν φώτων τῆς παιδείας εἰς τὸ Γένος, ἀποφαίνεται
 » πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελ-
 » θούσα νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς
 » εἰρημένης Σχολῆς, καὶ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὰ τοῦ διοργα-

» νισμοῦ αὐτῆς, ἀναφέρουσα γεγραμμένας ὄλας αὐτῆς τὰς
 » πράξεις πρὸς τὸ Μίνιστέριον τῶν Ἑσωτερικῶν, καὶ περι-
 » κλείουσα ἴσα τῶν ἐκκλησιαστικῶν σιγγιλίων, ὁμολογιῶν
 » καὶ λοιπῶν γραμμάτων, ὅπως τεθῶσιν ὑπ' ὄψιν τῆς σε-
 » βαστῆς Διοικήσεως ».

Οὐχ ἤττον καὶ αἱ Κυβερνήσεις τοῦ 1824 καὶ 1825 ἀνε-
 γνώρισαν τὰ δίκαια ταῦτα τῆς Σχολῆς, καὶ κατ' αἴτησιν
 τῶν Δημητσανιτῶν εἶχον ἐγκρίνει νὰ χορηγήσωσι διὰ τὴν
 καταναλωθεῖσαν βιβλιοθήκην προῖκα ἐν ὄλον χωρίον, ἵνα
 ἐξ αὐτοῦ ἔχη τὰ πρὸς συντήρησιν ἀναγκαῖα· ἐπελθόντος
 ὁμως τοῦ Ἄραβος, ἔμεινε τὸ πρᾶγμα μετέωρον διὰ τὰς
 τότε δεινὰς τῆς πατρίδος περιστάσεις. Ἄλλ' ὅ,τι αἱ τοι-
 αῦται προσωριναὶ Κυβερνήσεις δὲν ἠδυνήθησαν ἕνεκα τῶν
 περιστάσεων νὰ ἐκτελέσωσιν, ἐλπίς ἦτο νὰ πράξη σθεραὰ καὶ
 βεβαία Κυβέρνησις μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Πατρίδος.
 Καὶ ἔμως ἀντὶ τούτου ἡ Ἀντιβασιλεία, ἡ ἱερὰ καὶ βέβηλα
 ἀδιακρίτως συγγέουσα, ὄχι μόνον οὐδεμίαν φροντίδα ἔσχε
 περὶ μικρᾶς κἂν βοήθειας τῆς πολλὰ παθούσης Σχολῆς,
 ἀλλ' ἐστέρησεν αὐτὴν καὶ τοῦ μόνου ἔτι ὑπολειπομένου μι-
 κροῦ πόρου τῆς τοῦ Φιλοσόφου Μονῆς· ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐπο-
 χὴν τῆς τῶν μοναστηρίων διαλύσεως τὸ 1834 θεωρήσασα
 καὶ τὸ τοῦ Φιλοσόφου ὡς ἔρημον καὶ διαρπαζόμενον ὑπὸ
 τῆς Σχολῆς, διότι ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸ μόνον εἷς μοναχὸς
 καὶ εἷς ἱερεὺς, διωρισμένοι ὑπὸ τῶν Ἐφόρων τῆς Σχολῆς
 κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς ἀνωτέρω
 περὶ τούτου ἐγένετο λόγος· μὴ πεισθεῖσα δὲ εἰς τοὺς λόγους
 καὶ τὰς ἀναφορὰς τῶν Ἐφόρων, μηδὲ σεβασθεῖσα ὅ,τι ἐννέα
 περίπου αἰῶνες ἐσεβάσθησαν, ἐφύλαξαν καὶ περιεποίησαν εἰς

τὴν Σχολὴν, ἀλλὰ καταφρονήσασα καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ τὰς ἀρὰς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὑπέβαλε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν διαλύσεως ἀξίων μοναστηρίων, καὶ διέταξε νὰ ἐκποιηθῶσι πάντα τὰ κινητὰ αὐτοῦ κτήματα. Ἐκτοτε στερεῖται ἡ Σχολὴ καὶ κτήματα καὶ περιουσίαν καὶ εἰσοδήματα τοῦ μοναστηρίου τούτου. Τὸ δὲ λυπηρότερον, ἀφηρέθη μετὰ τῶν κινητῶν κτημάτων καὶ αὐτὸς ὁ κώδῆξ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀρχαῖα ἔγγραφα, ἐν οἷς ὑπῆρχον περιέργοι ἔγγραφαὶ καὶ σημειώσεις χρήσιμοι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων 900 ἐτῶν τῆς Δημητσάνης. Καὶ ταῦτα πάντα ἀφανῆ ἐγένοντο· καὶ ἤδη ζητεῖται ὁ τόπος αὐτῶν ἐν τῷ νομαρχικῷ καταστήματι Ἀρκαδίας, ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου καὶ ἐν τῷ τῆς Συνόδου καὶ τῆ Δημοσίου Βιβλιοθήκη, καὶ οὐχ εὐρίσκειται. Δύο μόνον χειρόγραφα ἐν μεμβράναις τῆς Μονῆς ταύτης βιβλία ἐξέφυγον τὴν γενικὴν ταύτην διαρπαγὴν, καὶ διεσώθησαν εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην, τὰ ἅπαντα τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τὸ περίφημον εὐαγγέλιον, τοῦ Βλαχομανόλη ἐπιλεγόμενον, ἐφ' οὗ ὤμνουσιν οἱ μέγιστα ἁμαρτήματα ἀρνούμενοι Γορτύνιοι, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ἀπάντων τῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια ἡ Βιβλιοθήκη ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ μέχρι τοῦδε, καὶ λίαν περιέργον διὰ τοὺς μουσικοὺς τόνους, καθ' οὓς ἐγίνετο τὸ πάλαι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ εὐαγγελίου ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Τὴν ἀδικίαν ταύτην κατακρίναςα καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστραφῇ ἡ ἰδιοκτησία αὕτη εἰς τὸ σχολεῖον· ἀλλ' εἰς ἐτι δὲν ἐξετελέσθη ἡ δικαιοσύνη αὕτη τοῦ ἔθνους

ἀπόφασις. πεποιθήμεν ὁμως, ὅτι ταχέως θέλει ἀποδοθῆ τὸ δίκαιον εἰς τὴν Σχολὴν ὑπὸ τῆς παρούσης Κυβερνήσεως.

Καὶ ὁμως οἱ Δημητσανῖται, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ κλείσῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας, ὅ,τι οἱ πρόγονοὶ των ἐν δουλείᾳ ἔτι ὄντες μετὰ μεγίστων πόνων καὶ ταλαιπωριῶν παρέδωκαν εἰς αὐτοὺς ἀνοιχτὸν, κατώρθωσαν νὰ διατηρῶσι μέχρι τοῦ 1834, ὅτε ἀφηρπάσθη ἡ Μονή, δι' ἐκουσίων συνεισφορῶν καὶ τακτῶν τινων φόρων ἀείποτε δύο διδασκάλους, ἓνα ἀλληλοδιδασκτικὸν καὶ ἕτερον τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων, οἵτινες, καὶ διαρκούσης ἔτι τῆς ἐπαναστάσεως, οὐδέποτε ἔπαυσαν τὴν διδασκαλίαν εἰ μὴ μικρὸν μόνον χρόνον, ὅτε ἡ ἐπλησίαζον οἱ πολέμιοι, ἢ ἠναγκάζοντο καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς ἐστίας των. Ἄλλ' ὅτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ηὐδόκησε νὰ ἐγκρίνη τὴν δημοσίᾳ δαπάνη σύστασιν ἐλληνικῶν σχολείων, κατετάχθη καὶ τὸ τῆς Δημητσάνης μετὰ τῶν νεοσυστάτων εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, ἔχον ἓνα Σχολάρχην μισθούμενον ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου. Καὶ οὕτως ἐξεπλήρωσεν ἡ Κυβέρνησις μικρὸν μέρος τῶν εἰς τὴν Σχολὴν ὀφειλομένων. Ἄλλ' ὑπολείπεται ἔτι τὸ μέγιστον, ἢ ἀπόδοσις τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀναπλήρωσις τῆς καταναλωθείσης βιβλιοθήκης ἐκ τῶν περισσευμάτων τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης, ἥτις νῦν διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ φιλογενείας τοῦ ἀγαθοῦ Ἐφόρου αὐτῆς κυρίου Τυπάλδου ἀριθμεῖ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ ἀντίτυπα πολλῶν συγγραφέων (α).

(α) Ἐκ τῶν μετὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τέκνων τῆς Δημητσάνης, τῶν ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Σχολῆς συνεισνεγκόντων, μνημονεύομεν τὸν μακαρίτην Δ. Κοντογόνου, τὸν πατέρα τοῦ ἀγαθοῦ Κ. Κωνσταντινοῦ Κοντογόνου, καθηγητοῦ

Ἐτέρας ὁμως οὐχ ἤττον οὐσιώδεις ἐλλείψεις τῆς Σχολῆς ἐμελλε νὰ θεραπεύσῃ γενναῖος βλαστὸς τῆς γενεᾶς ἐνὸς τῶν καθιδρυτῶν καὶ πρώτων διδασκάλων αὐτῆς, ὁ ἐν Κισνοβίῳ τῆς Βασσαραβίας παρεπιδημῶν ἀγαθὸς ἡμῶν συμπολίτης, Νικόλαος Ἀθ. Μακρῆς Λεονάρδος, πρὸς πατρός μὲν μικρὸς ἀνεψιὸς τοῦ Χ. Ἀγαπίου, πρὸς μητρός δὲ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, ὅστις ἐλθὼν τὸ 1834 πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Δημητσάνῃ συγγενῶν του, ἅμα εἶδε τὴν τῆς Σχολῆς οἰκοδομὴν σχεδὸν καταρβυεῖσαν διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὰς δεινὰς τῆς ἐπαναστάσεως συμφορὰς, συνέλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν, νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ καταστραφῇ τὸ τῶν προγόνων του ἔργον, ἐξ οὗ τσαῦτα καλὰ ἀπήλαυσεν ἡ Πατρὶς, καὶ ἐν ᾧ αὐτὸς ἤκουσε τὰ πρῶτα τῆς ἀρετῆς καὶ προγονικῆς παιδείας διδάγματα. Ὅθεν ἐπανελθὼν εἰς τὸν τῆς διαμονῆς του τόπον, ἐπεμψεν εἰς τὴν ἐφορίαν τῆς Σχολῆς 18,000 δραχμῶν, παραγγέλλων νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἐκ βάρων, ἀλλὰ λαμπροτέρα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν καταλληλοτέρα ἢ Σχολή, καὶ ὑποσχόμενος νὰ χορηγήσῃ καὶ ὅσα ἕτερα χρήματα ἤθελον εἶσθαι ἀναγκαῖα πρὸς ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν καὶ διακόσμησιν τῆς οἰκοδομῆς. Ἡ ἰδίως ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς συσταθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπὴ κατέβαλε πάντα πόνον, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ εὐεργέτου. Διὸ προσεκάλεσε τὸν ἐν Ἀθήναις ἀρχιτέκτονα καὶ διευθυντὴν τοῦ Πολυτεχνείου κύριον Λύσανδρον Καυταντζόγλου, καὶ διέγραψε τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῆς τέχνης ἀπαιτου-

τῆς Θεολογίας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πανεπιστημίῳ, ὅστις προσέφερε τὸ 1830 ἅπαντας τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς ἔξυ γυγραφεῖς, τοὺς ἐν Λειψίῳ παρὰ Ταουχιεῖν ἐκδοθέντας.

μένην ἀκριβειαν και καλλονήν. Κατ' αὐτὸ ἀνωρθώθη ἐντὸς μικροῦ μετὰ πάσης κομψότητος και ἀκριβείας ἡ οἰκοδομή.

Ἄλλ' ὁ ἐλευθέριος οὗτος ἀνὴρ δὲν περιώρισεν ἐνταῦθα τὰς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς δωρεάς του· ἀλλ' ἠδύοχησε νὰ συστήσῃ χρηματικὸν κεφάλαιον, τοῦ ὁποίου ὁ τόκος θέλει δαπανᾶσθαι εἰς ἀπροόπτους τῆς Σχολῆς ἀνάγκας και εἰς ὑψηλοτέραν ἐκπαίδευσιν εὐφυῶν και ἐνδεῶν τῆς Πατρίδος παιδῶν. Πρὸς τοῦτο κατέθεσε μέχρι τοῦδε 13,000 δραχμῶν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν τράπεζαν, ὑποσχεθεὶς ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐφεξῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἐδαπάνησεν ὁ αὐτὸς 7,000 δραχμῶν εἰς καλλωπισμὸν τῆς νεωστὶ ἀνακαινισθείσης ἐκκλησίας τῆς ἀγίας Κυριακῆς. Ἄλλὰ και αὐτὰ τὰ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα δὲν ἔμειναν ἄμοιρα τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ Μακρῆ· ἐπειδὴ και εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πανεπιστημίου προσέφερε δρ. 2,600 και ἐν τοῖς εὐεργέταις τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας κατέταξεν ἑαυτὸν, δοὺς 1,757 δραχμάς. Διὰ τὰς μεγάλας ταύτας τοῦ ἀνδρὸς δωρεάς εὐδόκησεν ἡ Α. Μ., ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Ἄναξ, νὰ ἀπονεύμῃ εἰς τὸν φιλόπατριν ἀνδρα τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος. Καὶ ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ Πατρίς ἐψήφισεν ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὰς, οἷας και ὀπόσας ἠδύνατο, και ἐπέγραψε χρυσοῖς γράμμασι μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν καθιδρυτῶν τῆς Σχολῆς και τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακαινιστοῦ αὐτοῦ τούτου ἐπὶ τῶν θυρῶν τοῦ σχολείου πρὸς αἰώνιον μνημόσυνον, και παράδειγμα ἀκραιφνοῦς πατριωτισμοῦ εἰς τοὺς φοιτῶντας εἰς τὴν Σχολὴν νεανίσκους τῆς πόλεως.

Ἄφου προέβημεν διαγράφοντες τὰ τῆς Σχολῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀναγκαῖον νομίζομεν, πρὶν καταπαύσωμεν

τὸν λόγον, νὰ προσθέσωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ ἐτέρων ὄχι ὀλιγώτερον ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἐξεληθόντων ἐκ τῆς Δημητσάνης πρὸ τῆς συστάσεως καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Σχολῆς, ἵνα γείνη κατάδηλον, ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη χώρα ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ὑπῆρξε γόνιμος μεγάλων ἀνδρῶν, φίλων τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Μουσῶν. Καὶ τοῦτο μάλιστα χάριν τῶν νέων τῆς πόλεώς μας, ἵνα προτείνωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν οἰκεῖα παραδείγματα ἀρετῆς, πρὸς ἃ ὀφείλουσι ν' ἀποβλέπωσι καὶ νὰ ρυθμίζωσι τὸν ἑαυτῶν βίον, ἵνα μὴ ἀναδείξωσι τὴν πόλιν των ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐλευθερίας ἄγονον ἀγαθῶν ἀνδρῶν. Ἄλλ' εἰς τὴν διαγραφὴν ταύτην θέλομεν εἰπεῖ ὀλίγα μόνον, καὶ μάλιστα ὅσα ἔχουσι ἀναφορὰν πρὸς τὴν Δημητσάναν· διότι τοσαῦτα μόνον ἡδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν ἀπὸ παραδόσεις προγενεστέρων. Ὁ ἀρχαιότατος κώδιξ τοῦ μοναστηρίου, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴρηται, ὅστις ἤθελε χορηγήσει ἄφθονον ὕλην περὶ τῶν τοιούτων, δὲν ὑπάρχει πλέον. Διὸ οὐδὲ ἀκριβῶς δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸν χρόνον τοῦ βίου ἐκάστου τῶν μνημονευομένων προσώπων· αἱ πράξεις ὁμῶς τινῶν ἐξ αὐτῶν θέλουσι διορίσει ὡς ἔγγιστα καὶ τοῦτο. Ἴσως ἄλλος τις μεθ' ἡμᾶς ἀκριβέστερον ἀνερευνήσας, καὶ εἰδικώτερον ἐπισήσας τὸν νοῦν του εἰς τὰ τῆς Δημητσάνης, ἀνεύρη καὶ ὅσα εἰς ἡμᾶς νῦν μένουσι ἄγνωστα.

Ἄνωτέρω εἶπομεν, ὅτι ἐν Δημητσάνῃ ἐξῆλθον ὑπὲρ τοὺς 26 Ἀρχιερεῖς, ὅσων τὰ ὀνόματα εἶναι ἔτι γνωστά. Τούτων δὲ ὄχι ὀλίγοι ἠκμασαν πολλὰ ἔτη πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ σχολείου. Ἄλλὰ τίνι τρόπῳ ἡδυνήθησαν οὗτοι νὰ περιποιησῶσιν εἰς ἑαυτοὺς παιδεῖαν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἀναφανῶσιν

ἄξιοι νὰ καθέξωσι τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' οὗ, ὡς εἶπομεν, οὐδὲν κατὰ τὴν Πελοπόννησον σχολεῖον ὑπῆρχε πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐν Δημητζάνῃ; Τὴν ἀπορίαν ταύτην λύουσιν αἱ πατρικαὶ παραδόσεις ἐν ἐλλείψει ἐγγράφων ἀποδείξεων καὶ τὰ γεγονότα αὐτά. Ἐπειδὴ παρὰ τῶν ἡμετέρων Πατέρων παρελάβομεν, ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ἴσως ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, ὑπῆρχον εἰς τὴν εἰρημένῃ τοῦ Φιλοσόφου Μονῆν λόγιοι μοναχοί, διδάσκοντες τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τοὺς προσερχομένους ν' ἀναδεχθῶσι τὸν μοναστικὸν βίον συμπολίτας των. Ἐκ τούτων ἔπειτὰ τινες ἀποδημοῦντες μακρὰν τῆς Πατρίδος, προειβιάζοντο εἰς ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Τοιοῦτοι μνημονεύονται.

ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης, τὸ ἐπίθετον **Καράκαλος**.

ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Παΐσιος, Λαμπάρδης.

ὁ Μητροπολίτης Νικομηδείας Κύριλλος, **Καράκαλος**.

ὁ Μονεμβασίας Νεόφυτος, **Καράκαλος**.

ὁ Σερῶν Παρθένιος, Λαμπάρδης.

ὁ Ναζαρέτ Παΐσιος, **Καράκαλος**.

ὁ Δημητσάνης Παγκράτιος, Κουρῆς.

ὁ Καρουπόλεως Παΐσιος, Πελεκάνος.

ὁ Καρουπόλεως Κύριλλος, Γερμός.

ὁ Κορώνης Παΐσιος, **Καράκαλος**.

ὁ Δημητσάνης Γεράσιμος, Ἀνδρόνικος.

ὁ Ξάνθης Κύριλλος, Μπαμπίλης.

ὁ Δρίστας Παφνούτιος, Λαζαρόπουλος.

ὁ Αὐλοποτάμου Παφνούτιος, Σιακλῆς.

- ὁ Πέτρας τῶν Ἱεροσολύμων Μακάριος, Καζάκος.
 ὁ Λακεδαμονίας Ἀνανίας, Λαμπάρδης.
 ὁ Κορώνης Μακάριος, Καρακάλος.
 ὁ Αὐλοποτάμου Νεόφυτος, Κριτής.
 ὁ Μεθώνης Ἀνθιμος, Καρακάλος.
 ὁ Καρουπόλεως Βενέδικτος, Χειμωνόπουλος.
 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος, Ἀγγε-
 λόπουλος.
 ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, Δαλιβήρης.
 ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς, Κόζιας.
 ὁ Τριπόλεως Δανιήλ, Παναγιωτόπουλος.
 ὁ Ἰωαννίνων Ἰωαννίκιος, Σιακλής.
 ὁ Ἀργολίδος καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βα-
 σιλείου Κύριλλος, Βογάσαρης.

Τούτων πάντων αἱ γενεαὶ, πλὴν ὀλιγίστων, σώζονται ἔτι ἐν Δημητσάνῃ. Τίνες δὲ καὶ ὅποιοι οἱ ἐν τῇ στήλῃ ταύτῃ δύο πρῶτοι καὶ πρὸ 200 ἐτῶν χρηματίσαντες Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων, μαρτυρεῖ ἢ ὑπὸ στοιχεῖον Λ μετατυπωθεῖσα ἐνταῦθα ἐπιστολὴ τῆς κοινότητος τοῦ Παναγίου Τάφου πρὸς ἕτερον Δημητσανίτην, συγγενῆ αὐτῶν τὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης, Ἀνθιμον Καρακάλον, γεγραμμένη τῇ 14 Ἀπριλίου τὸ 1762 ἔτος, ἐξ ἧς μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὴν πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀνήκουσαν περικοπὴν. « Μαθόντες ὑπὸ »
 » τοῦ θεοῦ σας ἀγίου Ναζαρέτ κὺρ Παϊσίου,
 » ὅτι οἴκοθεν καὶ πατρόθεν ἔχει ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια τὴν
 » συγγένειαν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον διὰ τοὺς ἀοιδίμους
 » ἐκείνους Πατριάρχας, ὅπου ἔλαμψαν εἰς τὸν ἀπο-
 » στολικὸν τῶν Ἱεροσολύμων Θρόνον, ἀπὸ τὸ γένος καὶ

» σειράν της, τὸν αἰδιμον λέγομεν Θεοφάνην, τὸν περί-
 » φημον Παΐσιον, οὗ τὰς ἐναρέτους πράξεις οἶδε καὶ
 » ἐδοκίμασε καὶ αὐτὸ τὸ θεοφρούρητον βασιλεῖον τῆς Ῥωσ-
 » σίας, καὶ σχεδὸν διὰ τὸ λαμπρὸν γένος σας, ὅπου ἕως
 » τὼ ρ α κ ο σ μ ε ἰ καὶ λαμπρύνει τοὺς θεοβαδίσους τούτους
 » τόπους μὲ Ἀρχιερεῖς, μὲ Πρωτοσυγκέλους
 » καὶ μὲ λοιπὰ ὑποκείμενα ἄξια, ἐπαρακινήθημεν
 » καὶ ἡμεῖς νὰ γράψωμεν... »

Ἐκ τῶν δύο τούτων ὁ Πατριάρχης Θεοφάνης παρὰ τὰ
 πολλὰ καὶ μεγάλα εὐεργετήματα, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται
 ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου, εὐηργέτησε τὸν Πανάγιον Τάφον,
 ὠκοδόμησεν ἰδίᾳ δαπάνῃ τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει ἱερὰν Μοῆν
 τοῦ Καρακάλου μέχρι τοῦδε καλυμμένην, καὶ τὸν ναὸν τῆς
 ἐν τῷ Αἰγίῳ τῆς Πελοποννήσου Μοῆς τῶν Ταξιάρχων. Ὁ
 δὲ Μητροπολίτης Μονεμβασίας, Νεόφυτος Καρακάλος, ὠκο-
 δόμησε τὸ 1644 τὸν ἐν Δημητσάνῃ ἔτι καὶ νῦν σωζόμενον
 ναὸν τῶν Ταξιάρχων. Ἄλλος Ἀρχιερεὺς Καρακάλος τὸν
 νεώτερον ναὸν τῆς Μοῆς τοῦ Φιλοσόφου. Ἄλλος Ἀρχιε-
 ρεὺς Λαμπάρδης ἀνήγειρεν ἐν Δημητσάνῃ τὸν πρὸ μικροῦ
 ἀνακαινισθέντα ναὸν τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἐν τῷ περιβόλῳ
 τοῦ ὁποίου κεῖται καὶ ἡ Σχολή. Ὁ δὲ Λακεδαιμονίας Μη-
 τροπολίτης, Ἀνανίας Λαμπάρδης, εἶναι ὁ Ἀνανίας ἐκεῖνος
 ὁ μετὰ τῶν τότε Προϋχόντων τῆς Πελοποννήσου, Μπε-
 νάκη, Κρεββατᾶ, Μαυρομιχάλη, Ζαήμεν καὶ ἄλλων παρα-
 σκευάσας τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769, ἣτις δὲν ἤθελε περι-
 σταλῆ τοσοῦτον εὐκόλως, ἐὰν δὲν προελάμβανεν ἡ Τουρ-
 κικὴ ἀρχὴ νὰ κατατομήσῃ αὐτὸν τὸ 1767, φοβηθεῖσα τὴν
 ἐν Πελοποννήσῳ μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ μεγαλοφυΐαν αὐ-

τοῦ (α). Ὁ αὐτὸς οὗτος ἐνήργησε νὰ ἐπιβεβαιωθῶσι διὰ νεωτέρων Σουλτανικῶν διαταγῶν τὰ τῆς Δημητσάνης προνόμια, περὶ ὧν ἐλαλήσαμεν ἀνωτέρω· αὐτὸς ἐδαπάνησεν εἰς κατασκευὴν μακροῦ ὑδραγωγείου μετοχετεύοντος εἰς τὴν πόλιν τῆς Πατρίδος του πλέον τῆς μιᾶς ὥρας ἄφθονον ὕδωρ· δι' ἀναλωμάτων αὐτοῦ ἀνηγέρθη καὶ τὸ εἰσέτι σωζόμενον ἐν τῇ πόλει Μισθρᾶ λαμπρὸν κατάστημα τοῦ Μητροπολίτου Λακεδαιμονίας (β). Σύγχρονος καὶ ἀκόλουθος τοῦ περιωνύμου τούτου ἀνδρὸς εἰς τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769 ἀνεφάνη καὶ ὁ Μεθώνης Ἄνθιμος Καράκαλος, ὅστις ἐμβὰς εἰς τὰ τότε καταπλεύσαντα εἰς Μεθώνην Ῥωσικὰ πλοῖα, ἀπέβη τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν νῆσον Πάρον, ἔνθα συσκεφθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ συνελθόντων Ἀρχιερέων καὶ Προϋχόντων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων, ἀπῆλθεν εἰς Ῥωσίαν, ὅπου εὔρε λαμπρὰν δεξιῶσιν καὶ τιμάς. Διατρίψας δὲ ἐκεῖ χρόνον τινὰ, καὶ τυχὼν αὐτοκρατορικῆς συντάξεως, μετέβη εἰς Τεργέστην, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε τὸ 1801. Ἐκ τῆς συντάξεως, δὲ τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε παρ' ἑκατέρας τῶν δυνάμεων, τῆς τε Ῥωσικῆς καὶ Αὐστριακῆς, μέρος μὲν ἐδαπάνησε εἰς ἀγορὰν νέων ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐκδιδομένων βιβλίων, ἅτινα ἐπεμπεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Πατρίδος, τὸ πλεῖστον δὲ ἀπέστειλε καὶ

(α) Ἱστορικά τινα περὶ τοῦ Μητροπολίτου τούτου διέσωσεν ὁ Ἀμβρόσιος Φραντσῆς ἐν τῷ 4 τόμῳ σελ. 6 κ. ἐ. τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

(β) Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μανθάνομεν, ὅτι σώζεται ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀναγίου τούτου κώδιξ τῆς Μητροπόλεως, περιέχων πλείστας λόγους ἀξίας ἱστορικῆς σημειώσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκεῖνῃ δὲν ὑπάρχει Ἀρχιερεὺς, καλὸν ἦτο νὰ φροντίσῃ ἡ Κυβέρνησις, νὰ μεταφέρῃ τὸν κώδικα τούτον εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην, πρὶν ἀπολεσθῆ, ὡς πλεῖστοι ἄλλοι.

ἔδαπανᾶτο εἰς τὰς χρείας τοῦ σχολείου καὶ εἰς τοὺς ἐνδεεῖς τῆς Πατρίδος του. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνεφάνη ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο πολλάκις λόγος, καὶ ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς, ὅστις παρὰ τὰς λοιπὰς ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του εὐεργεσίας μετωχέτευσεν εἰς τὴν πόλιν ἰδίᾳ ἀδραῖ δαπάνῃ τὸ τοῦ Λουμένη ἔπονομαζόμενον ὕδωρ, καὶ ἀνήγειρε μεγάλην καὶ πολυδάπανον γέφυραν ἐπὶ τοῦ παραρρέοντος Γορτυνίου ποταμοῦ.

ΕΓΓΡΑΦΑ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ,
ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς σωζόμενα.

(Α. Βλ. σελ. 2).

ΚΥΡΙΑΛΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

**Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.**

Ἴσον ἀπαραλλάκτως τοῦ ἴσου τοῦ πρωτοτύπου πατριαρχικοῦ παλαιγενοῦς σιγγιλιώδους γράμματος, ἐκβλήθην παρὰ τοῦ παλαιοῦ καὶ ἀρχαίου κώδικος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁραθέντος παρὰ τε τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς ὑπερτελεστάτης ἱεραῖς τῶν Ἀρχιερέων Συνόδου, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ποθεινοτάτων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν καὶ κάτωθεν ὑπογραφόντων.

ΠΟΛΥΕΥΚΤΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

**Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.**

Καὶ λιμένων μὲν κατασκευαί τοῖς ἐκ πελάγους χειμαζομένοις, οἰκιῶν τε καταστάσεις πρόξενοι ὑποδοχῆς, τᾶλλα τε ὅσα τοῖς ἀνθρώποις ἐπινενόηται πρὸς ἐπικουρίαν τῶν ἐνοχλούντων, πρᾶγμα τοῦτο λυσιτελεῖς καὶ πολλὴν ὠφέλειαν ἐμποιοῦν τοῖς περὶ ταῦτα ἐσπουδακόσιν· ἀλλ' οὐπω πάντα ταῦτα τοσοῦτον ἐπωφελεῖ, ὅσον ἱερῶν οἰκῶν

οικοδομαί και προσόδων χορηγία πρὸς τοῦτο τὴν διαμονὴν αὐτῶν διασώζουσα. Τὰ μὲν γὰρ καὶν τινα παρέχονται τὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ περὶ τὸ σῶμα, καὶ μόνον τούτου ἡ θεραπεία· ἡ δέ γε τῶν ἱερῶν σύστασις καὶ ἀμφοτέροις τὴν ἐπικουρίαν ἐπάγει. Ψυχὰς γὰρ οἰκειοῖ τῷ θεῷ διὰ πράξεώς τε καὶ θεωρίας, ὧν ἐκάτερα τῷ μονήρει βίῳ κάλλιστα κατορθοῦνται ἐκ τῆς κοσμικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀναχωρήσεως, καὶ τὰ τοῦ σώματος πάνυ ἐν ἀσφαλείᾳ τηρεῖ. Τὴν γὰρ βιωτικὴν ἀποφυγῶν αὐτοτριχυμίαν, καὶ τῇ Μονῇ προσδραμῶν, ἤδη γαληνῶ, ἐκ χειμῶνος τοῦ βίου τῷ μονήρει βίῳ καθορμιζόμενος. Τοῖς γὰρ πρὸς ταῦτα σπουδῆν ποιουμένοις συναίρεσθαι, καὶ ἡμῖν τῶν ἀναγκαίων ἂν εἴη. Συναίρεται δ' εἰς τοῦτο οὐ μόνον ὁ κοινῶν πρωτοῦργῶν τῇ χορηγίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ πᾶς τις ἄλλος, ὅς ἂν δυναθῇ τι πραγματεῦσασθαι ταῖς Μοναῖς. Ὁ δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ἂν εἴη, εἴτις τὰ προσόντα ταύταις κειμήλια ἐπασφαλῆ μένειν παρασκευάσει, τοὺς δὲ τὸ πρότερον αὐτὰς δευμαμένους, ἀκαεῖνα ταύταις ἀφιέρωσαντας εἰς ἐγκώμιον οὐκ ἔλαττον. Οἱ μὲν γὰρ προσήξαν αὐτὰς τῷ θεῷ, οἱ δὲ τὴν ἀσφάλειαν τούτων ἐπραγματεύσαντο ὅπερ οὐκ ἂν ἄλλοθεν περ γένοιτο, ἢ ἐκ χρυσοβούλλων λόγων καὶ πατριαρχικῶν σιγγιλίων, δυναμένων πολλῶν γε τῷ περιϊόντι τὰς ὁρμὰς τῶν πλεονεκτῶν ἀναστέλλειν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐταῖς παρέχειν, ὡς ἡ πρόθεσις ἦν ἐξ ἀρχῆς τῶν αὐτὰς δευμαμένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τιμῶν πνευματικῶν ἀξιῶσθαι δεῖ παρ' ἡμῶν, ἅτε τῆς πρὸς αὐτὰς τιμῆς ἐπὶ τὸν κτίτορα τούτων παραπεμπούσης τὸν ἔπαινον· ἐξ ὧν τὴν τε προθυμίαν αὐτῶν ἐπαυξῆσαι καὶ ἄλλους πρὸς τὸν ὁμοίον ζῆλον διερεθίσαι· εἰς τοῦτο δὲ τείνει τὰ τοῦ σκοποῦ. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ οἰκείος τοῦ κρατίστου καὶ ἀγίου μου βασιλέως καὶ αυτοκράτορος Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, τοῦ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ποθεινοτάτου υἱοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος, Κύριος Ἰωάννης Λαμπαρδόπουλος, Φιλόσοφος, Πρωτοσηκρήτης, ἅτε φύσεως ὧν ἀγαθῆς, καὶ πολλὴν περὶ τοῦ θεοῦ ποιούμενος τὴν φροντίδα, ζῆλόν τε ἀναλαβῶν ἔνθεον καὶ

διάπυρον ἔρωτα, φιλοτιμῶ χρησάμενος χειρὶ, ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων Μονὴν ἱερὰν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν, κατὰ τὴν ἐνορίαν τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας, πλησίον χώρας Δημηστάνης, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς μονοπόρου, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην τῆς ὑπεραγίας μου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἣν διὰ τὴν τοῦ φιλοσόφου ἐπωνυμίαν Μονὴν τοῦ Φιλοσόφου ἐκάλεσαν μετὰ ταῦτα, πρὸς καταμονὴν μοναζόντων ἀνδρῶν, καὶ θεῶ ἀφιερωμένων ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἕνεκα· ναὸν τε παρακείμενον καὶ φιλότιμον κατασκεύασεν ἐν αὐτῇ καὶ κελλίῳ οἰκοδομάς, καὶ ἄλλα τινὰ ἐργασάμενος πρὸς θεραπείαν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτῇ ψυχῶν· ἔτι δὲ καὶ ἱερὰ κειμήλια καὶ προσενέξεις, τὰς μὲν ἰδιοποιήσας, τὰς δὲ καὶ μετὰ ταῦτα μέλλων προσηλῶσαι ἐν αὐτῇ· ἠξίωσε τανῦν, ἵνα καὶ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος τύχη σιγγιλιώδους γράμματος ἐπὶ τῷ καθιερωθῆναι μὲν ἐπὶ Πατριαρχικῷ Σταυροπηγίῳ, εὐρίσκεσθαι δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τὴν Πατριαρχίας περιωπὴν ἀκαταδούλωτόν τε καὶ ἀκαταπάτητον ὑπὸ τε τοῦ κατὰ καιροὺς εὐρισκομένου ἐκεῖσε Μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ Λακεδαιμονίας, ὡς μηδεμίαν ἐχόντων ἐν αὐτῷ ἄδειαν, ἢ ἀνάκρισιν ποιεῖν ἢ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ τυχόν. Ἰδοὺ τὴν τούτου αἴτησιν προσδεξαμένη ἡ μετριότης ἡμῶν, ὡς θεοφιλῆ καὶ καθάπαξ σκοποῦ μετέχουσαν ἀγαθοῦ, τὸ παρὸν σιγγιλιώδες γράμμα ἐπιχορηγεῖ τῇ αὐτῇ Μονῇ· δι' οὗ δὴ καὶ διορίζεται καὶ ἀποφαίνεται, ἵνα ἡ τοιαύτη θεία Μονὴ τῆς Παναγίας μου τοῦ Φιλοσόφου, ἡ ἀρτίως ἀνεγερθεῖσα ἐκ βάθρων αὐτῶν παρὰ τοῦ προειρημένου ἄρχοντος Φιλοσόφου τοῦ Πρωτοσηκρήτου, εὐρίσκηται ἅμα τοῖς μετοχίοις αὐτῆς, ὡς ἐπὶ Σταυροπηγίῳ Πατριαρχικῷ ἀνοικοδομηθεῖσα, ὑπὸ τὸν κατὰ καιροὺς Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, καὶ μνημονεύη τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ὥστε μήτε ἄδειαν ἔχειν τὸν κατὰ καιροὺς Μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν, ἢ τὸν Ἐπίσκοπον αὐτοῦ Λακεδαιμονίας, μήτε ἕτερον τινὰ τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Μητρα-

πολιτῶν μετ' ἐξουσίας ἰδίας καὶ αὐθεντείας εἰσέρχασθαι ἐν αὐτῇ, ἱερατικόν τι διαπράξασθαι ἢ ἀπαιτεῖν τὸ σύνολον ἀπ' αὐτῆς· ἀλλὰ καθάπαξ εὐρίσκεσθαι τοὺς τοιούτους ἐκκωλυομένους, ὀφειλοντος μόνου τοῦ κατὰ καιροὺς Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου κρίνειν καὶ θεωρεῖν πᾶσαν ἐμπίπτουσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν, καὶ διορθοῦν ταῦτα κανονικῶς καὶ νομίμως, καὶ ὡς φίλον Θεῷ· οἱ δὲ ἐκεῖσε συνήθως εὐρισκόμενοι ψάλλοντες ἱερεῖς, ὑπάρχωσι καὶ οὗτοι ὡς Πατριαρχικοὶ ἐλεύθεροι καὶ ἀκαταδούλωτοι· ἔτι δὲ καὶ ἀναπαίτητοι, καὶ ἀνεξέταστοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Μητροπολιτῶν ὑπόκηνται δὲ μόνον καὶ αὐτοὶ τῇ ἡμῶν μετριότητι, καὶ τῷ κατὰ καιροὺς Πατριάρχῃ καὶ Πατριαρχικῷ Ἐξάρχῳ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀνακρίνονται, καὶ ἐξετάζονται νομίμως καὶ κανονικῶς· τὴν δὲ οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν πάντων τῆς τῆς αὐτῆς Μονῆς ἔχῃ μόνος ὁ κατὰ καιροὺς Ἡγούμενος, ὅστις καὶ ὀφείλει ἐκλέγεσθαι ἐκ μέσου τῆς ἀδελφότητος, καὶ ἀποκαθίστασθαι εἰς τὴν ἡγουμένηαν. Πρὸς τοῦτοις δὲ ὅτε χρεῖα χειροτονίας γενήσεται αὐτοῖς, προσκαλῶνται ἕνα τιὰ τῶν Ἀρχιερέων, ὃν ἂν ἐθέλωσι, σφραγίζειν καὶ χειροτονεῖν ἀναγνώσας, καὶ ὑποδιακόνους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐκτελεῖν χωρὶς τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, μηδενὸς ἐναντιουμένου περὶ τούτου ἢ ἀντιλέγοντος ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν σιγγιλιῶδες γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ Μονῇ τῆς Παναγίας μου τοῦ Φιλοσόφου, τῇ Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ.

Ἐν ἔτει ςυοβ'. μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος θ'.

*Πολύευκτος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἐν ἔτει ζρλβ'. Ἰουνίῳ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος ζ'.

*Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἐπονται 27 ὑπογραφαὶ Ἀρχιερέων.

(B. Βλ. σελ. 10).

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

Ἄρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Πάντων τῶν παρ' ἀνθρώποις ὁμολογουμένων καλῶν τὸ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως ὑπερίδρυται χρῆμα· ψυχῆς γὰρ ἐστὶ κόσμος καὶ τελειότης νοός· ὅσον τε ψυχὴ ὑπερανέστηκε σώματος, τοσοῦτον ἀπάντων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὸ τῆς παιδείας χρῆμα πλεονεκτεῖ καὶ ὑπέρκειται· ταύτη τοι καὶ περισπούδαστον παρὰ πάντα τοῖς εὖ φρονούσι κέκριται πάντως, ἅτε συμπληρωτικὸν τῆς κατὰ λόγον καὶ γνῶσιν ἐνεργείας. Διὸ καὶ ὅσοι τῷ ἀξιεράστῳ τούτῳ συνεργούσι χρήματι, μεγάλων ἐπαίνων καὶ ἀντιμισθιῶν παρὰ τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐπάξιοι κρίνονται· καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν ἐγχειρήματα καὶ σπουδάσματα, ὡς καθ' ὑπέρτερον λόγον θεοφιλῆ καὶ ψυχοσωτήρια τυγχάνοντα, ὅποτε προσκομισθεῖεν τῇ προνοίᾳ καὶ ἀντιλήψει τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, οὐ μόνον ἀποδοχῆς ἀξιοῦται, ἀλλὰ καὶ γράμμασι πατριαρχικοῖς ἐπικυροῦνται καὶ βεβαιοῦται πρὸς διηγεκῆ διαμονὴν αὐτῶν καὶ συντήρησιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ὡς ἔγνωμεν ἤδη καὶ ἐβεβαιώθημεν, ἐν τῇ κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀρχιεπισκοπῇ, καὶ χώρα Δημητσάνῃ, μὴ οὔσης πρῶτον Σχολῆς ἑλληνικῶν μαθημάτων, θείῳ κινήθentes ζήλω οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας ὀρμώμενοι δύο οὔτοι ὀσιώτατοι μοναχοί, ὅτε Γεράσιμος καὶ Ἀγάπιος, ὡς τῶν τῆς παιδείας καλῶν ἱκανῶς γεγευμένοι, καὶ ἅμα πρὸς εὐκοσμίαν καὶ ὠφέλειαν ἀπιδόντες τῶν πατριωτῶν αὐτοῖς χριστιανῶν, καὶ δὴ καὶ τῇ ἐνεγκαιμένη τοὺς καρπούς τῶν ὧν κατεβάλλοντο πρὸς παιδείαν πόνων προσενεγκεῖν εὐγνωμόνως σπουδάσαντες, ἔγνωσαν συστήσασθαι φροντιστήριον τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, εἰς γύμνασιν τῶν ἐν αὐτῇ νέων προκοπῆν τε καὶ ἐπίδοσιν. Καὶ δὴ δι' ἰδίων μόχθων καὶ ἀναλωμάτων οἰκίαν

ἀνοικοδομησάμενοι πρὸς οἴκησιν διδασκάλων ἅμα καὶ μαθητῶν ἀποχωρῶσαν, κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν Δημητσάναν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας μάρτυρος Κυριακῆς, ἀνεδέξαντο προθύμως τὸ τῆς διδασκαλίας ἔργον, καὶ τοὺς ἔρωτι προσφοιτῶντας παιδείας ἀποδεχόμενοι, τὰ ἐγκύκλια τῶν μαθημάτων ἐπιμελῶς διδάσκουσι καὶ παιδεύουσι, ἔνθεν τοὶ συνέρρουσαν ἐς δεῦρο μαθηταὶ περὶ τοὺς τεσσαράκοντα, φιλοπόνως ἐγκείμενοι τοῖς μαθήμασιν, ὥστε καὶ ἐλπίδας ὑποφαίνεσθαι χρηστάς, Θεοῦ συναιρομένου, οὐ μικρὰν προσγενέσθαι κακ τούτου ὠφέλειαν. Οὕτω γοῦν εὐοδωθέντος σὺν Θεῷ τοῦ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου, πρόνοιαν ποιούμενοι οἱ ῥηθέντες δύο μοναχοὶ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ βέβαιον αὐτῷ ἐκ παντὸς τρόπου μηχανώμενοι, προσδραμόντες τῇ προνοίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀνέθεντο τὸ αὐτὸ φροντιστήριον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνου, καὶ ἐδέθησαν θερμῶς ἀντιλαβέσθαι τούτου διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰσχύος, μήπω τὸ πάγιον ἐσχηκότος, καὶ τῷ χρόνῳ παραπέμψαι ἀδιαλώθητον, ἀνώτερόν τε πάσης ἐπηρείας, καὶ χειρῶν ἀδίκων ὑπέρτερον ὥστε μετὰ τὴν τελευτὴν ἑκατέρου τούτων μηδεμίαν ἔχειν μετοχὴν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, μηδ' ἀντιποιήσασθαι τούτου δύνασθαι· διαμένειν δ' ἐς αἰεὶ τὸ αὐτὸ φροντιστήριον, καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι τῆς κοινότητος τῆς ῥηθείσης χώρας Δημητσάνης πρὸς κοινὴν τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν ὠφέλειαν. Ὅθεν εὐμενῶς ἀποδεξάμενοι τὴν θερμὴν αὐτῶν αἴτησιν, καὶ ἐπαινέσαντες τὸν τοιοῦτον ἔνθεον αὐτῶν ζῆλον, ἔγνωμεν κοινῇ συνοδικῇ διαγνώσει ἐπισυστήσασθαι τοῦτο διὰ πατριαρχικῷ συνοδικῷ ἡμῶν γράμματος· καὶ ὁ γὰρ γράφοντες ἀποφανόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ νεωστὶ συγκροτηθὲν εἰρημένον φροντιστήριον τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, καὶ ἀρτίως ἀνοικοδομηθὲν

ὑπὸ τῶν εἰρημένων δὺν ὀσιωτάτων μοναχῶν, τοῦ τε Γερασίμου καὶ τοῦ Ἀγαπίου, ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς κατὰ τὴν χώραν Δημητσάναν, ὑπάρχει καὶ λέγεται διὰ παντὸς σχολεῖον τῆς αὐτῆς χώρας Δημητσάνης εἰς γύμνασιν καὶ παιδείαν τῶν ἐν αὐτῇ εὐσεβῶν παίδων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἀλλαχόθεν ἔρωτι παιδείας προσφοιτώντων. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν περίεστιν ἑκάτερος τούτων τῶν μοναχῶν, ἔχη προϊστάσθαι τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἐπιμελῶς, καὶ φροντίζειν τῆς συστάσεως καὶ αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ, θανόντων δὲ μηδεμίαν ἔχωσι μετοχὴν ἐν αὐτῷ οὔτε οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι αὐτῶν, οὔτε μὴν ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει, ἀλλὰ διαμένη κτῆμα τῆς κοινότητος τῆς ῥηθείσης χώρας Δημητσάνης, τὴν ἀναφορὰν ἔχον πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον τοῦτον ἀποστολικὸν πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον· ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσαπερ ἂν προσκτῆσθαι κτήματα καὶ ἀφιερῶματα τὸ αὐτὸ σχολεῖον, ὑπάρχωσι κάκεινα ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πρὸς κυβέρνησιν καὶ σύστασιν αὐτοῦ· ἐφ' οἷς ἔχωσι καθίστασθαι καὶ ἐπιτροποὶ ἐκ τῶν χρησίμων προεστώτων καὶ γερόντων τῆς αὐτῆς χώρας, καὶ συμφροντίζειν μετὰ τῶν αὐτῶν δὺν ὀσιωτάτων μοναχῶν τῆς συστάσεως καὶ αὐξήσεως αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ποιῆσθαι πρόνοιαν, ὅσα πρὸς σύστασιν ἀφορᾷ τοῦ αὐτοῦ σχολείου, ὅπερ διαμένον ἐλεύθερον καὶ ἀνεπηρέαστον παρά τε τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, καὶ παρά παντὸς ἄλλου προσώπου, ἔχη ἐς αἰεὶ τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, ὡς ἂν διενεργουμένης ἐν αὐτῷ διηνεκῶς τῆς διδασκαλίας, ἐπιγίγνηται καρπὸς προκοπῆς καὶ ἐπιδόσεως ἐν μαθήσει πρὸς κοινὴν τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν ὠφέλειαν. Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων ἐθελοκακῶν, τολμήσῃ διασεῖσαι τὰ περὶ τοῦ σχολείου τούτου, καὶ προξενῆσαι κώλυμά τι καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐλπίζομένην κοινὴν τῶν Χριστιανῶν ὠφέλειαν, ὁ τοιοῦτος ὡς μισόκκαλος καὶ μισάδελφος καὶ ἀθεόφοβος, ἀφωρισμένος εἶη παρά τῆς

ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἐνός τῆ φύσει ἀγίου Θεοῦ, καὶ κατηραμένους καὶ ἀσυγχώρητους, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος, καὶ πάσαις ταῖς πνευματικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεένης. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν βεβαιωτήριον σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κὰν τῷ Ἰερῷ κἀδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐπεβραβεύθη τῇ νεωστὶ ἀνοικοδομηθείσῃ Σχολῇ τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων κατὰ τὴν χώραν Δημητσάναν ἐν τῷ περιθόλῳ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Κυριακῆς.

Ἐν ἔτει αψξθ'. κατὰ μῆνα Μάϊον ἐπινεμήσεως β'.

*Θεοδόσιος ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἔπονται 17 ὑπογραφαὶ Ἀρχιερέων.

(Γ. Βλ. σελ. 12)

ΓΑΒΡΙΗΛ

ΕΛΕΦ ΘΕΟΥ

*Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἐξύμνηται καλὰ, καὶ ἀφθόνοις τοῖς λόγοις παραδεδώκασι, ὅποση τις τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ προσγίνεται ἢ ἐκ τῶν μαθημάτων ὠφέλεια, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οὐδὲν ἂν ἄτοπον εἶημεν πεπραχότες, ἢ βραχέα τινα ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς παιδείας τῷ λόγῳ ἐπέλθοιμεν. Αὕτη καὶ γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν ἐνύλων τὰς φύσεις ἡμᾶς ἐκδιδασκομένη, δι' αὐτῆς τὰ σχήματα ἀπὸ τῆς ὕλης τῷ νοῖ ἀφαιρούμενοι, φιλοσοφοῦσι τὰ περὶ τούτων μαθηματικῶς ἄνθρωποι, ταύτη ἀναφέρεται ἢ τῶν αὐλῶν μᾶθησις, ἀπὸ ταύτης ἐπὶ πάντων τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας ἡμῖν αὐτοῖς περιποιού-

μεθα, αὕτη ἐστὶν ἡ τὴν διάγνωσιν τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τοῦ φαύλου ἡμῖν περιποιῶσα, τὰ τε ἦθη καταρτίζουσα καὶ κοσμοῦσα, καὶ τῶν ἀλόγων παθῶν κρείττους τῇ φρονήσει ἀποδεικνύουσα· ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδάσκονται ἄνθρωποι, πῶς τέκνοις, πῶς δούλοις, πῶς τοῖς οὐσι χρηστέον ἐστί, καὶ ὄλως πῶς δεῖ οἶκον οἰκονομεῖν, πῶς πόλεις, καὶ πῶς ἀρχὰς διοικητέον· παρ' αὐτῆς τὰ ἱερά τῆς ἐκκλησίας μυστήρια μυσούμενοι, εἰς τὸν εὐσεβῆ παιδευόμεθα λόγον· συνελόντι δ' εἰπεῖν, αὕτη ἐστὶν, ἣτις τοὺς ἀνθρώπους ὁμοίους τῷ Θεῷ εἰς τὸ δυνατὸν ἀπεργάζεται. Τοιούτου οὖν μεγίστου καὶ θεοῦ ἀγαθοῦ γυμναστήριον, σχολεῖον φαμέν, μὴ πρότερον ὄν, ἑλληνικῶν μαθημάτων, συνεστήσαντο ἐν τῇ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ χώρα Δημητσάνῃ, θεῖω ζήλω κεκινημένοι δύο ὁσιώτατοι μοναχοὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀρμώμενοι χώρας, Γεράσιμὸς τις καὶ Ἀγάπιος, φιλοπάτριδες ὄντες, καὶ τῆς παιδείας ἱκανῶς μετεिल्φότες, ἐξ ἰδίων μόχθων καὶ ἀναλωμάτων οἰκίαν οἰκοδομησάμενοι ἱκανὴν τε καὶ ἐπιτηδείαν μαθηταῖς τε καὶ διδασκάλοις ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας μάρτυρος Κυριακῆς, ὡς ἔγνωμεν καὶ ἐβεβαιώθημεν ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας κατεστρωμένου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος, ἐκδομένου κατὰ τὸ παρεληλυθὸς χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐξηκωσὸν ἔννατον σωτήριον ἔτος, κατὰ μῆνα Μάϊον ἐπινεμήσεως δευτέρας ὅπερ καὶ φέροντες καθυπέβαλον μετὰ πάντων τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ πραγμάτων ὑπὸ τὴν πρόνοιαν καὶ ἐπίσκεψιν τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὅπως ἐλευθέρως διοικῶνται οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου τούτου ὑπὸ τῶν διδασκάλων, καὶ μετὰ τὴν ἀποθίωσιν τῶν εἰρημένων ὁσιωτάτων κτιτῶρων μηδεὶς τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων αὐτῶν τολμήσῃ κατὰ τι ἐνοχλῆσαι τῇ σχολῇ ταύτῃ λόγῳ κληρονομίας· ἀλλὰ μήτε ὁ κατὰ καιρὸν Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐνοχλῆ αὐτῇ δι' οὐδεμίαν πρόφρα-

σιν καὶ αἴτιον, ἢ μετὰ θάνατον αὐτῶν ἀπαιτῆ τι δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ λέγεται τῆς κοινότητος τῆς χώρας Δημητσάνης πρὸς παιδείαν καὶ γυμνασίαν καὶ μάθησιν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν αὐτῶν καὶ οἱ κατὰ καιροὺς προεστῶτες τῆς χώρας ταύτης ἐπισκέπτωνται καὶ βοηθῶσιν αὐτῷ ἐπὶ παντός τρόπου, πρόνοιαν καὶ ὑπὲρ τῶν διδασκάλων ποιούμενοι, ἦν ποτέ τινα ἴδωσι στερούμενον, καὶ τὰ καθάπαξ ἀφιερωνέοντα τῇ σχολῇ ταύτῃ μένωσιν ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων τῶν ἀφιερωσάντων, καὶ παρὰ παντός προσώπου. Ταῦτα μὲν οὖν περιέχει τὸ ῥηθὲν ἐν τῷ κώδικι σιγγίλιον. Ἦδη δὲ θάτερος τῶν κτιτόρων μοναχῶν, ὁ Ἀγάπιος, παραστὰς ἐν συνόδῳ, ἀνήγγειλεν, ὅτι τὸ ῥηθὲν σιγγιλιῶδες τοῦ σχολείου τούτου γράμμα, ἐν τῇ προλαβούσῃ, Κύριος οἷς οἶδε κρῖμασιν, ἀνωμαλίᾳ τῆς Πελοποννήσου, ἀπωλέσθη, καὶ συνδιεφθάρη μετὰ τοῦ σχολείου ὑπὸ τῶν Ἀλβανιτῶν· εἶτα δὲ μικρὸν ἡσυχάσαντος τοῦ τόπου ἐκείνου, καιροῦ λαθόμενοι οἱ αὐτοὶ κτίτορες τῇ συνδρομῇ καὶ βοηθείᾳ φίλων καὶ συμπατριωτῶν, ἐκόσμησαν, περιποιησάμενοι τὸ σχολεῖον τοῦτο καὶ ἀνεκτίσαντο. Ἀλλὰ θατέρου, τοῦ Γερασίμου, ἀποθανόντος, ὁ Ἀγάπιος οὗτος τῆς διαμονῆς καὶ ἀσφαλείας φροντίζων τοῦ σχολείου τούτου, θερμῶς ἐδεήθη ἀνακαινισθῆναι τὸ ῥηθὲν ἐν τῷ κώδικι περὶ τούτου σιγγίλιον, καὶ ἐπιβραβευθῆναι αὐτῷ τὴν προστασίαν καὶ διαφένδουσιν τοῦ οἴκουμενικοῦ ἡμῶν τούτου θρόνου. Καὶ δὴ τὴν δέησιν αὐτοῦ, εὐλογον οὔσαν, εὐμενῶς ἀποδεξάμενοι, κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει, ἔγνωμεν ἀνανεώσασθαι καὶ ἐπικυρῶσαι τὸ ῥηθὲν σιγγιλιῶδες γράμμα. Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ῥηθὲν σχολεῖον τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὸ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς κατὰ τὴν χώραν Δημητσάνας, τὸ πρὸ χρόνων συγκροτηθὲν καὶ οἰκο-

δομηθὲν δι' ἰδίων μόχθων καὶ ἀναλωμάτων παρὰ τῶν ὀσιωτάτων μοναχῶν, Γερασίμου τε καὶ Ἀγαπίου, ἤδη δὲ καὶ αὐτὸς κατασκευασθὲν δι' ἐπιμελείας καὶ μόχθων τῆς αὐτῶν ὀσιότητος, καὶ διὰ βοήθειας καὶ ἐλέου φίλων καὶ συμπολιτῶν αὐτῶν, ὑπάρχει καὶ λέγεται εἰς αἰεὶ σχολεῖον τῆς ῥηθείσης χώρας Δημητσάνης πρὸς παιδείαν καὶ μάθησιν τῶν ἐν αὐτῇ εὐσεβῶν παιδῶν, καὶ τῶν ἀλλαχόθεν ἔρωσι παιδείας προσερχομένων· οὐπερ ἔχη προΐστασθαι καὶ φροντίζειν ἐπιμελῶς περὶ τῆς συστάσεως καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ ὃ ἔτι περιῶν τῶν εἰρημένων μοναχῶν, Ἀγάπιος· ἐπειδὴν δὲ καὶ οὗτος ἀποθάνῃ, μηδεμίαν ἔχουσι μετοχὴν ἐν αὐτῷ οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι αὐτοῦ, ὥσπερ μηδὲ οἱ τοῦ προαποθανόντος συγκλίτορος Γερασίμου, μήτε ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει· ἀλλὰ διαμενῆ κτήμα τῆς κοινότητος τῆς ῥηθείσης χώρας Δημητσάνης, τὴν ἀναφορὰν ἔχον πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον τοῦτον ἀποστολικὸν πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσα περ προσκτῆσεται κτήματα καὶ ἀφιερώματα τὸ αὐτὸ σχολεῖον, ὑπάρχουσι κἀκεῖνα ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πρὸς κυβέρνησιν καὶ σύστασιν αὐτοῦ· ἐφ' οἷς ἔχουσι καθίστασθαι καὶ ἐπίτροποι ἐκ τῶν χρησίμων προσεστώτων καὶ γερόντων τῆς αὐτῆς χώρας, καὶ συμφροντίζειν μετὰ τοῦ ῥηθέντος ὀσιωτάτου μοναχοῦ Ἀγαπίου τῆς συστάσεως, καὶ αὐξήσεως αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅσα πρὸς σύστασιν ἀφορᾷ τοῦ αὐτοῦ σχολείου· ὅπερ διαμένον ἐλεύθερον, καὶ ἀνεπηρέασον παρὰ τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου προσώπου, ἔχη εἰς αἰεὶ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν. Ὅστις δ' ἂν καὶ ὅποιος τῶν ἀπάντων ἐθελοκακῶν, τολμήσῃ διασεῖσαι τὰ περὶ τοῦ σχολείου τούτου, καὶ προξενῆσαι κώλυμά τι καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐλπίζομένην κοινὴν τῶν χριστιανῶν ὠφέλειαν, ὁ τοιοῦτος, ὡς μισόκαλος καὶ μισάδελφος, ἀφωρισμένος εἶη παρὰ τῆς μακαρίας καὶ ζωοποιῦ καὶ ἀδαιρέτου ὁμοουσίου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου

θεοῦ, κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος, καὶ πάσαις ταῖς πνευματικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεένης. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν βεβαιωτήριον ἐν μεμβράναις γράμμα, κατασφωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐπεβραβεύθη εἰς τὴν παροῦσαν Σχολὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων κατὰ τὴν χώραν Δημητσάναν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας μάρτυρος Κυριακῆς.

Ἐν ἔτει σωτηριῶ χιλιστοῦ ἑπτακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ τρίτῳ κατὰ μῆνα Ἰούλιον, ἐπινεμήσεως ἁ.

*Γαβριὴλ ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἔπονται 12 ὑπογραφαὶ Ἀρχιερέων.

(Δ. Βλ. σελ. 12)

Ὁ Μεθώνης Ἀνθιμος ἐπιθεβαιοῖ.

Ὁ Δημητσάνης Ἀμβρόσιος ἐπιθεβαιοῖ.

Κοινῇ γνώμῃ ὅλων τοῦ χωρίου μας, πρῶτον ὄλων τῶν ἱερέων, ἔπειτα καὶ ὄλων τῶν κοσμικῶν, ἐπαρακινήσαμεν τὸν Χ. Γεράσιμον, μὲ ἰδικήν του οἰκονομίαν καὶ ἔξοδα νὰ κτίσῃ σχολεῖον μέσα εἰς τὸ χωρίον μας, καὶ ἀκόμη μὲ ἰδικά του ἔξοδα καὶ οἰκονομίαν νὰ τὸ προικίσῃ μὲ ὅ,τι προαιρεῖται, μαζὺ μὲ τὸν κατὰ πνεῦμα ἀδελφόν του, Κ. Ἀγάπιον, καὶ διδάσκαλον· καὶ διὰ τὴν τήσιν του καλοκάγαθιαν καὶ ἀγάπην, ὅπου ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς, ὑποσχόμεθα ὅλοι ἡμεῖς οἱ συμπατριῶται ἐνώπιον τοῦ ἁγίου Θεοῦ, ἀπὸ πέντε ἀνθρώπων τοῦ σχολείου, λέγομεν ἀπὸ τὸν Χ. Γεράσιμον καὶ ἀπὸ τὸν διδάσκαλον Κ. Ἀγάπιον, ὅπου θὰ παραδίδῃ τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, καὶ ἀπὸ ἄλλον διδάσκαλον, ἂν βάλλουν νὰ παραδίδῃ κοινὰ, καὶ τὸν πνευματικὸν τοῦ σχολείου διὰ νὰ ἐξομολογῆται ὅποιος θέ-

ἄλλοι εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου μας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸν ἱερέα, ὅπου θὰ εὐλογῇ τὸ σχολεῖον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πέντε ὅσοι ἤθελεν εὐρεθῶν εἰς αὐταῖς ταῖς ἐπιστήμαις, ὅσον στέκεται τὸ χωρίον καὶ τὸ σχολεῖον μας, νὰ μὴ πάρωμεν μῆτε χαράτσι, μῆτε ἄλλο δόσιμον βασιλικόν, μῆτε ἂν ἀκολουθήσῃ κἀγένα ἔξοδον τοῦ χωρίου πώποτε. Καὶ οἱ μεταγενέστεροι νὰ ποιήσουν ὁμοίως· εἰ δὲ καὶ δὲν στέρξουν εἰς τὴν ἄνω ὑπόσχεσιν, νὰ ἦναι ἀναπολόγητοι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐνώπιον Θεοῦ αὐτοὶ καὶ ἡμεῖς ὅλοι. Καὶ διὰ τὰ κοινὰ μαθήματα νὰ πληρῶνουν ὅσοι ἔχουν κατάστασιν τὸν διδάσκαλον τῶν δὲ χηρῶν καὶ ἀδυνάτων τὰ παιδιὰ νὰ μὴ πληρῶνουν τίποτε, νὰ διαβάξουν ἀδωροδοκῆτως. Ὅστις δε φανῇ ἐναντίος τοῦ παρόντος θεϊκοῦ ἔργου, νὰ ἦναι ὑπόδικος τῆς αἰωνίου ἀράς, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ δημοκατάρατος.

αψή. Μαρτίου 5 Δημητσάνα.

Ἐμμανουὴλ ἱερεὺς καὶ Οἰκονόμος ὑπόσχομαι.

Ἰωάννης ἱερεὺς καὶ Πρωτοπαπᾶς ὑπόσχομαι.

Χριστόδουλος ἱερεὺς ὑπόσχομαι.

Σακελλάριος ὑπόσχομαι.

Νικόλαος ἱερεὺς ὑπόσχομαι.

Ἀναστάσιος ἱερεὺς ὑπόσχομαι.

Παπᾶ Γιάννης τοῦ παπᾶ Κωνσταντῆ ὑπόσχομαι.

Ἔπονται καὶ ὑπογραφαὶ 35 προκριτωτέρων πολιτῶν.

(Ε. Βλ. σελ. 13)

1793 Ἰουνίου 20. Συνήχθημεν οἱ κάτωθεν εὐρεθέντες ὑπογεγραμμένοι καὶ ἐπικυροῦμεν καὶ βεβαιῶνομεν τὰ ὀπισθεν γεγραμμένα, ὅτι πέντε ἄνθρωποι τοῦ σχολείου νὰ ἦναι ἀσύδοτοι ἀπὸ κάθε βασιλικόν καὶ κοινόν τοῦ χωρίου μας δόσιμον. Ἀκόμη ἀποφασίζομεν κοινῇ γνώμῃ καὶ θέλομεν, ὅτι καὶ ὅσα παιδιὰ τῆς Πατρίδος μας

εὐρίσκονται εἰς τὸ σχολεῖον καὶ σπουδάζουν, καὶ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ διδασκάλου, νὰ μὴν πληρώνουν μῆτε αὐτὰ χαράτσι, καὶν τε πτωχὰ ἦναι καὶν τε πλούσια, καὶ ἐπικυροῦμεν καὶ βεβαιώνομεν ἰδιοχειρῶς μας· καὶ ὅσοι παραβοῦν τὰ ὅπισθεν γεγραμμένα; καὶ τὰ ἄνωθεν, νὰ ἦναι ὑπόδικοι τῆς αἰωνίου ἀρᾶς.

Χριστόδουλος ἱερεὺς καὶ Οἰκονόμος ὑπόσχομαι.

Γεώργιος ἱερεὺς ὑπόσχομαι.

Νικήτας ἱερεὺς ὑπόσχομαι.

Παναγιώτης ἱερεὺς καὶ Σακελλάριος ὑπόσχομαι.

Νικόλαος ἱερεὺς καὶ Πρωτοπαπᾶς.

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ 19 προκριτωτέρων πολιτῶν.

(Ζ. Βλ. σελ. 17)

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

Ἄρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἔθος καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις καθέστηκε καὶ ἔργον προσοφειλόμενον, γράμμασιν ἐκκλησιαστικοῖς ἐφοδιάζειν καὶ συνιστᾶν τοὺς δεδοκιμασμένους καὶ ἀξίους εἰς ὠφέλειαν τῆς ψυχικῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας, καὶ εὐπαιδευσίᾳ τῇ καθηκούσῃ καὶ ἡθῶν κοσμιότητι κεκοσμημένους, καὶ δυναμένους διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὠφελῆσαι πολλούς. Τοὺς γὰρ κοπιῶντας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ τῶν πρεσθυτέρων διπλῆς ἀξιοῦσθαι τιμῆς τὸ ἀποστολικὸν ἀποφαίνεται λόγιον τοὺς μὲν ἀπηκριβωμένους πρὸς ἀρετὴν καὶ κατάσασιν κρείττονός βίου καινωφελεῖς τε τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι, καὶ χρησίμους τελούντας ἔντε τῷ λέγειν καὶ πράττειν, καὶ συνελόντι φάναί, τῷ κατ' αὐτοὺς ὑποδείγματι πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν, γεραίρειν οἷδε τὸ περιούσιον ἕψος τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διδασκαλικῷ πλουτοῦντας ἀξιῶματος πάντως καθ'

ὑπέρτερον λόγον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀπολαμβάνειν γερῶν ἐπάναγκες. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἔγνωμεν καὶ ἐβεβαιώθημεν, ὡς ὁ ὀσιώτατος καὶ λογιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κύρ Ἀγάπιος ὑπάρχει ἀνὴρ τίμιος, σεμινοπρεπής, πεπαιδευμένος καὶ ζηλωτῆς τῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας, διδάσκων ἀποστολικῶς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ εἰς τὰς κατὰ μέρος τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἔργον μόνον ποιούμενος τὴν τῶν χριστιανῶν ὠφέλειαν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν· διὰ τοῦτο δεῖν ἔγνωμεν συστήσασθαι αὐτὸν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ συστατικοῦ καὶ ἐπιβεβαιωτηρίου γράμματος. Τοῦτου χάριν γράφοντες, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ ῥηθεις ὀσιώτατος καὶ λογιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κύρ Ἀγάπιος, ὡς ἄξιός ὢν, ἔχη τὴν παρ' ἡμῶν ἄδειαν ἐκτελεῖν πάντα τὰ ἱερατικὰ ἀκωλύτως, ὅπου ἂν προσκληθῆ, τῇ εἰδήσει καὶ τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν προϊσταμένων, διδάσκειν τε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐλευθέρως, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν εὐπαρρησιάζουστος κηρύττειν θεῖον καὶ ἱερὸν κήρυγμα ἐν ὁποῖα τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν τύχοι, πρὸς διόρθωσιν ἡθῶν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ χριστωνύμου πληρώματος· καὶ δέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ βάρη ἀνερευνᾶν τῶν καρδιῶν τῶν πρὸς αὐτὸν μετ' εὐλαθείας καὶ πίστεως προσερχομένων χριστιανῶν, καὶ κατάλληλα αὐτοῖς ἐπάγειν τὰ φάρμακα, ὥστε γίνεσθαι τὰ πάντα τοῖς πᾶσι κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ἵνα τοὺς πάντας ἢ πλείονας κερδίσῃ ἐπωφελῶς τε καὶ ἐπιστημόνως. Ἐντελλόμεθα δὲ πατρικῶς, καὶ συμβουλευόμεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖσι καὶ ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς εὐχετικῶς, ὅπως γινώσκοντες τὸν ῥηθέντα ἱεροδιδάσκαλον κύρ Ἀγάπιον τοιοῦτον, ὡς ἀνωτέρω ἀπεφήναμεν, τιμᾶτε καὶ ἀγαπᾶτε αὐτὸν, καὶ δι' εὐφήμου γλώττης ἄγγητε, καὶ ἐν ὑποδοχῇ ἔχητε, καὶ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ δεξιῶσιν καὶ περιπόλησιν εὐγνωμόνως παρέχετε, καὶ φιλοφρόνως ὑπέικοντες εὐπειθῶς τῇ Πατριαρχικῇ ἡμῶν καὶ Συνοδικῇ

προτροπῇ καὶ παραινέσει, πλείστην ἐχούση τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ ἄγρυπνον τὸ ὄμμα ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν ἀνεσεῶς τε καὶ σωτηρίας, καὶ βραβεύουσα καὶ ἀξιούση διπλῆς τῆς τιμῆς τοὺς κοπιῶντας ἐν λόγοις τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Εἰς γοῦν τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν συστατήριον γράμμα, καὶ ἐδόθη τῷ ῥηθέντι ἐν ἱερομονάχοις ὀσιολογιωτάτῳ κυρ Ἀγαπίῳ.

Ἐν ἔτει αψψς'. μηνὶ Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος ε'.

(H. Bλ. σελ. 18)

ΕΚ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

Ἐπειδὴ τῶν χρόνων μεταβαλλομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων παρερχομένων, καὶ τῶν τῆδε πραγμάτων οὐδὲν τὸ μόνιμον ἐχόντων, ἐδόθη οἷόν τι χρῆμα θεοσδοτον τοῖς ἀνθρώποις, τὸ γραφῇ παραδοῦναι ὅσα τε ἤκουσαν, καὶ εἶδον, καὶ ἔπραξαν ἄξια σημειώσεως, ἵνα μὴ τῷ μακρῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, ἀλλὰ μένωσιν ἰστάμενα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· τούτου ἕνεκα καὶ ἡμεῖς τὸν παρόντα κώδικα ἐξεθέμεθα, καταγράφοντες πάντα τὰ ἀφιερώματα, βιβλία, χρήματά τε καὶ κτήματα, τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ Σχολῆς εὑρισκόμενα τὸ γε νῦν ἔχον, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ διηνεκῆς μνήμην. Πρὸς τούτοις καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωσάντων καὶ βοηθησάντων, ἅπερ καταγράψοι Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν σωζομένων.

Διὰ προτροπῆς τοῦ Χ. Γερασίμου.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Κύριος Ἐφραὶμ, ἀφιέρωσε γρόσια πεντακόσια, ἅτινα εὑρίσκονται ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ βουφρέτι τῶν γουναράδων, καὶ λαμβάνει τὸ σχολεῖον τὸ κατ' ἔτος διάφορον.

Ὁ Κύριος Ἰωάννης ὁ Μαῦρος, καὶ Κύριος Ἰωάννης Κανναῶς, γυναικάδελφος αὐτοῦ, ἀφιέρωσαν ἕκαστος ἀνά 500 γρόσια, τὰ ὅποια ἔδωκαν αὐτοὶ σὺν τόκῳ τῷ Εὐαγγελινῷ Μπαλτανεζῆ.

Διὰ συνδρομῆς τοῦ Χ. Ἀγαπίου.

Ὁ συμπολίτης ἡμῶν Χ. Θεοδωρῆς ἐν Κωνσταντινουπό- λει ἀφιέρωσε	γρόσια	1000
Ὁ Κύριος Νικήτας, γαμβρὸς αὐτοῦ	—	1000
Γρηγόριος Ἱερομόναχος, ὁ ἐν Ὑδρα οἰκῶν	—	2000
Ἰάκωβος ὁ Ναυπλίου	—	500
Γρηγόριος ὁ Ναυπλίου	—	500
Ὁ συμπολίτης ἡμῶν Γρηγόριος Σμύρνης	—	500
Ἀπὸ τὰ ἄνωθεν γρόσια εὐρίσκονται δάνεια δι' ὁμολογιῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἁγίου Δημητσάνης γρόσια 3500, καὶ εἰς τὸ κοι- νὸν τῆς πατρίδος μας Δημητσάνης 1000 γρόσια δι' ὁμολογιῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια λαμβάνει μέχρι τοῦδε τὸν ἐτήσιον τόκον ὁ διδάσκαλος διὰ ζωτροφίαν του καὶ ἄλλην του χρεῖαν.		
Ὁ συμπολίτης ἡμῶν Κύριος Ἀθανάσιος Ἱερομόναχος Βουσόπουλος, διδάσκαλος ἐν Ἀθήναις	γρόσια	500
Ὁ Κύριος Μελέτιος Ἱερομόναχος, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ Χ. Κανέλλος Καστόρχης, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ Κύριος Ἰγνάτιος Ἱερομόναχος, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ Κ. Παναγιώτης Διβέρης, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ Κ. Πέτρος Κουρῆς, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ πατῆρ Χριστόδουλος Οἰκονόμος, ὁ ἐκ Δημητσάνης	—	500
Ὁ Χ. Ἀθανάσιος, ὁ ἐκ Σμύρνης	—	500
Ὁ Χ. Γεωργίος, ὁ ἐκ Βουρλῶν	—	500

Αὐτὰ εἰσὶ τὰ μέχρι τοῦ παρόντος αἰγ'. ἔτους εὐρισκόμενα ἐν
ταύτῃ τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ τῆς Δημητσάνης χρήματα.

Τῇ αὐτῇ ἐποχῇ ἀφιέρωσεν ὁ ἅγιος Προύσης προτροπῇ τοῦ Πα-
τριάρχου Γρηγορίου γρ. 3500· ὁ δὲ συμπολίτης ἡμῶν ἅγιος Θεσ-
σαλονίκης Κύριος Ἰωσήφ γρ. 2000.

Χ. Ἀγάπιος ὑπαγορεύσας καὶ ἀρεσθεὶς, ἔγραψα
τὰ ἄνωθεν εἰς μνήμην καὶ ἀλήθειαν.

(Θ. Βλ. σελ. 30)

ΚΥΡΙΑΛΟΣ

ΒΑΣΩ ΘΕΟΥ

Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Γ Τὰς προσαγομένους αἰτήσεις τῶν εὐσεβῶν, αἷς οὐ μόνον τὸ εὐλογοφανές καὶ δίκαιον πρόσθετιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινῆ συμφέροντος ἢ ἐχέγγυος ἐπαγγελία παρομαρτεῖ, σχολείων κοινῶν σύστασιν πραγματευομένη, καὶ ἐπαύξησιν τοῦ θεοσδότου τῆς παιδείας καὶ τῆς μαθήσεως χρήματος ἀνευδοσίας προβαλλομένη, ταύτας ἀποδέχσθαι οἶδεν εὐμενῶς ἢ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ γραμμάτων αὐτῆς σιγγιλιωδῶν ἐτοίμως ἐπικυροῦν. Πρῶτον γὰρ ὡς οὐκ ἄλλως τὴν σκοπομένην ὠφέλειαν τοῖς ἰδίοις τέκνοις ἐπιμνηστεύεται ἢ κοινῆ μήτηρ καὶ τροφός, ὅσον διὰ τῆς συζάσεως καὶ ἐπισυστάσεως τῶν κατὰ μέρος φρονιστηρίων, ἀφ' ὧν, ὡς ἀπὸ πηγῶν πολυκρῶνων, προχέονται, καὶ ἀενάως μετοχτεύονται τὰ ζωήρβυτα νάματα τῆς παιδείας, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναπηγάζει μέγιστα καὶ ἐξαισία ἀγαθὰ, ἢ τῶν ἡθῶν διακόσμησις, ἢ τοῦ νοῦς τελειότης, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου διάκρισις, ἢ περὶ τὰς πράξεις οἰκονομία, ἢ τῶν ἐγκεχειρισμένων πραγμάτων ἀρίστη διοικήσις, ἢ κατὰληψις τῶν θείων γραφῶν, ἢ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ πρὸς Θεὸν ἐξομοίωσις, καὶ πάνθ' ὅσα συλλήβδην οἱ ταύτην ἐξυμνηκότες ἔκτε τῶν θύραθεν σαφῶν, καὶ τῶν πνευματεμοφόρων πατέρων καὶ διδασκάλων διαθεβαιωσάμενοι παρέδωκαν ἡμῖν, καὶ κατέλιπον. Τὶ δὴ ἡμῖν βούλεται ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος προοιμιάζειν; ὁ λόγος δηλώσει προΐων. Ἐν τῇ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ χώρᾳ Δημητσάνῃ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας μάρτυρος Κυριακῆς τιμωμένου, δύο πρὸ χρόνων αὐτόχθονες ὀσιώτατοι μοναχοί, Γεράσιμος καὶ Ἀγάπιος, παιδείας εἰ-

ἔχοντες, φιλόκαλοι τε καὶ φιλοπάτριδες ὄντες, ἐξ ἰδίων ἀναλωμάτων καὶ πόνων συνεστήσαντο σχολεῖον ἑλληνικόν, τὸν τῆς παιδείας ἀνάφανατες πυρσὸν οὐ μόνον τοῖς παισὶ τῶν ἐγγχωρίων, ἀλλὰ καὶ τοῖς περιοίκοις, τοῖς πρότερον ἀμαθείας ζόφῳ κεκαλυμμένοις, καὶ ὡς εἶπεῖν, ἐν λειμῶνι κατὰ σκότον ἠλάσκουσι. Τοῦτο δὲ ἐκ προνοίας ἀρίστης φέροντες καθυπέβαλον τῇ προστασίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὡς εὐδηλον ἐκ τῶν ἐπιτελεσθέντων αὐτῷ ὄνω συγγιλιωδῶν γραμμῶν, ἐκδεδομένων τοῦ μὲν κατὰ τὸ παρεληλυθὸς ἀψῆθ'. σωτήριον ἔτος τῇ ἐνθέρμῳ ἀμφοτέρων αἰτήσῃ, τοῦ δὲ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν θατέρου, τοῦ Γερασίμου, ἦτοι τῷ ἀψῆγ'. ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἀοιδήμου Κυροῦ Γαβριὴλ κατ' αἴτησιν τοῦ περιλειφθέντος Ἀγαπίου, κρατυνόντων ἐπίσης τὴν σύστασιν τοῦ φροντιστηρίου, ἀποκλειόντων τῆς κληρονομίας τῶν κτιτόρων τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ συγγενεῖς, καὶ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀπαλλοτριώσιν ἢ ἀρπαγὴν τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ πραγμάτων διακωλύοντων φρικωδεστάταις ἀραις καὶ ἀλύτοις ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις. Ἄλλ' ἐν ᾧσφ. μὲν ἐν τοῖς ζῶσι διετέλου ῥι ἀειμνηστοὶ ἐκείνοι κτίτορες, ἀνεζωσμένοι πρὸς τοῖς λοιποῖς καὶ τὴν σχολαρχίαν, προῖκά τε καὶ ἀμισθὶ τὰς παραδόσεις τῶν μαθημάτων ποιούμενοι, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον ὄφελος ἀφορῶντες, καλῶς ἦν διευθυνόμενα καὶ τὰ τῆς Σχολῆς, καὶ δαψιλέστερα τὰ τῆς ἐπιδόσεως τοῖς προσερχομένοις ἐγένετο, ὥστε κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν εἰς τριάκοντα, καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐφάνη καρποφορήσασα ἐν ὅλῳ ἐκείνῳ τῷ διαστήματι· μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν αὐτῶν δυσχερεῖαι τὰ κατ' αὐτὴν περιέπεσον ποικιλαις, ὑποῤῥέοντά τε κατὰ μικρὸν, εἰς τὸ ἀνοικονόμητον σχεδὸν περιέστησαν, ὥστε μὴδ' αὐτὰς τὰς ἐτησίους τῆς διδασκαλίας συντάξεις πορίζεσθαι διὰ τὸ ὀλιγοπρόσοδον, ὃ δὴ καὶ τοῖς μαθητιῶσιν αἴτιον ζημίας κατέστη οὐ μικρὸν. Οὕτω δὴ τῶν τῆς Σχολῆς πραγμάτων ἐχόντων, κάπῃ ξυροῦ ἀκμῆς, τὸ τοῦ λόγου, καθεστῶτων, οὐδὲν ἤττον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον

ἐφάνησαν ὑποῤῥέοντα, ἀστατοῦντα, καὶ εἰς παντελεῖ χωροῦν-τα φθορὰν καὶ ἐρήμωσιν καὶ τὰ τοῦ ἐκεῖσε πλησίον κειμένου ἱεροῦ ἡμετέρου Σταυροπηγίου Μοναστηρίου, τοῦ τιμωμένου μὲν ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιλεγομένου δὲ τοῦ Φιλοσόφου. Ἀπὸ τινος γὰρ καιροῦ, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπιθέσεις τῶν ἀλλοτρίων, τὰς ἀφορήτους ἐπηρείας καὶ ἐνοχλήσεις, τὰς παρὰ τῶν παρερχομένων κακοποιῶν ἐπιφερομένας, τὰς ληστρικὰς καὶ βιαίας διαρπαγὰς καὶ κατακτήσεις τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτοῦ, ἀποχωρησάντων τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων, ἀπελείφθη μονοουχὶ ἐρημον, καὶ μόνον σχῆμα καὶ ὄνομα τὸ μοναστηριακὸν περισώζον.

Περὶ τούτων γοῦν ὅ,τε ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ ἐρχιερατικῶς προϊστάμενος θεοφιλέστατος Ἀρχιεπίσκοπος Δημητσάνης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς, Κύριος Φιλόθεος, καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης Χριστιανοὶ, περιαλγεῖς γενόμενοι, καὶ κατῴδουνοι, καὶ μήτε τὴν ἀμηχανίαν τῆς Σχολῆς καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προκύπτουσαν περὶ τὰς προόδους τῶν μαθητιώντων ζημίαν φέρειν ἔχοντες, περὶ τε τοῦ ἱεροῦ καταγωγίου τὸν προσήκοντα Χριστιανικὸν ἐνδεικνύμενοι ζῆλον, καὶ τὴν διόλου κατάπτωσιν αὐτοῦ μὴ ἤγούμενοι ἀνεκτὴν, προσέδραμον διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς τῇ φιλοστόργῳ προνοίᾳ, καὶ γενναίᾳ προστασίᾳ, καὶ ἀντιλήψει τῆς κοινῆς τῶν εὐσεβῶν μητρὸς, τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς εἰς ὄρμον γαλήνιον· καὶ ἐκτραφιδήσαντες ὁμοῦ τὰ τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ μοναστηρίου, ἐξητήσαντο ἐνθέρμως τὴν συμφέρουσαν ἑκατέρῳ σωτηριώδη διαίτησιν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐπαπειλουμένης ἔλεεινῆς πτώσεως ἀνόρθωσιν καὶ ἀνάκλησιν. Σκέψεως οὖν γενομένης συνοδικῶς καὶ ἀκριβοῦς ἐπεξεργασίας, ἐπειδὴ ἡ ἐν μέρει ἑκατέρου σύστασις καὶ διαμονὴ κατεφάνη ἀδύνατος διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων προσόδων, ἐκρίθη ἀναγκαιότατον ἐνωθῆναι τὸ ἱερὸν Μοναστήριον μετὰ τῆς τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων Σχολῆς, καὶ προσηλωθῆναι αὐτῇ ἀδιασπάστως, καὶ ὡς ἐν γινώσκεισθαι τοῦ λοιποῦ, ἀνα-

πληρουμένου τοῦ ἐλλείποντος τῇ Σχολῇ ἀπὸ τῶν τοῦ ἱεροῦ Καταγωγίου ἐτησίων προσόδων, διοικεῖσθαι τε παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς διοριζομένων ἐφόρων, καὶ ἐπιτρόπων αὐτοῦ, καὶ πλουτεῖν ὡς καὶ πρότερον τὸ τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας καὶ χάριτος γεραρὸν προνόμιον. Ὅτι δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν αὕτη διάγνωσις πανταχόθεν ἔχει τὸ εὐλογον, καὶ ὅλως ἐστὶν ἱερά καὶ σωτήριος τῇ τε Σχολῇ καὶ τῷ ἱερῷ Καταγωγίῳ αὐτόθεν εὐελεγκτον αὐτό τε γὰρ τὸ ἱερὸν Καταγώγιον τῆς ἐπαπειλουμένης καταπτώσεως ἀνώτερον διατηρηθήσεται τῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῶν διοριζομένων ἐπιτρόπων ἐπιμελείᾳ καὶ σπουδῇ, τῶν συνήθων ἐν αὐτῷ ἱεροτελεστιῶν ἐπιτελουμένων εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ψυχικὸν μνημόσυνον τῶν ἀοιδίμων αὐτοῦ κτιτόρων, αἱ τε πρόσδοι αὐτοῦ, αἱ ἐκ τῶν περισωθέντων κτημάτων ἐτησίως ἀποφερόμεναι, οὐχ ὡς ἄλλοτε ἐπὶ μάτην ἔχουσι καταδαπανᾶσθαι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἔρμαιον τοῦ τυχόντος εἶναι, καὶ ἐν μόρᾳ προκειῖσθαι διαρπαγῆς, ἀλλ' ἐπαρκέσουσι ταῖς τῆς Σχολῆς προϋργιατάταις ἀνάγκαις, εἰς τε ἄνεσιν τῶν διδασκάλων, ὠφέλειαν καὶ ἐπίδοσιν τῶν φιλομαθῶν κατοίκων καὶ περιόκων ὁμογενῶν, καὶ ἐπαύξησιν τοῦ θεοσδότου τῆς παιδείας χρήματος, ἧς οὐδὲν ἄλλο ἀνθρώπῳ λυσιτελέστερον, ἢ θεοφιλέστερον. Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ εἰρημένον ἱερὸν μονῆριον, τοῦ Φιλοσόφου ἐπιφημιζόμενον, καὶ κείμενον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δημητσάνης, ὑπάρχη ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ κτημάτων αὐτοῦ κινητῶν καὶ ἀκινήτων, προσηλωμένον ἀδιαλύτως, καὶ ἠνωμένον ἀδιασπᾶστως μετὰ τῆς ἐκεῖσε τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων Σχολῆς· ἀμφότερά τε μετὰ τῶν προσόντων αὐτοῖς ὑπάρχωσιν, ὡς καὶ πρότερον, καὶ λέγωνται καὶ γινώσκωνται παρὰ πάντων ἡμέτερα πατριαρχικὰ καὶ σταυροπηγιακὰ ἀδούλωτα, ἐλεύθερα, καὶ ἀκαταπάτητα παρὰ παντὸς προσώπου ἱερωμένου καὶ

λαϊκοῦ, καὶ τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον πατριαρχικὸν ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον· ἔχωσι δὲ διορίζεσθαι ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς οἱ τῶν ἄλλων ἐκεῖ ἀξιώτεροι, καὶ ἐμπειρίαν ἔχοντες πραγμάτων, ἐκλεγόμενοι παρά τε τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τὰ πρῶτα φερόντων καὶ δι' ἐκκλησιαστικῆς ἐντεῦθεν ἐπικρίσεως καὶ ἐπινεύσεως ἀποκαθιστάμενοι, ὀφείλουσι διοικεῖν ἐν φόβῳ Θεοῦ τὰ τοῦ σχολείου καὶ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἔχειν ἀείποτε τεταγμένον ἱερέα ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὅπως ἀεννάως ἐκτελῆ τὰς θείας μυσταγωγίας, καὶ ἱεράς ἀκολουθίας, μνημονεῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν μακαρίων κτιτόρων καὶ συνιστόρων, ἐπιμελεῖσθαι τε ἐκ παντός τρόπου τῆς καλλιεργείας καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως τῶν κτημάτων αὐτοῦ, καὶ παραλαμβάνειν τὰς προσόδους αὐτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποδιδόναι μὲν τοὺς συμπεφωνημένους τῆς διδασκάλοις μισθοὺς, ἀποστέλλειν δὲ καὶ τὸ ὄρισμένον μοναστηριακὸν ἐτήσιον πρὸς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὃν γρόσια εἰκοσιοκτῶ, καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει ἐκάστου χρόνου διδόναι καθαρὸν καὶ ἀκριβῆ τὸν λογαριασμὸν τῷ κατὰ τόπον Ἀρχιερεῖ καὶ τοῖς Προκρίτοις, ἵνα καὶ ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσελλόμενος ἐμφανίζηται τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνταποσέλληται ἐπικεκυρωμένος διὰ τῆς συνήθους πατριαρχικῆς ἐπιθεβαιώσεως. Ἴνα δὲ τὰ τῆς Σχολῆς ἀρίστην ἐν πᾶσιν ἔχωσι τὴν ἁρμονίαν, καὶ πρὸς τὸ λαν συμφέρον διευθύνωνται, ἀποκαθιστῶμεν συνωδὰ τῇ αἰτήσει καὶ ἐν ἐνθέρμῳ παρακλήσει τῶν ἐγχωρίων χριστιανῶν ἔφορον αὐτῆς τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν, συναδελφὸν ἡμῖν ἐν πνεύματι, περιπόθητον Κύριον Γερμανὸν, ἀνδρα τοῦ καθ' Ὁβελήνας λόγου ἐγκρατῆ, καὶ ἱμερόμενον οὐδὲν ἤττον τῆς εὐσταθείας αὐτῆς, ὡς ἰθαγενῆ καὶ αὐτόχθονα, ὅπως τῷ ἐνότι ζήλῳ ἐπιστατῶν διαπράττηται πᾶν, εἴτι συμβάλλον αὐτῇ, καὶ ἀναγγέλλη εὐπαρρησιάστως τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ὃν ἔχουσιν ἀναφύεσθαι, ὡς εἰκός, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐπίτροποι, ἀπευθυνόμενοι πρὸς

τὰς ἔμφρονας αὐτοῦ ὁδηγίας περὶ τε τὰς ἐκλογὰς καὶ ἀποκαταστάσεις τῶν διδασκάλων, καὶ τὰ παρεμπύπτοντα τῇ Σχολῇ δαπανήματα, παραλαμβάνοντες τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τῆς αὐτοῦ ἱερότητας, καὶ μηδὲν πράττοντες μονομερῶς καὶ ἰδιοῤῥύθμως. Ταῦτα τοίνυν, ὡς εὐλόγα καὶ θεοφιλῆ, καὶ περιποιητικὰ τῆς εὐσταθείας τοῦ τε ἱεροῦ καταγωγίου καὶ τοῦ σχολείου, καὶ ἐπὶ προδῶν τῶν ὁμογενῶν προδήλως συντελεστικὰ καὶ σωτήρια, συνοδικῶς ἀπεφάνθη καὶ κεκρωται. Ὅς δ' ἂν καὶ ὅποιος τῶν ἀπάντων, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, τολμήσῃ καθ' ὅσον δὴ τινα τρόπον διασπᾶσαι καὶ διαλύσαι τὴν καθ' ἐκκλησιαστικὴν πρόνοιαν καὶ πραγμῆθειαν γενομένην ταύτην ἔνωσιν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου μετὰ τοῦ σχολείου, καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐκπεφασμένων, καὶ μέχρι κεραιᾶς παραβῆναι, καὶ ἄλλως πως βουλεύσασθαι καὶ διασεῖσαι τὰ τῆς σταυροπηγιακῆς τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου καὶ τῆς Σχολῆς ἐλευθερίας τε καὶ ἀνεξαρτησίας προνόμια, καὶ ἐνάχλησίν τινα καὶ ζημίαν αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζών, καὶ πολέμιος τῶν καλῶν καὶ θεαρέστων κατορθωμάτων, ἰδιοῤῥυθμός τε καὶ κακόβουλος, ἀφωρισμένος ὑπάρχει παρὰ τῆς ἀγίας, καὶ ὁμοουσίου, καὶ ζωοποιοῦ, καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος τοῦ ἐνός τῇ φύσει μόνου θεοῦ, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ πάσαις ταῖς πατριακαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ ἔνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γεένης, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ διηγετικὴ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κατασταθῆν, ἐδόθη πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν ἐν Δημητσάνῃ Σχολῇ.

Ἐν ἔτει σωτηριῶ αἰωσ'. κατὰ μῆνα Ἰούλιον ἐπινεμήσεως θ'.

*Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἔπονται 16 ὑπογραφαὶ Ἀρχιερέων.

(I. Βλ. σελ. 32).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΕΛΕΘ ΘΕΟΥ

Ἄρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης,
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Τιμώτατοι, ὅ, τε κύρ Ἀθανάσιος Ἀντωνίου, καὶ κύρ Νικόλαος Γαβριήλ, καὶ ὁ κύρ Νικήτας Παπανικητόπουλος, καὶ ὁ κύρ Σπύρος Λεονάρδος, ἐπίτροποι τῆς ἐν Δημητσάνῃ κοινῆς Σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῆ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἄν ἡ ἄγρυπτος ἡμῶν πρόνοια καὶ φροντίς διενεργῆται ἀδιακόπως περὶ τῶν ἐν ἄλλοις μέρεσι διατελούντων χάριτι θεῆς κοινῶν ἑλληνομουσειῶν, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ γένους κοινῆ, πόσον ἄρα χρεωστοῦμεν νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς ἐν τῇ φιλῆ Πατρίδι ἡμῶν ἰδρυμένης εὐτυχῶς Σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, καὶ νὰ ἐνεργῶμεν ὅλους ἐκείνους τοὺς τρόπους, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ ἐπισύστασις αὐτῆς καὶ βελτίωσις; Τὸ αἶσθημα τοῦτο εἶναι ἀνεξάλειπτον ἀφ' ἡμῶν, καὶ φιλοτιμούμεθα καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους νὰ συνεισφέρωμεν τὰς πραγματικὰς ἐνδείξεις· διὸ καὶ μετὰ τὴν ἐλέη Θεοῦ ἐπανάκλησιν ἡμῶν αὐθις, καὶ τρίτην ἐνίδρυσιν ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον, συσχεψάμενα περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, τὸν μὲν ἐνταῦθα ἀγαθὸν πατριώτην μας, καὶ ἡμέτερον κατὰ πνεῦμα υἱὸν ἀγαπητὸν, κύριον Βελισσάριον Διογενεΐδην, ἀποκατεστήσαμεν ἔφορον τῆς ῥηθείσης Σχολῆς, φιλόμουσον αὐτὸν εἰδότες, καὶ φιλογενῆ καὶ φιλόπατρην· μαθόντες δὲ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίτου Παπαγιώτου Παπαθανασίου, ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν κοντὰ εἰς τοὺς δύο ὑμᾶς παλαιοὺς ἐπιτρόπους, τὸν κύρ Ἀθανάσιον καὶ κύρ Νικόλαον, νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν τιμιότητά σας, τὸν κύρ Νικήταν Παπανικητόπουλον, καὶ τὸν κύρ Σπύρον Λεονάρδον, διὰ νὰ διευθύνωνται τὰ τῆς Σχολῆς ἐπωφελέστερον διὰ τῆς συνδρο-

μῆς καὶ ἀντιλήψεως τῶν τεσσάρων· ὡς γὰρ ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἓνα, οὕτω καὶ ὑπὲρ τοὺς δύο οἱ τέσσαρες, μάλιστα ὁμόψυχοι ὄντες καὶ ἐπίσης ἄξιοι καὶ ἀρμόδιοι. Τούτου χάριν καὶ γράφοντες, εὐχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν πατρικῶς τὴν τιμιότητά σας, καὶ ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς, ἵνα τούντευθεν καὶ οἱ τέσσαρες ὁμοῦ ἐπιτροπεύητε τὴν ῥηθῆσαν Σχολήν, καὶ φροντίζητε περὶ πάντων τῶν ἀναγκαίων αὐτῇ τε καὶ τῷ συνημμένῳ καὶ προσηλωμένῳ αὐτῇ ἱερῷ μονυδρίῳ τοῦ Φιλοσόφου, καὶ ἐπιμελήσθε τῆς βελτιώσεως αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως, προνοοῦντες καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς εὐτάκτου διοικήσεως αὐτῆς καὶ οἰκονομίας, τῆς τε φιλοπόνου ἐπιμελείας τοῦ διδάσκοντος, καὶ τῆς ἐπιδόσεως καὶ προόδου τῶν ἔρωτι παιδείας προσφοιτῶντων, καὶ μαθητευομένων, μάλιστα δὲ περὶ τῆς χρηστότητος τῶν ἡθῶν αὐτῶν. Ἐν πρώτοις δὲ ἐκλεξάμενοι νὰ ἀποκαταστήσητε Ἠγούμενον ἄξιον καὶ πρόσφορον ἐν τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ, ὑποχρεοῦντες αὐτὸν μὲ συμφωνίαν τοῦ νὰ δίδῃ πρὸς τὴν Σχολήν ἐν ἐτήσιον, ὅσον ἐγκριθῇ, πρὸς βοήθειαν αὐτῆς καὶ περιποίησιν τῶν ἐξόδων· γνωρίζοντες δὲ ἔφορον, ὡς διείληπται, τὸν τιμιώτατον κύριον Διογενείδην, νὰ γράφητε αὐτῷ περὶ πάσης καὶ παντοίας ὑποθέσεως τῆς Σχολῆς, διὰ νὰ ἀναφέρῃ καὶ πρὸς τὴν ἡμῶν μετρίτητα, ὅσας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡξεύρωμεν, διὰ νὰ ἐπιχορηγῶμεν τὴν ἀπαιτουμένην προστασίαν καὶ υπεράσπισιν πρὸς εὐδόσιν αὐτῶν καὶ τελειοποίησιν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπόν, ὅτι μὲ ζήλον θεάρεστον καὶ πατριωτισμὸν ἐπιστατοῦντες, θέλετε διενεργῆ τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου ἀφορῶντα, πρὸς εὐκλειαν τῆς Πατρίδος, εὐαρέστησιν εἰς Θεὸν, καὶ ἄκραν ἡμῶν εὐχαρίστησιν καὶ πνευματικὴν εὐφροσύνην· ἣ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς τιμιότητός σας.

κωιβ'. Δ'αυγούστου κ'.

Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

(Κ. Βλ. σελ. 36)

Άρ. 110

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ο ΜΙΝΙΣΤΡΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΣ ΜΙΝΙΣΤΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους Κ. Κ. Ἀθανάσιον Ἀντωνό-
πουλον, Ἀνδρέαν Παπαδιαμαντόπουλον, Ἰωάννην παπᾶ
Ἀθανασίου καὶ Νικήταν Κάλαν.

Τὸ Μινιστέριον τῶν Ἐσωτερικῶν ἀνεδέχθη τὴν ἐπιταγὴν τῆς ὑ-
περτάτης Διοικήσεως, ἐκδοθεῖσαν τῇ ἀ. τρέχοντος ὑπ' ἄρ. 187, καὶ
ἀφορῶσαν τὴν σφύτασιν μιᾶς ἐπιτροπείας ἐκ τῶν φιλογενῶν ὑποκει-
μένων σας, διὰ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἐν Δημητσάνῃ
παραμεληθείσης ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Εἶναι γῶστον τὸ πόσον συνήργησεν ἡ ἀξιοσέβαστος αὕτη Σχολὴ
εἰς τὴν ἠθικὴν πρόδοον τοῦ Γένους· ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτῆν, ὡς ἀπὸ ἱερὰν
Κολυμβηθραν, ἐξῆλθον τοσοῦτοι πεπαιδευμένοι ὁμογενεῖς, πρόδρομοι
τῆς τοῦ Γένους ἀπολυτρώσεως. Ἄλλ' ἂν τότε ἡ Πατρίς δι' αὐτοὺς τοὺς
λόγους εἶχε χρεῖαν τῆς ἐκ τῶν σχολείων βοηθείας, ἀσυγκρίτως πε-
ρισσότερον τώρα, ὅπότεν καὶ τὰ εὕρισκόμενα ἐκεῖνᾶ ὀλίγα ὡς ἀπὸ
ἀνεμοστρόβιλον τὸν ἄγριον τύραννον ἠφάνισθησαν. Τώρα μάλιστα,
ὅπότεν οἱ μέλλοντες νὰ διοικήσωσιν αὐτὴν μὲ εὐνομίαν καὶ δικαιο-
σύνην, εἰς αὐτὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια μέλλουσι νὰ μορφωθῶ-
σι, καὶ νὰ μάθωσι τὸ ἀξιόλογον μάθημα τῆς ἀρετῆς, χωρὶς τῆς ὀ-
ποίας ἡ ἐλευθερία ἄλλο δὲν προξενεῖ, εἰ μὴ νὰ ἐτοιμάζῃ ἀλύσεις
βαρυτέρας δουλείας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Μινιστέριον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὡς
ἀγρυπνοῦν διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν φώτων τῆς παιδείας εἰς τὸ Γέ-
νος, ἀποφαίνεται πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ
συνελθούσα νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν χρηματικὴν κατάστασιν τῆς εἰρη-
μένης Σχολῆς, καὶ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὰ τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῆς,

ἀναφέρουσα γεγραμμένας ὄλας αὐτῆς τὰς πράξεις πρὸς τὸ Μινιστέριον τῶν Ἑσωτερικῶν, καὶ περικλείουσα ἴσα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγιλῶν, ὁμολογιῶν καὶ λοιπῶν γραμμάτων τῆς Σχολῆς; ὅπως θεῶσιν ὑπ' ὄψιν τῆς σεβαστῆς Διοικήσεώς. ἔρρωσθε.

Ἐν Κορίνθῳ, 2 Μαρτίου 1822.

Ὁ Μινίστρος τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ προσωρινὸς Μινίστρος
τοῦ πολέμου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Διὰ τὸν Ἀρχιγραμματέα

Δημήτριος Σαλιτέλης:

(Α. Βλ. σελ. 44)

(Τ. Σ.)

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ.

Θεοφιλέστατε καὶ σεβασμιώτατε ἅγιε Μεθώνης, Κύριε, Κύριε Ἄνθιμε, ἡδέως τε καὶ περιχαρῶς περιπτυσσόμενοι, προσαγορευόμεν τὴν θεοφιλίαν τῆς ἅπαντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρχιερεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ Πατέρες καταφιλοῦσι τὴν δεξιάν τῆς, δεόμενοι τοῦ ἐνταῦθα παθόντος, καὶ ἐν τάφῳ τριημερεύσαντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀδιαλείπτως, ἵνα διαφυλάττῃ τὴν ὑμετέραν θεοφιλίαν ὑγιαίνουσαν καὶ πανευδαιμονοῦσαν· οὔτινος ἔλεψ θείῳ καὶ ἡμεῖς πανοικί ὑγιαίνομεν. Μανθάνοντες ὑπὸ τοῦ θείου σας ἀγίου Ναζαρέτ, Κύρ Παϊσίου, ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει ἡ ὑμετέρα θεοφιλία τέκνον γνήσιον τοῦ θεοδέγμονος Τάφου καὶ διαφεντευτῆς, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, ὅτι οἴκοθεν καὶ πατρόθεν ἔχει τὴν συγγένειαν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, διὰ τοὺς αἰοδιμούς ἐκείνους Πατριάρχας, ὅπου ἔλαμψαν εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπὸ τὸ γένος καὶ σειρὰν τῆς, τὸν αἰοδιμον λέγομεν Θεοφάνην, τὸν περίφημον Παῖσιον, οὗ τὰς ἐναρέτους πράξεις οἶδε καὶ ἔδοκίμασε καὶ αὐτὸ τὸ θεοφρονητὸν βασιλεῖον τῆς Ῥωσσίας, καὶ σχεδὸν διὰ τὸ λαμπρὸν

γένος σας, ὅπου ἕως τώρα κοσμεῖ καὶ λαμπρύνει τοὺς θεοβαδίστους τούτους τόπους μὲ Ἀρχιερεῖς, μὲ Πρωτοσυγγέλους καὶ μὲ λοιπὰ ὑποκείμενα ἄξια, ἐπαρακινήθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ γράψωμεν τὸ παρὸν μας πρὸς τὴν θεοφιλίαν της· τοῦτο μὲν διὰ νὰ ἀνακαλέσωμεν πάλιν τὰς ἡρωϊκὰς ἐκείνας πράξεις τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων ἀνδρῶν διὰ τῆς θεοφιλίας της εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον (ὧν περ τὰς ἀρετὰς κατὰ κληρονομίαν πλουτεῖ, τὸ γε νῦν ἔχον, ἢ ὑμετέρα θεοφιλία), τοῦτο δὲ καὶ ζήλω αὐτῶν τῶν ἡρώων, ἵνα ἀμείψωμεν κἂν διὰ λόγου τὰς χάριτας εἰς ἓνα τοιοῦτον εὐσεβέστατον γένος, τοῦ ὁποῦλου κεφαλὴ ὑπάρχει ἡ σὴ θεοφιλία. Δοιπὸν παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς δι' ἀγάπην τῶν προειρημένων ἀνδρῶν, νὰ ἦναι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διαφεντευτῆς τοῦ ἀγίου τούτου ὀσπητίου, καὶ νὰ προστατεύῃ εἰς τὰ τοῦ ἀγίου Τάφου πράγματα, εἴτε κινήτᾶ εἴτε ἀκίνητα, καὶ νὰ μὴ ἔχη ὀλιγώτερον τὸν ζῆλον ἀπὸ τοὺς προγόνους της· ἀλλ' ὥσπερ ἔγινε κληρονόμος καὶ τῶν λοιπῶν προτερημάτων, οὕτω χρέος ἔχει καὶ τοῦ πρὸς τὸν ζωοδόχον Τάφον ζήλου των νὰ γένη κληρονόμος καὶ ἀνάδοχος, καὶ νὰ διαφεντεύῃ τοὺς πατέρας τοῦ ἱεροῦ τούτου οἴκου, ἔχι ὡς ξένος, ἀλλ' ὡς οἰκειὸς καὶ ἐδικὸς, τόσον μὲν ἐν γῆ, ὅσον δὲ καὶ ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐνεκὰ του θέλει κάμει μεγάλην χάριν εἰς τοὺς προγόνους της (λέγομεν τοὺς καταλεχθέντας αἰοδίμους ἐκείνους ἄνδρας), καὶ ἡμεῖς θέλομεν δέεσθε τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος νὰ πολυετῆ τὴν Πανιερότητά της, καὶ νὰ τῆς χαρίζῃ καὶ τὰ ὑπὲρ κόσμον ἀγαθὰ. Καὶ ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς, τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας εἴησαν πανευδαίμονα καὶ πανευτυχῆ.

αψξβ'. Ἀπριλίου ιδ'. ἐξ Ἱερουσαλήμ.

Ἐπίτροπος τοῦ μακαριωτάτου

Νεόφυτος καὶ οἱ λοιποί.

